



**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ**  
**ΣΧΟΛΗ ΘΕΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ**  
**ΔΙΑΤΜΗΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ**  
**ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗ ΚΑΙ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΒΙΟΙΑΤΡΙΚΗ**

**«Απόψεις των καθηγητών Ελληνικής Φιλολογίας Β/θμιας Εκπ/σης  
του Ν. Φθιώτιδας για τα προσδοκώμενα οφέλη από την αξιοποίηση  
των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική πρακτική»**

**ΚΛΕΤΣΑΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ**

**ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ**

**Επιβλέπων**

**ΣΤΑΜΟΥΛΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ**

**Λαμία, 2019**



**UNIVERSITY OF THESSALY**

**SCHOOL OF SCIENCE**

**INFORMATICS AND COMPUTATIONAL BIOMEDICINE**

**«Views of the teachers of Greek Literature of Secondary Education of the prefecture of Fthiotida about the expected benefits of using ICT in the educational practice»**

**KLETSAS NIKOLAOS**

**Master thesis**

**Stamoulis Georgios**

**Lamia**

**2019**





**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ  
ΣΧΟΛΗ ΘΕΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ  
ΔΙΑΤΜΗΜΑΤΙΚΟ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ  
ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗ ΚΑΙ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΒΙΟΙΑΤΡΙΚΗ  
ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ**

**«« ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ ΚΑΙ  
ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ (Τ.Π.Ε.) ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ»»**

**«Απόψεις των καθηγητών Ελληνικής Φιλολογίας Β/θμιας Εκπ/σης του Ν.  
Φθιώτιδας για τα προσδοκώμενα οφέλη από την αξιοποίηση των ΤΠΕ στην  
εκπαιδευτική πρακτική»**

**ΚΛΕΤΣΑΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ**

**ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ**

**Επιβλέπων  
ΣΤΑΜΟΥΛΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ**

**Λαμία, 2019**

«Υπεύθυνη Δήλωση μη λογοκλοπής και ανάληψης προσωπικής ευθύνης»

Με πλήρη επίγνωση των συνεπειών του νόμου περί πνευματικών δικαιωμάτων, και γνωρίζοντας τις συνέπειες της λογοκλοπής, δηλώνω υπεύθυνα και ενυπογράφως ότι η παρούσα εργασία με τίτλο «Απόψεις των καθηγητών Ελληνικής Φιλολογίας Β/θμιας Εκπ/σης του Ν. Φθιώτιδας για τα προσδοκώμενα οφέλη από την αξιοποίηση των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική πρακτική» αποτελεί προϊόν αυστηρά προσωπικής εργασίας και όλες οι πηγές από τις οποίες χρησιμοποίησα δεδομένα, ιδέες, φράσεις, προτάσεις ή λέξεις, είτε επακριβώς (όπως υπάρχουν στο πρωτότυπο ή μεταφρασμένες) είτε με παράφραση, έχουν δηλωθεί κατάλληλα και ευδιάκριτα στο κείμενο με την κατάλληλη παραπομπή και η σχετική αναφορά περιλαμβάνεται στο τμήμα των βιβλιογραφικών αναφορών με πλήρη περιγραφή. Αναλαμβάνω πλήρως, ατομικά και προσωπικά, όλες τις νομικές και διοικητικές συνέπειες που δύναται να προκύψουν στην περίπτωση κατά την οποία αποδειχθεί, διαχρονικά, ότι η εργασία αυτή ή τμήμα της δεν μου ανήκει διότι είναι προϊόν λογοκλοπής.

Ο/Η ΔΗΛΩΝ/-ΟΥΣΑ

Ημερομηνία

Υπογραφή

**«Απόψεις των καθηγητών Ελληνικής Φιλολογίας Β/θμιας Εκπ/σης  
του Ν. Φθιώτιδας για τα προσδοκώμενα οφέλη από την αξιοποίηση  
των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική πρακτική»**

**ΚΛΕΤΣΑΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ**

**Τριμελής Επιτροπή:**

Σταμούλης Γεώργιος, Καθηγητής (επιβλέπων)

Τσαμαδιάς Κωνσταντίνος, Καθηγητής

Βαβουγιός Διονύσιος, Καθηγητής

**Επιστημονικός Σύμβουλος:**

Τσαμαδιάς Κωνσταντίνος

## **ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ**

**Με την ολοκλήρωση της συμμετοχής μου στο διατμηματικό μεταπτυχιακό πρόγραμμα σπουδών του τμήματος Θετικών Σπουδών του πανεπιστημίου Θεσσαλίας θα ήθελα να εκφράσω τις ευχαριστίες μου σε όλους τους καθηγητές του πανεπιστημίου των οποίων τα μαθήματα και τις εισηγήσεις είχα την τιμητική ευκαιρία να παρακολουθήσω και ιδιαιτέρως στους καθηγητές κ.κ. Σταμούλη Γεώργιο και Τσαμαδιά Κωνσταντίνο τόσο για την ικανότητά τους να αποτελούν διαχρονικά πρότυπα έμπνευσης για τους φοιτητές τους, όσο και για την πολύτιμη συμβολή τους στην εκπόνηση της παρούσας διπλωματικής εργασίας.**

## **Πίνακας περιεχομένων**

### **ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ**

<b>Περίληψη</b>	<b>σελ. 9</b>
<b>Abstract</b>	<b>σελ. 10</b>
<b>Εισαγωγή</b>	<b>σελ. 11-12</b>
<b>ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΟΥ ΟΡΟΥ ΤΠΕ</b>	<b>σελ. 13-14</b>
<b>ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΤΠΕ ΚΑΙ ΘΕΩΡΙΕΣ ΜΑΘΗΣΗΣ</b>	<b>σελ. 15-17</b>
<b>ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ</b>	
3.1. Οι ΤΠΕ στην Ευρωπαϊκή Ένωση	σελ. 18-19
3.2. Η αξιοποίηση των ΤΠΕ στην δευτεροβάθμια εκπαίδευση	σελ. 19-22
3.3. Μοντέλα ένταξης των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία	σελ. 22-23
<b>ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΜΕΙΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΗ ΧΡΗΣΗ ΤΠΕ</b>	
4.1. Πλεονεκτήματα από την ενσωμάτωση των ΤΠΕ στη σχολική διαδικασία	σελ. 24-25
4.2. Μειονεκτήματα από την ενσωμάτωση των ΤΠΕ στη σχολική διαδικασία	σελ. 25-26
<b>ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΤΠΕ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ</b>	<b>σελ. 27-30</b>
<b>ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: ΕΜΠΕΙΡΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ</b>	
6.1. Σκοπός της έρευνας	σελ. 31
6.2. Μεθοδολογία της έρευνας	σελ. 31-33
6.3. Περιγραφική Στατιστική Ανάλυση	σελ. 33-66
<b>ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ-ΠΡΟΤΑΣΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ</b>	
7.1. Συμπεράσματα	σελ. 67-68
7.2. Πρόταση Πολιτικής	σελ. 69
<b>ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ</b>	<b>σελ. 70-72</b>
<b>ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ</b>	<b>σελ. 73-77</b>



## Περίληψη

Η εργασία αποτελεί προσπάθεια διερεύνησης των αντιλήψεων των καθηγητών ελληνικής φιλολογίας της περιφερειακής ενότητας Φθιώτιδας, που υπηρετούν σε δημόσια σχολεία δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, αναφορικά με τα προσδοκόμενα οφέλη από τη χρήση των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική πρακτική των φιλολογικών μαθημάτων. Για την εκπόνηση της εργασίας αξιοποιήθηκε η ποσοτική μέθοδος με τη χρήση δομημένου ερωτηματολογίου το οποίο κλήθηκε να απαντήσει δείγμα του πληθυσμού που επιλέχθηκε με τη μέθοδο της τυχαίας δειγματοληψίας. Στη συνέχεια, ύστερα από την επεξεργασία των απαντήσεων, παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της έρευνας που συντείνουν στην άποψη ότι τα οφέλη που θα προκύψουν από την ενσωμάτωση και αξιοποίηση των ΤΠΕ στη σχολική-εκπαιδευτική διαδικασία είναι πολλά. Συγκεκριμένα, αποκαλύπτεται: α) όσον αφορά στους μαθητές, συνάγεται το συμπέρασμα ότι υπάρχει μεγάλη προσδοκία για την συμβολή των ΤΠΕ στην ορθολογική τεχνολογική κατάρτιση των μαθητών, την αύξηση της αυτοεκτίμησης και την υποβοήθηση της κοινωνικοποίησής τους, β) ως προς το σχολείο, προσδοκάται ότι με την γενικευμένη και ουσιαστική ενσωμάτωση των ΤΠΕ θα καταστεί πιο ελκυστικό για το μαθητή, πιο ανταγωνιστικό διεθνώς και πιο δημοκρατικό και ανοικτό στην κοινωνία, γ) αναφορικά με τους εκπαιδευτικούς, διατυπώνεται η προσδοκία ότι θα αυξήσει το ανθρώπινο κεφάλαιό τους, θα τους καταστήσει πιο δημιουργικούς, παραγωγικούς και αποδοτικούς και θα ενδυναμώσει τις σχέσεις τους με τους μαθητές. Στο τέλος της εργασίας διατυπώνονται προτάσεις, που συμπυκνώνονται στην ανάγκη να προωθήσει το κράτος πολιτικές που θα καταστήσουν ουσιαστικότερη την ενσωμάτωση των ΤΠΕ στη σχολική-εκπαιδευτική διαδικασία αίροντας τους παράγοντες που δυσχεραίνουν ή αναστέλλουν την αξιοποίησή τους.

**Λέξεις-Κλειδιά:** ΤΠΕ, πλεονεκτήματα, μειονεκτήματα, θεωρίες μάθησης, Ελλάδα, Ε.Ε., Ανθρώπινο Κεφάλαιο, ερωτηματολόγιο.

## **Abstract**

This work is an attempt to investigate the perceptions of the teachers of Greek Literature of the prefecture of Fthiotida serving in public secondary schools regarding the expected benefits of using ICT. The quantitative method was chosen to prepare the research work using a structured questionnaire in which a sample of the population selected by the random sampling method was asked to respond to. Then, after the responses are processed, the results of the survey, which suggest that the benefits that will result from the integration and utilization of ICT in the school-educational process are many, are presented. In particular, it is revealed that: a) as far as pupils are concerned, it is concluded that there is a great expectation for the contribution of ICT to the correct technological training of pupils, the increase of their self-esteem and the assistance to their socialization; b) regarding school, the generalized and effective integration of ICT will make it more attractive to the pupil, more competitive internationally and more democratic and open to society; c) with regard to teachers, there is an expectation that it will increase their human capital, it will make them more creative, productive and efficient and it will strengthen their relationships with students. At the end of the thesis proposals that focus on the need to promote state policies that will make the integration of ICT in the school-educational process more effective by removing the factors that hinder or inhibit their use are formulated.

**Key-words:** ICT, advantages, disadvantages, learning theories, Greece, EU, Human Capital, questionnaire.

## Εισαγωγή

Αναμφισβήτητα στη σύγχρονη μεταβιομηχανική εποχή που διάγουμε το ζητούμενο και το επιθυμητό είναι η απόκτηση και η διαχείριση της πληροφορίας. Ο τεράστιος όγκος της πληροφορίας που παράγεται σε καθημερινή βάση έχει «αναγκάσει» την τεχνολογία να στρέψει το ενδιαφέρον της στην προσπάθεια να διευκολυνθεί η διαχείρισή της από το άτομο. Με δεδομένο ότι η μηχανή αποτελεί αυτονόητη, πλέον, αναγκαιότητα σε όλες τις εκφάνσεις της ανθρώπινης δραστηριότητας, καθίσταται προφανές ότι η τεχνολογία έχει επηρεάσει και τομείς που μέχρι πρότινος αντιστέκονταν στα κελεύσματά της. Ένας τέτοιος χώρος ήταν και ο χώρος της εκπαίδευσης. Ωστόσο, οι απαιτήσεις των καιρών επιβάλλουν την αξιοποίηση της τεχνολογίας και από τους θεσμοθετημένους φορείς παροχής της εκπαίδευσης, τους κατεξοχήν χώρους παραγωγής και διαχείρισης της γνώσης και της πληροφορίας.

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι να καταγραφούν οι απόψεις των καθηγητών ελληνικής φιλολογίας του Ν. Φθιώτιδας -υπηρετούντων στα δημόσια σχολεία του νομού- αναφορικά με τα προσδοκώμενα οφέλη από τη χρήση των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία, οφέλη που ενδεχομένως προσπορίζονται οι μαθητές, οι εκπαιδευτικοί, αλλά και το σχολείο ως θεσμός εν γένει. Ωστόσο, πρέπει να επισημανθεί ότι η καταγραφή των όποιων απόψεων αποτυπώθηκαν στα σχετικά ερωτηματολόγια δεν αποτελεί αυτοσκοπό! Η εργασία αυτή φιλοδοξεί να καταδείξει τι πραγματικά ισχύει στη σχολική πραγματικότητα, ώστε η επεξεργασία των δεδομένων να υποβοηθήσει το κεντρικό σχεδιασμό αναφορικά με την ενσωμάτωση των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική- μαθησιακή διαδικασία, είτε ακολουθώντας τη γραμμή που έχει χαραχθεί, είτε επαναπροσδιορίζοντας τους στόχους και τους σκοπούς, αν διαφανεί ότι οι προσδοκίες από την χρήση των ΤΠΕ δεν εκπληρώνονται ή ακόμη χειρότερα διαψεύδονται. Ούτως ή άλλως και η χρήση των ΤΠΕ δεν μπορεί να αποτελεί αυτοσκοπό, αλλά αντιθέτως, αποσκοπεί στο να συμβάλλει στην οικοδόμηση ενός αειφόρου σχολείου προσφέροντας εργαλεία που θα καταστήσουν την αειφορία μια διαρκή και εξελικτική διαδικασία. Μια δεύτερη επισήμανση αφορά στην ομάδα της οποίας οι απόψεις διερευνώνται: ο κλάδος ΠΕ02 αποτελεί τον πολυπληθέστερο κλάδο εκπαιδευτικών της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, καθώς σε κάθε σχολείο αποτελούν την πλειοψηφία των εργαζομένων εκπαιδευτικών. Επιπλέον, υπάρχει η στερεότυπη αντίληψη ότι οι φιλόλογοι, ως κατεξοχήν εκπρόσωποι των ανθρωπιστικών σπουδών, δεν έχουν ιδιαίτερα καλή σχέση με τη τεχνολογία και ότι είναι φύσει συντηρητικοί αναφορικά με τις μεθόδους διδασκαλίας. Η θέση λοιπόν που τηρούν ή θα

τηρήσουν ως κλάδος έναντι της χρήσης των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική πρακτική μπορεί να αποτελέσει ένα γνώμονα και οδηγό αναφορικά με τη δυναμική που θα επιφέρει η χρήση των νέων τεχνολογιών.

## ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1. ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΟΥ ΟΡΟΥ ΤΠΕ

Τα τελευταία χρόνια αποτελεί κοινή διαπίστωση ότι βασική παράμετρος στο σχεδιασμό της εκπαιδευτικής πολιτικής των θεσμοθετημένων φορέων αποτελεί η εμπλοκή και η αξιοποίηση των ΤΠΕ ή, όπως αποκαλούνται διεθνώς, Informational and Communicational Technology (I.C.T.). Όλοι πλέον μιλούμε για τις ΤΠΕ, άλλοι έχοντας προσδιορίσει και ξεκαθαρίσει μέσα μας «τι είναι αυτές οι ΤΠΕ», άλλοι πάλι τελώντας υπό σύγχυση, άλλοι ένθερμοι υποστηρικτές και άλλοι φανατικοί πολέμιοι. Και το παραπάνω δεδομένο αιτιολογείται, αφού στη σχετική βιβλιογραφία δεν υπάρχει μόνο ένας κοινά αποδεκτός ορισμός για τις ΤΠΕ, αλλά προτείνονται διάφοροι. Θα προσπαθήσουμε λοιπόν να προσεγγίσουμε εννοιολογικά τον όρο παραθέτοντας κάποιους χαρακτηριστικούς ορισμούς, συνθετικούς ή γενετικούς, που περιγράφουν και προσδιορίζουν τη νέα αυτή παράμετρο της κοινωνίας της τεχνολογίας και επομένως και της εκπαιδευτικής-σχολικής διαδικασίας. Οι Τεχνολογίες Πληροφορίας και Επικοινωνίας, όπως δηλώνει και το όνομά τους είναι τα εργαλεία, τα μέσα που επιτρέπουν την κατασκευή, τη συγκέντρωση, την επεξεργασία, την αποθήκευση, τη διαχείριση και τη διάδοση της πληροφορίας, οποιαδήποτε μορφή και αν έχει αυτή(κείμενο, ήχος, εικόνα, πίνακας κλπ.). Οι παραπάνω δυνατότητες καθίστανται δυνατές μέσω της της χρήσης υπολογιστών, τάμπλετς, έξυπνων τηλεφώνων και άλλων συσκευών που συνδέονται με τα παραπάνω. Επομένως στην εμβέλεια του πεδίου των ΤΠΕ εντάσσεται ένα φάσμα υπηρεσιών, εφαρμογών, τεχνολογιών, εξοπλισμού και λογισμικών, δηλαδή εργαλεία όπως η τηλεφωνία και το διαδίκτυο, η εξ' αποστάσεως μάθηση, η τηλεόραση, οι ηλεκτρονικοί υπολογιστές, τα δίκτυα και τα λογισμικά που είναι αναγκαία για τη χρήση των εν λόγω τεχνολογιών. Έτσι λοιπόν ο Κόμης ορίζει τις ΤΠΕ ως τις τεχνολογίες «που επιτρέπουν την επεξεργασία και τη μετάδοση μιας ποικιλίας μορφών αναπαράστασης της πληροφορίας (σύμβολα, εικόνες, ήχοι, βίντεο) και αφετέρου τα μέσα που είναι φορείς αυτών των άυλων μηνυμάτων». (Κόμης, 2004)

Κατά την UNESCO η αποσαφήνιση και η διάκριση των όρων «Επιστήμη της Πληροφορικής» και «Τεχνολογία της Πληροφορικής» αποτελεί προϋπόθεση για τον εννοιολογικό προσδιορισμό του όρου ΤΠΕ(Anderson & Van Weert, 2002 στο Κόμης 2011). Αρχικά, ο όρος «Επιστήμη της Πληροφορικής» αφορά στο σχεδιασμό, υλοποίηση, αξιολόγηση, χρήση και συντήρηση συστημάτων επεξεργασίας της πληροφορίας, καθώς επίσης και στο υλικό των υπολογιστών και του λογισμικού τους. Από την άλλη ως «Τεχνολογία της Πληροφορικής» ορίζεται το σύνολο των υπολογιστικών συστημάτων και

των τεχνολογικών εφαρμογών της Πληροφορικής στην κοινωνία. (Anderson & van Weert, 2002)

Με βάση αυτήν την οριοθέτηση, ο συνδυασμός της τεχνολογίας της Πληροφορικής με άλλες συναφείς τεχνολογίες, όπως με αυτές των επικοινωνιών, ορίζουν το πλαίσιο των ΤΠΕ. Σε μια πιο πρακτική θεώρηση μπορεί να ειπωθεί ότι οι ΤΠΕ είναι η χρήση της τεχνολογίας (με την ευρύτερη έννοια) για σκοπούς επικοινωνίας και πληροφόρησης (Αντύπα, 2008). Με τον όρο «Τεχνολογίες της Πληροφορίας», νοούνται οι τεχνολογίες που αναπτύσσουν λύσεις μέσα από τις εφαρμογές που προκύπτουν από τη σύγκλιση των τεχνολογιών της πληροφορικής, των τηλεπικοινωνιών και των πολυμέσων (στατική και κινούμενη εικόνα). (Ίδρυμα Μελετών Λαμπράκη , 2001).

## ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2. ΤΠΕ ΚΑΙ ΘΕΩΡΙΕΣ ΜΑΘΗΣΗΣ

Η εκπαίδευση αποτελεί έναν εξελικτικό θεσμό που προσαρμόζεται στις ανάγκες και απαιτήσεις του κοινωνικού συνόλου που καλείται να υπηρετήσει. Οι αλλαγές που σταδιακά γνώρισε η παγκόσμια κοινωνία επηρέασαν και το χώρο της εκπαίδευσης, που κλήθηκε να αναθεωρήσει, να εξελίξει, να βελτιώσει, ίσως και να αποκηρύξει, πρακτικές, αποσκοπώντας πάντα στην αποκόμιση των μεγίστων δυνατών ωφελειών από την εναρμόνιση των εκπαιδευτικών πρακτικών με τις ανάγκες της κοινωνίας. Στο ίδιο πλαίσιο παρατηρήθηκε και μια προοδευτική εξέλιξη στο πεδίο των θεωριών μάθησης τις οποίες υποστήριξαν με τα κατάλληλα εργαλεία οι νέες τεχνολογίες.

Πρώτη χρονολογικά διατυπώθηκε η θεωρία του συμπεριφορισμού. Οι θεωρητικοί της εστιάζουν στην παρατήρηση της εξωτερικής συμπεριφοράς του ατόμου, αφού η τροποποίησή της συνιστά διαδικασία μάθησης και δεν ενδιαφέρονται καθόλου για την εσωτερική λειτουργία των υποκειμένων. Η μάθηση συντελείται με την ενίσχυση της επιθυμητής συμπεριφοράς είτε μέσω της αμοιβής της (θετική ενίσχυση), είτε μέσω της τιμωρίας (αρνητική ενίσχυση). Η μάθηση σημαίνει τη σύνδεση ερεθισμάτων-ανταπόκρισης. Η ύλη αναλύεται σε τμήματα, τα οποία διδάσκονται με βαθμιαία πρόοδο από τα πλέον απλά τμήματα της ύλης προς τα πλέον σύνθετα και δυσνόητα. Ο μαθητής μπορεί να ελέγχει άμεσα την ορθότητα ή μη των απαντήσεων του και όσες ερωτήσεις δεν απαντώνται σωστά από τους μαθητές, τίθενται εκ νέου (ενδεχομένως με άλλη σειρά και διαφορετική διατύπωση) και ξανά, έως ότου ο μαθητής απαντήσει σωστά. Τις παραπάνω θεωρητικές αρχές έχουν ως βάση πολλά μοντέλα διδασκαλίας, όπως η Προγραμματισμένη Διδασκαλία (B. F. Skinner) και ο Διδακτικός Σχεδιασμός (R. M. Gagné). Η αξιοποίηση των ΤΠΕ από τις παραλλαγές της θεωρίας του συμπεριφορισμού δημιούργησε τα λογισμικά εξάσκησης και πρακτικής (drill and practice) που ρίχνουν το βάρος περισσότερο στην ατομική εργασία του μαθητή και δεν ευνοούν τη συνεργατική μάθηση. Ο Η/Υ αναλαμβάνει το ρόλο του εκπαιδευτικού. Στα θετικά των λογισμικών αυτών προσμετράται η ενεργοποίηση του μαθητή, η εξάσκηση και η ενθάρρυνση των λιγότερο «καλών» μαθητών. (Μπαλκίζας, 2008)

Η ανάγκη άσκησης κριτικής στις θεωρίες του συμπεριφορισμού προκάλεσε την εμφάνιση των γνωστικών θεωριών μάθησης. Ο J. Piaget διατυπώνει τη θεωρία του εποικοδομισμού στην οποία πρεσβεύει ότι ο μαθητής δραστηριοποιείται ενεργά στην κατεύθυνση κατασκευής του γνωστικού οικοδομήματος και δεν αποτελεί απλά έναν παθητικό δέκτη της πληροφορίας. Πρωταρχικό ρόλο στις διαδικασίες μάθησης του

ατόμου διαδραματίζουν οι εσωτερικές γνωστικές δομές, οι επιδράσεις που δέχονται από το περιβάλλον και οι εσωτερικές προσπάθειες του ατόμου να διαχειριστεί και να συγκεράσει τις αντιφάσεις και αντιθέσεις που αναφύονται από αυτούς τους δύο παράγοντες. Τα λογισμικά που ικανοποιούν τις συνθήκες των γνωστικών θεωριών είναι κλειστά λογισμικά και παρουσιάζουν ομοιότητες και διαφορές με τα αντίστοιχα συμπεριφοριστικά. Επενδύουν στην ενίσχυση της προσωπικής έκφρασης του μαθητή παρέχοντας υλικό που προσομοιάζει στην πραγματικότητα και του επιτρέπουν να ανακαλύψει την πληροφορία και να τη μετασχηματίσει σε γνώση που μπορεί να κατανοήσει και να αφομοιώσει. Τυπικό παράδειγμα λογισμικών με βάση τις γνωστικές θεωρίες είναι τα περιβάλλοντα μικρόκοσμων- περιβάλλοντα logo- του S. Papert. ([http://www.agogiygeias.gr/cti\\_education](http://www.agogiygeias.gr/cti_education), n.d.)

Οι κοινωνικοπολιτισμικές θεωρίες, με προεξάρχουσα τη θεωρία του κοινωνικού εποικοδομισμού του Vygotsky, εστιάζουν στον πρωταρχικό ρόλο της κοινωνικής συνύπαρξης στην προσπάθεια κατανόησης του κόσμου και την αποκρυστάλλωση της γνώσης. Οι επιδράσεις που ασκεί και δέχεται το άτομο κατά τις διάφορες εκφάνσεις εκδήλωσης της κοινωνικότητάς του διαμορφώνουν τον τρόπο με τον οποίο αντιλαμβάνεται τον κόσμο μέσα στον οποίο κινείται. Το ενδεχόμενο εμπειριών που θα σωρευτούν συνεπεία της μετατόπισής του σε άλλο κοινωνικό περιβάλλον θα οδηγήσει σε αναθεώρηση στάσεων και αντιλήψεων για τον κόσμο. Επομένως, η κουλτούρα μιας κοινωνίας αντικατοπτρίζεται στη εμπειρία και τη διαμορφωμένη γνώση που συσσωρεύεται στο άτομο που γαλουχείται στη συγκεκριμένη κοινωνία (Ματσαγγούρας, 2000). Όπως υποστηρίζει ο ψυχολόγος Gardner στη θεωρία του περί πολλαπλής νοημοσύνης, η αντίληψη περί ζωής που διαμορφώνει το παιδί εξαρτάται από το πλέγμα και το πλαίσιο αλληλεπίδρασής του με την οικογένεια και το κοινωνικό περιβάλλον από πολύ μικρή ηλικία ( Gardner, 2004).

Οι παραπάνω θεωρίες επηρέασαν καίρια το χώρο των Τ.Π.Ε. Η φιλοσοφία που διέπει τα τεχνολογικά εργαλεία που ικανοποιούν τις κοινωνικοπολιτισμικές θεωρίες της μάθησης τοποθετεί στο κέντρο του ενδιαφέροντος το μαθητή και επενδύει στο ξεδίπλωμα της κοινωνικότητάς του και τη συνεργασία του με την ομάδα. Η κοινωνική διάσταση της μάθησης και η σημασία της αλληλεπίδρασης μεταξύ των ατόμων στην προσπάθεια κατάκτησης της γνώσης, σε συνδυασμό με τη ραγδαία τεχνολογική εξέλιξη, οδήγησαν στη δημιουργία του παγκόσμιου ιστού, στην κοινωνική δικτύωση και το WEB 2, για να φτάσουμε σταδιακά στο WEB 3, το οποίο είναι ακόμη υπό εξέλιξη. Αξιοποιώντας το



μοντέλο της θεωρίας της δραστηριότητας δημιουργούνται διαδικτυακές κοινότητες μάθησης μέσω του World Wide Web έχοντας μέλη άτομα ανάλογων ενδιαφερόντων από όλο τον κόσμο επενδύοντας στις νέες διδακτικές δυνατότητες που προσφέρει το web 2.0 υπό το πρίσμα της συμμετοχικής μάθησης. (Phillip & Nicholls, 2009).

## ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3. ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

Αναγκαία συνθήκη για τη διερεύνηση παραμέτρων σχετικών με τις ΤΠΕ στη σύγχρονη πραγματικότητα αποτελεί η ιστορική αναδρομή της ενσωμάτωσης των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική πρακτική στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, η αναφορά στα μοντέλα που αξιοποιήθηκαν, αλλά και η εναρμόνιση της Ελλάδας με την πολιτική που υιοθέτησε η Ε.Ε.

### 3.1. Οι ΤΠΕ στην Ευρωπαϊκή Ένωση

Στην Ε.Ε ήδη από τις αρχές της δεκαετίας του 90 έχοντας καταστεί κοινή συνείδηση η χρησιμότητα των ΤΠΕ στην εκπαίδευση έχουν δρομολογηθεί πολιτικές για την ενσωμάτωσή τους στη σχολική πραγματικότητα, αλλά και για την απόκτηση γνώσεων και δεξιοτήτων χειρισμού Η.Υ. και χρήσης των ΤΠΕ από το σύνολο των πολιτών. Έτσι από πολύ νωρίς η Ε.Ε. θέτει σε εφαρμογή projects και προγράμματα που υποστηρίζουν και προωθούν τα σχετικά θέματα, όπως τα γνωστά Socrates, Minerva, GRUNDTVIG, Erasmus και άλλα.

Η σύνοδος του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της Λισσαβόνας με την υπογραφή της ομώνυμης συνθήκης (23-24 Μαρτίου 2000) έθεσε, με ορόσημο το έτος 2000, ως στρατηγικό στόχο της εκπαίδευσης για τη δεκαετία 2000-2010 να βοηθήσει την Ευρώπη: «να καταστεί η πλέον ανταγωνιστική και δυναμική οικονομία της γνώσης στον κόσμο, ικανή για βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη με περισσότερες και καλύτερες θέσεις εργασίας και με μεγαλύτερη κοινωνική συνοχή». Το ζητούμενο μπορεί να επιτευχθεί μέσα από την επένδυση στον άνθρωπο και στο Ανθρώπινο Κεφάλαιο. Επιδιώκεται η μείωση των ατόμων με χαμηλότερη δευτεροβάθμια ανάπτυξη. Έμφαση δίνεται στη χρήση των νέων τεχνολογιών και στη σύνδεση σχολείων και κέντρων κατάρτισης με το διαδίκτυο. Προτείνεται η θέσπιση ευρωπαϊκού διπλώματος βασικών δεξιοτήτων πληροφορικής για να προαχθούν οι βασικές γνώσεις ψηφιακής τεχνολογίας. Προωθείται η κινητικότητα των σπουδαστών, των διδασκόντων και η κατάρτιση. Η Λισσαβόνα σηματοδοτεί την ένταξη της κοινωνίας της γνώσης στο σύστημα της Δια Βίου Μάθησης. Το άτομο πρέπει να είναι διαρκώς σε θέση να παράγει νέα γνώση ανταποκρινόμενο στα κελεύσματα και τις προκλήσεις των νέων τεχνολογιών της πληροφορίας και της επικοινωνίας. ([http://europa.eu/rapid/press-release\\_PRES-00-196\\_el.htm](http://europa.eu/rapid/press-release_PRES-00-196_el.htm))

Στο Λουξεμβούργο, αργότερα, τα κράτη-μέλη της Ε.Ε. αποφάσισαν τη σύγκλιση των εθνικών πολιτικών στην προσπάθεια επίτευξης των στόχων που τέθηκαν στη Λισσαβόνα.

Για τη στήριξη της στρατηγικής της Λισσαβόνας το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο προέβησαν σε μια σειρά από δράσεις, όπως η Ηλεκτρονική Ευρώπη ( e-Europe) και τα Σχέδια Δράσης για Ηλεκτρονική μάθηση (e-Learning Action Plans), τα οποία έχουν ως στόχο τους την ένταξη των Νέων Τεχνολογιών στην εκπαίδευση των κρατών-μελών. Οι σημαντικότερες δράσεις αφορούν την ένταξη των νέων τεχνολογιών στη διδασκαλία όλων των γνωστικών αντικειμένων, την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών και την ενθάρρυνση της Δια Βίου Μάθησης (L - Change Consortium, 2004). Συγκεκριμένα με την Απόφαση 2318/2003/EK, της 5ης Δεκεμβρίου 2003, η Ε.Ε θέσπισε το πρόγραμμα e-Learning το οποίο αποσκοπούσε στη βελτίωση της ποιότητας των ευρωπαϊκών συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης και της πρόσβασης σε αυτά μέσω αποτελεσματικής χρήσης των τεχνολογιών των πληροφοριών και των επικοινωνιών. Ειδικότεροι στόχοι του προγράμματος ήταν να προωθηθούν τα μέσα χρήσης της ηλεκτρονικής μάθησης, τα οποία βοηθούν στην προσωπική ανάπτυξη και στην κοινωνική συνοχή. Ενισχύουν, επίσης, το διαπολιτισμικό διάλογο και μειώνουν το ψηφιακό χάσμα. Η ηλεκτρονική μάθηση είναι προϋπόθεση για τη Δια βίου μάθηση και την κατάρτιση αλλά και για την ενδυνάμωση της ευρωπαϊκής διάστασης στην εκπαίδευση (<https://eur-lex.europa.eu/eli/dec/2003/2318/oj>).

### **3.2. Η αξιοποίηση των ΤΠΕ στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση**

Στην ελληνική εκπαιδευτική πραγματικότητα η προσπάθεια ενσωμάτωσης των νέων τεχνολογιών ξεκινά στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση κατά τη δεκαετία του '80. Η φιλοσοφία εισαγωγής τους είναι λογικό να ακολουθεί εξελικτικά την αντίστοιχη των αναπτυσσόμενων τεχνολογικά χωρών.

Πιο συγκεκριμένα οι ΤΠΕ άρχισαν να κάνουν αισθητή την παρουσία τους την περίοδο 1983-1985 καταρχήν από τα Τεχνικά Επαγγελματικά Λύκεια και τα Ενιαία Πολυκλαδικά Λύκεια με τη δημιουργία κλάδου πληροφορικής. Στη συνέχεια, από το 1992, επεκτάθηκε στα γυμνάσια όπου και ολοκληρώθηκε μετά από μερικά χρόνια, ως ένα αυτόνομο γνωστικό αντικείμενο. Από το 1998, προχώρησε στο Ενιαίο Λύκειο, ως ένα ξεχωριστό μάθημα της τεχνολογικής κατεύθυνσης στην τρίτη λυκείου και ως επιλεγόμενο μάθημα για όλες τις τάξεις του λυκείου. Παρά το γεγονός ότι η ελληνική κοινωνία δεν άργησε να εντάξει την Πληροφορική ως μάθημα στο εκπαιδευτικό της σύστημα, παρουσιάζεται πρόβλημα στον τρόπο που χρησιμοποιούνται διάφορες μέθοδοι και μάλιστα εκείνες που υπάρχουν είναι ξεπερασμένες και χρησιμοποιούνταν πριν χρόνια στις υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες (Κυνηγός, 1995). Το 2001 το τμήμα της Πληροφορικής

του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου εισηγήθηκε την εισαγωγή της Πληροφορικής στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση και την Προσχολική Αγωγή.

Αν θέλουμε να ορίσουμε ένα ορόσημο ως αφετηρία για μια συστηματικότερη προσπάθεια ένταξης των νέων τεχνολογιών (υπολογιστών και διαδικτύου) στη διδακτική πράξη, επιβάλλεται να αναφερθούμε στο Ευρωπαϊκό πρόγραμμα TRENDS και τα πιλοτικά έργα της «ΟΔΥΣΣΕΙΑΣ» (ΥΠΕΠΘ, EAITY, ΠΙ), παρακολουθώντας παράλληλα τις παραλλαγές του όρου ΤΠΕ. Αντλώντας τις σχετικές πληροφορίες από το δικτυακό τόπο του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου ([www.pi-schools.gr](http://www.pi-schools.gr)) μαθαίνουμε ότι το πρόγραμμα TRENDS (TRaining Educators through Networks and Distributed Systems) (1997-1998) αποσκοπούσε στην ανάπτυξη και λειτουργία ενός Ευρωπαϊκού Δικτύου για την παροχή ενδοσχολικής εξ αποστάσεως επιμόρφωσης σε εκπαιδευτικούς της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης με την αξιοποίηση των δικτύων τηλεματικής. Το έργο TRENDS στόχευε στην ανάπτυξη και την αποτελεσματική προσφορά εκπαίδευσης στους εκπαιδευτικούς, προκειμένου να βελτιωθεί η ποιότητα των διδακτικών υπηρεσιών γενικού σκοπού και να δημιουργηθούν νέες θέσεις εργασίας στον τομέα της εκπαίδευσης. Η βασική ιδέα ήταν να επικεντρωθεί στη βελτίωση των υφιστάμενων τεχνικών ανοικτής εξ αποστάσεως εκπαίδευσης (ODL), όσον αφορά τα θέματα πολυμέσων και τηλεματικής, χρησιμοποιώντας τις νεότερες μεθόδους υπηρεσιών πληροφορικής. Τα αποτελέσματα του έργου αποσκοπούν στην κάλυψη των αναγκών των ατόμων που παρέχουν εκπαίδευση, ως εκπαιδευτικοί φορείς παροχής υπηρεσιών, καθηγητές, διαχειριστές εταιρειών, σχεδιαστές / παραγωγοί εκπαιδευτικών υλικών και χρήστες που λαμβάνουν γνώση, όπως επαγγελματίες που έχουν άμεσες εκπαιδευτικές ανάγκες και εργαζόμενους που εργάζονται μακριά -από χώρους εργασίας (Ίδρυμα Μελετών Λαμπράκη, 2001).

Στο πλαίσιο του έργου δημιουργήθηκαν έξι επιμορφωτικά κέντρα, ένα σε κάθε μία από τις Ευρωπαϊκές χώρες που συμμετείχαν στο πρόγραμμα. Στην πιλοτική φάση του έργου, σε καθένα από τα επιμορφωτικά κέντρα συνδέθηκαν 20 σχολεία, συνολικά 120 ευρωπαϊκά σχολεία και 400 καθηγητές από κάθε μια από τις συμμετέχουσες χώρες, δηλ. ένα σύνολο 2.400 εκπαιδευτικών στην Ευρώπη επιμορφώθηκαν σε θέματα χρήσης των νέων τεχνολογιών στην εκπαιδευτική διαδικασία. Το έργο ολοκληρώθηκε το 1998. Κύριος στόχος του έργου ήταν η εξοικείωση των εκπαιδευτικών με τρόπους και μεθόδους που εντάσσουν τις «Τεχνολογίες της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας» στη μαθησιακή διδασκαλία ως υποστηρικτικά μέσα συνολικά.

Επομένως, αναφορικά και με την προσπάθεια ορισμού των ΤΠΕ, τουλάχιστον από το 1997 χρησιμοποιείται σε εκπαιδευτικό Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα που συμμετέχει και το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο ο όρος «Τεχνολογίες της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας». Από την άλλη τα έργα της ΟΔΥΣΣΕΙΑΣ σκόπευαν στην ένταξη των νέων τεχνολογιών στη διδακτική πράξη (<http://odysseia.cti.gr/about.htm> , n.d.): «Τα έργα αυτά επιτυγχάνουν την ένταξη των Τεχνολογιών Πληροφορίας και Επικοινωνίας στην κύρια καθημερινή σχολική δραστηριότητα 385 σχολείων της Βασικής Εκπαίδευσης, για το σύνολο των γνωστικών αντικειμένων του επίσημου προγράμματος σπουδών του Υ.Π.Ε.Π.Θ., δημιουργώντας μια κρίσιμη μάζα σχολικών κοινοτήτων που ενσωματώνουν τις «Τεχνολογίες Πληροφορίας και Επικοινωνίας» ως αναπόσπαστο τμήμα της καθημερινής μαθησιακής διαδικασίας».

Το 2000 εκδίδεται ένα μικρό βιβλιαράκι από το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο στο οποίο καθιερώνεται ο όρος «Τεχνολογίες της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας» για την αρχική επιμόρφωση όλων των εκπαιδευτικών, όπως φαίνεται από τον τίτλο του: «ΥΠΕΠΘ (2000), Προετοιμασία του Δασκάλου της Κοινωνίας της Πληροφορίας. Αρχική επιμόρφωση όλων των εκπαιδευτικών στις Τεχνολογίες της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, Αθήνα».

Τη σχολική χρονιά 2001-2002 πραγματοποιήθηκε η δεύτερη φάση της «Ενδοσχολικής Επιμόρφωσης» στην οποία συμμετείχαν περίπου 100 Επιμορφωτές των ΤΠΕ ειδικοτήτων Πληροφορικής, Μαθηματικών, Φυσικών Επιστημών, Φιλολόγων, και Ξένων Γλωσσών (επιμορφώθηκαν στα Πανεπιστήμια Αθηνών, Θεσσαλονίκης και Μακεδονίας).

Επομένως, στην Ελλάδα από το 1997 μέχρι το 2002 το «Τεχνολογίες της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας στην Εκπαίδευση» αποτελεί το επίσημο όνομα για τη συντομογραφία ΤΠΕ και ακολουθείται σε γενικές γραμμές από το ΥΠΕΠΘ, το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο και το Ερευνητικό Ακαδημαϊκό Ινστιτούτο Τεχνολογίας Υπολογιστών-EAITY).

Στο ίδιο πλαίσιο αποδοχής της αναγκαιότητας της αξιοποίησης των ΤΠΕ εντάσσεται και το έργο επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών στις νέες τεχνολογίες: Στο πλαίσιο του Γ΄ Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης και του Επιχειρησιακού Προγράμματος του Υπ.Ε.Π.Θ. για την Εκπαίδευση και Αρχική Επαγγελματική Κατάρτιση (Ε.Π.Ε.Α.Ε.Κ.), η Ειδική Υπηρεσία Εφαρμογής Προγραμμάτων Κ.Π.Σ. / Υπ.Ε.Π.Θ. ,ως Φορέας Υλοποίησης και Τελικός Δικαιούχος, υλοποιεί την Πράξη: «ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗ

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑΣ & ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΣΕ ΒΑΣΙΚΕΣ ΔΕΞΙΟΤΗΤΕΣ ΤΩΝ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΣ & ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ (Τ.Π.Ε.) ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ» σε δύο περιόδους:

Α) «Επιμόρφωση Εκπαιδευτικών για την Αξιοποίηση των Τεχνολογιών Πληροφορίας και Επικοινωνιών στην Εκπαίδευση» για την περίοδο (2002-2005)

Β) «Επιμόρφωση Εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας & Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης σε Βασικές Δεξιότητες των Τεχνολογιών Πληροφορίας & Επικοινωνιών στην Εκπαίδευση» για την περίοδο (2005-2007),

όπου στη θέση του αρχικού «Τεχνολογίες της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας» που υπήρχε στο βιβλιαράκι (ΥΠΕΠΘ, 2000) εμφανίστηκε το «Τεχνολογίες της Πληροφορίας και των Επικοινωνιών». Το ίδιο συμβαίνει και με την επιμόρφωση στις ΤΠΕ (Β' επίπεδο) (<http://www.eyeprepth.gr/epimorfosi/>) που ξεκίνησε το 2007 στο πλαίσιο του ΕΠΕΑΕΚ II με τον ίδιο τίτλο «Επιμόρφωση Εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας & Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης σε Βασικές Δεξιότητες των Τεχνολογιών Πληροφορίας και Επικοινωνιών (ΤΠΕ)» και συνεχίζεται μέχρι σήμερα (<http://www.eduportal.gr/tpe-dap/>).

### **3.3. Μοντέλα ένταξης των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία**

Η ένταξη των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία γίνεται με μοντέλα που ακολουθούν: α) είτε τη λογική της «απομονωμένης τεχνικής προσέγγισης» (Κοντογιαννοπούλου-Πολυδωρίδη, 1992) δηλαδή αποκλειστικά για τη διδασκαλία του μαθήματος της Πληροφορικής, που κατά τη δεκαετία του '90 εισάγεται ως ανεξάρτητο μάθημα- και με αφορμή αυτό διορίζονται στα σχολεία καθηγητές Πληροφορικής, με χρηματοδότηση του Β' Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης, ενώ εκπαιδευτικοί άλλων ειδικοτήτων επιμορφώνονται σχετικά (Σβολόπουλος, 2002) στο (Κιτάντη, 2018))- με μοναδικό στόχο τον τεχνολογικό αλφαριθμητισμό και δε σχετίζεται με τη διδασκαλία άλλων μαθημάτων β) ) είτε ακολουθώντας το πνεύμα της «ολοκληρωμένης προσέγγισης» βάσει της οποίας η διδασκαλία της πληροφορικής διαχέεται τόσο σε όλα τα γνωστικά αντικείμενα, όσο και σε όλες τις δραστηριότητες της σχολικής ζωής. Σύμφωνα με την οριζόντια-ολιστική αυτή προσέγγιση οι υπολογιστές αντιμετωπίζονται ως εργαλείο που μπορεί να υποστηρίξει όλα τα υπόλοιπα γνωστικά αντικείμενα, η διδασκαλία των οποίων με τη χρήση των νέων τεχνολογιών θα επιφέρει εξοικείωση με τις νέες τεχνολογίες, γ) είτε ακολουθώντας τη λογική της «πραγματολογικής προσέγγισης», που αποτελεί

συνδυασμό των δύο προηγούμενων μοντέλων και επιδιώκει αφενός τη διδασκαλία ενός μαθήματος πληροφορικής και αφετέρου την αξιοποίηση της τεχνολογίας σε όλα τα μαθήματα του προγράμματος σπουδών λιγοστεύοντας την έμφαση στον τεχνολογικό αλφαριθμητισμό και στοχεύοντας σε ειδικούς παιδαγωγικούς στόχους όπως η εξατομίκευση της διδασκαλίας, η ποικιλία και βελτίωση των μεθόδων διδασκαλίας και η εξασφάλιση του ίδιου επιπέδου διδασκαλίας, ανεξάρτητα από τις επιμέρους συνθήκες (Μακράκης & Κοντογιαννοπούλου-Πολυδωρίδου, 1995). Στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα τα προγράμματα σπουδών του παιδαγωγικού ινστιτούτου επεδίωξαν εξελικτικά να εναρμονισθούν με τα ευρωπαϊκά και διεθνή δεδομένα και να εφαρμόσουν τα ενδεδειγμένα κάθε φορά μοντέλα στην προσπάθεια ενσωμάτωσης και αξιοποίησης των ΤΠΕ στην εκπαίδευση.

## ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΜΕΙΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΗ ΧΡΗΣΗ ΤΠΕ

Η ενσωμάτωση των ΤΠΕ στη σχολική διαδικασία επιφέρει μια σειρά από πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα που η επισήμανσή τους ερμηνεύει την όποια θετική ή αρνητική άποψη διαμορφώνουν οι εκπαιδευτικοί αναφορικά με τα προσδοκώμενα οφέλη από την χρήση των νέων τεχνολογιών.

### 4.1. Πλεονεκτήματα από την ενσωμάτωση των ΤΠΕ στη σχολική διαδικασία

Σύμφωνα με τους υποστηρικτές της ενσωμάτωσης των ΤΠΕ στη σχολική-εκπαιδευτική διαδικασία τα πλεονεκτήματα που προκύπτουν από τη διαδικασία αυτή αφθονούν. Οι δυνατότητες που παρέχουν οι Η/Υ επιτρέπουν σε μαθητές και εκπαιδευτικούς να αντλούν πληροφορίες από εναλλακτικές πηγές πληροφόρησης, αξιοποιώντας τις κατάλληλα προς την κατεύθυνση της διεύρυνσης της εμπειρίας τους, της πληροφόρησης, της μάθησης και της γνώσης (Τζόκας, 2002), (Ευσταθίου - Καραγεωργάκη, 2007). Υποστηρίζεται λοιπόν ότι οι υπολογιστές και οι δυνατότητες που αυτοί προσφέρουν σε μαθητές και εκπαιδευτικούς συμβάλλουν στη δημιουργία ενός περιβάλλοντος μάθησης που επιτρέπει στους συμμετέχοντες στην εκπαιδευτική διαδικασία να αναπτύξουν δεξιότητες και να προσεγγίσουν τη γνώση μέσω μιας πιο ευχάριστης και συναρπαστικής διαδικασίας (Βοσνιάδου, 2006). Τα περιβάλλοντα μάθησης που προσφέρουν πιστοποιημένα λογισμικά και στα οποία καλούνται να εργαστούν οι μαθητές κινητοποιούν τις αισθήσεις στο μέγιστο βαθμό επιτρέποντας στην ουσία τη προσέγγιση της γνώσης μέσω μιας παιγνιώδους διαδικασίας. Παράλληλα, ενεργοποιείται και η κριτική ικανότητα, καθώς επιτρέπεται ο έλεγχος της πληροφορίας μέσω της διασταύρωσής της από διαφορετικές πηγές. Με τον τρόπο αυτό ευνοείται η ανακαλυπτική μάθηση και ο μαθητής ενθαρρύνεται να αυτενεργεί και αισθάνεται τη χαρά της δημιουργίας, εφόσον το οικοδόμημα της γνώσης έχει τη δική του προσωπική σφραγίδα. Καθίσταται λοιπόν σαφές ότι η αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών στη διδακτική διαδικασία ανταποκρίνεται στα κελύσματα των σύγχρονων θεωριών μάθησης, μπορεί να προάγει τη συνεργασία μεταξύ των μαθητών αλλά και τη διαθεματικότητα καθώς δύνανται να αξιοποιηθεί στη διδασκαλία όλων των διδακτικών αντικειμένων. Από την άλλη, οι νέες τεχνολογίες μπορούν να συμβάλλουν στην υλοποίηση της προοπτικής της εξατομίκευσης της διδασκαλίας, αφού κάθε μαθητής μπορεί μέσω των δυνατοτήτων



που παρέχουν οι ΤΠΕ να ακολουθήσει ένα προσωπικό ρυθμό μάθησης, να ελέγχει την πρόοδό του, να διορθώνει, με την κατάλληλη καθοδήγηση, μόνος του τα λάθη του και να βελτιώνει τις επιδόσεις του, τονώνοντας, επιπρόσθετα, την αυτοπεποίθησή του (Ράπτης & Ράπτη, 2007). Εξάλλου, με τις δυνατότητες που παρέχουν οι νέες τεχνολογίες ως εκπαιδευτικά εργαλεία επιτρέπεται η ανάπτυξη όλων των γραμματισμών, κάτι που ίσως να μην είναι πάντα εφικτό με τις παραδοσιακές μεθόδους διδασκαλίας. Μια άλλη θετική προοπτική που επιτρέπουν οι νέες τεχνολογίες είναι η άρση των κοινωνικών διακρίσεων, καθώς όλο και περισσότεροι μαθητές αποκτούν τη δυνατότητα πρόσβασης σε πηγές πληροφόρησης, ενώ ευνοείται και η εξ αποστάσεως εκπαίδευση και επιμόρφωση. Επιπλέον, ευνοείται η επικοινωνία των μαθητών με συνομήλικούς τους από άλλες χώρες και η δημιουργία σχολικών δικτύων που προάγουν τη γνώση, τη συναδέλφωση και την πολιτιστική αλληλεπίδραση.

Τα παραπάνω οφέλη δεν αφορούν μόνο στους μαθητές, αλλά και στους εκπαιδευτικούς, αφού προοπτικές, όπως η εξ αποστάσεως εκπαίδευση και η συμμετοχή σε επιμορφωτικά προγράμματα, ικανοποιούν πάγια αιτήματα και επιδιώξεις του εκπαιδευτικού κλάδου. Επιπλέον, με τη χρήση των ηλεκτρονικών υπολογιστών οι εκπαιδευτικοί μπορούν να παρεμβαίνουν πιο αποτελεσματικά στη μαθησιακή διαδικασία πολλών ενεργειών (Τζόκας, 2002). Ολοκληρώνοντας την καταγραφή των πλεονεκτημάτων που υποστηρίζονται από τους θιασώτες της ενσωμάτωσης των ΤΠΕ, με τη γνώση χειρισμού των ηλεκτρονικών υπολογιστών οι εκπαιδευτικοί όχι μόνο διευκολύνονται στην διδακτική τους προσπάθεια αλλά ενθαρρύνονται να διευρύνουν τους γνωστικούς και μορφωτικούς τους ορίζοντες μέσα από τη συμμετοχή τους σε επιμορφωτικά προγράμματα, μέσω της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης αλλά και μέσω της σύμπραξής τους σε ένα τεράστιο δίκτυο όπου εκπαιδευτικοί επικοινωνούν και ανταλλάσσουν απόψεις για όλα τα εκπαιδευτικά θέματα (Ράπτης & Ράπτη, 2007), (Τζόκας, 2002).

#### **4.2. Μειονεκτήματα από την ενσωμάτωση των ΤΠΕ στη σχολική διαδικασία**

Στην αντίποδα και κατ' εφαρμογή του φυσικού νόμου της δράσης – αντίδρασης παρατίθενται τα επιχειρήματα των πολεμίων της αξιοποίησης των νέων τεχνολογιών που εστιάζουν στα μειονεκτήματα που ενδεχομένως θα προκύψουν από την ενσωμάτωση των ΤΠΕ στη σχολική διαδικασία. Είναι γεγονός ότι υπάρχει μια σημαντική δόση σκεπτικισμού που μεταφράζεται σε επιφυλακτικότητα και καχυποψία. Τα κυριότερα

σημεία που προβάλλονται ως αρνητικές επιπτώσεις από την αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών συνοψίζονται στα εξής: επισημαίνεται αρχικά ο κίνδυνος της μη υγιούς ανάπτυξης της κοινωνικότητας του μαθητή ως συνέπεια της διαρκούς ενασχόλησης με τον ηλεκτρονικό υπολογιστή. Παράλληλα, επισημαίνεται ο κίνδυνος μαζοποίησης της τάξης και επικράτησης μιας ομοιομορφίας που εγκυμονεί τον κίνδυνο χειραγώγησης της μαθητικής κοινότητας από αυτούς που ελέγχουν την τεχνολογία, αφ' ης στιγμής ο δάσκαλος δύναται να αντικατασταθεί από τις υπολογιστικές μηχανές (Ράπτης & Ράπτη, 2007). Αυτός είναι και ο πρωταρχικός φόβος όσων διάκινται εχθρικά απέναντι τις νέες τεχνολογίες. Αναμφίβολα, υπάρχει περίπτωση αξιοποίησης λογισμικών και εκπαιδευτικών προγραμμάτων που δημιουργούνται από ανθρώπους που δεν διαθέτουν τις γνώσεις περί παιδαγωγικής με αποτέλεσμα να μην επιτυγχάνουν τα επιδιωκόμενα για την εκπαίδευση αποτελέσματα. Το γεγονός, εξάλλου, της ανατροφοδότησης του μαθητή από τον υπολογιστή ενδεχομένως να δημιουργήσει αισθήματα και σχέσεις εξάρτησης στο μαθητή μειώνοντας με αυτό τον τρόπο την αυτοεκτίμησή του και ενισχύοντας την ανασφάλειά του. Επιπρόσθετα, είναι πολλοί αυτοί που πιστεύουν ότι όχι μόνο δεν αίρονται οι κοινωνικές ανισότητες αλλά δημιουργούνται και νέες που δύνανται να αποκλείσουν κοινωνικές ομάδες που ανήκουν στον ίδιο πληθυσμό και όχι σε διαφορετικούς, αφού υπάρχει ενδεχόμενο μέσα από την χρήση των νέων τεχνολογιών να διαμορφωθεί μια νέου τύπου σχέση ανάμεσα σε τεχνολογικά εγγράμματος και μη. Κλείνοντας το θέμα, ενστάσεις διατυπώνονται και για θέματα υγείας, καθώς οι υπολογιστές εθίζουν τα άτομα στην ταχύτητα με αποτέλεσμα το νευρικό σύστημα των ανθρώπων να επηρεάζεται αρνητικά ενώ έρευνες εκφράζουν φόβους και για άλλου είδους προβλήματα υγείας που μπορεί να προκληθούν από τη συνεχή ενασχόληση των παιδιών με τους υπολογιστές (Ράπτης & Ράπτη, 2007).

## ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5. ΤΠΕ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ

Η θεωρία του ανθρώπινου κεφαλαίου διαμορφώθηκε ως θεωρία κατά τη δεκαετία του 1960 αλλά η ιδέα εμφανίστηκε τον 18<sup>ο</sup> αι, όταν ο οικονομολόγος – φιλόσοφος Adam Smith το 1776 θεώρησε ότι τα άτομα αποτελούν τον πλούτο των εθνών και ότι οι αποκτώμενες ικανότητες των κατοίκων είναι μέρος του κεφαλαίου μιας χώρας. Τον 20<sup>ο</sup> αιώνα ένα πλήθος από μελέτες και παράγωγες θεωρίες οδήγησαν στην αποκρυστάλλωσή της ως ιδιαίτερου κλάδου της οικονομικής επιστήμης, όπου η εκπαίδευση μελετάται αναλυτικά και ως κατανάλωση και κυρίως ως επένδυση, με κόστος και οφέλη για το άτομο και την κοινωνία (Τσαμαδιάς & Χανής, 2011). Ο κυριότερος εκπρόσωπος του ανθρώπινου κεφαλαίου είναι ο Schultz, ο οποίος θεωρεί ότι το πιο ουσιώδες χαρακτηριστικό του οικονομικού συστήματος είναι η ανάπτυξη του ανθρώπινου κεφαλαίου, το οποίο έχει τρεις διακεκριμένες ιδιότητες: α) είναι ενσωματωμένο στον άνθρωπο, β) είναι κεφάλαιο, γιατί αποτελεί πηγή μελλοντικών ικανοποιήσεων και γ) δεν είναι δυνατό να διαχωριστεί από το άτομο το οποίο το κατέχει.

Σύμφωνα με τη θεωρία του ανθρώπινου κεφαλαίου η εκπαίδευση αποτελεί τον κύριο θεσμικό παράγοντα διαμόρφωσης του Ανθρώπινου Κεφαλαίου, δηλαδή του συνόλου των γνώσεων, δεξιοτήτων, στάσεων που διαθέτει το άτομο ως μονάδα, αλλά και η κοινωνία ως σύνολο. Σύμφωνα με την ίδια θεωρία η οικονομική ανάπτυξη των ατόμων και της κοινωνίας στην οποία ζουν συνδέεται με την εκπαίδευση και την κατάρτιση. Επομένως, οι όποιες δαπάνες καταβάλλονται για την εκπαίδευση, τόσο από τα άτομα μεμονωμένα, όσο και από την κοινωνία αποτελούν μια επένδυση, επένδυση σε ανθρώπινο κεφάλαιο, η οποία αναμένεται να έχει μια αποδοτικότητα παρόμοια αυτής που επιφέρουν οι επενδύσεις σε υλικό κεφάλαιο (Καψάλης & Παπασταμάτης, 2013). . Επενδύοντας ο εργαζόμενος και χρήματα και χρόνο προσδοκά ανταποδοτικά κέρδος, καθώς ο ειδικευμένος εργαζόμενος είναι πιο παραγωγικός από τον ανειδίκευτο (Ψαχαρόπουλος, 1999). Ωστόσο, τα οφέλη που θα αποκομίσει το άτομο από την επένδυση σε ανθρώπινο κεφάλαιο μέσω της εκπαίδευσής του δεν είναι μόνο και αποκλειστικά οικονομικά, εφόσον δεχθούμε ότι η ευημερία δεν είναι συνώνυμο της ευμάρειας. Ανατρέχοντας στον ορισμό του ανθρώπινου κεφαλαίου που δίνει Ο Ο.Ο.Σ.Α. ως «γνώσεις, δεξιότητες, ικανότητες και γνωρίσματα (*φυσική, συναισθηματική και πνευματική υγεία*) που διαθέτουν τα άτομα, τα οποία μπορούν να διευκολύνουν τη δημιουργία προσωπικής, κοινωνικής και οικονομικής ευζωίας» (Πανισίδου, 2013)

αντιλαμβανόμαστε ότι οι δεξιότητες που συναποτελούν το ανθρώπινο κεφάλαιο του ατόμου δεν εξαντλούνται στον τομέα της εκπαίδευσης και τις όποιες ικανότητες μπορεί να επιδείξει στην παραγωγική διαδικασία, αλλά αφορούν στο σύνολο των στοιχείων που οδηγούν στην ευημερία του ιδίου, αλλά και της κοινωνίας στην οποία δραστηριοποιείται.

Λαμβάνοντας υπόψη τα παραπάνω, σε μια πρώτη θεώρηση, φαίνεται εύλογα να προκύπτει μια διασύνδεση μεταξύ ΤΠΕ και ανθρώπινου κεφαλαίου, καθώς οι νέες τεχνολογίες προοιωνίζουν μια διαρκή δυνατότητα του ατόμου να διευρύνει τα όρια της γνώσης του υλοποιώντας την προοπτική της δια βίου μάθησης. Με άλλα λόγια οι νέες τεχνολογίες αποτελούν το πλέον ενδεδειγμένο εργαλείο που επιτρέπει την ισότιμη πρόσβαση σε όλους στην εκπαίδευση, καθιστώντας δυνατή την εξ αποστάσεως εκπαίδευση και κατάρτιση, τη συμμετοχή σε επιμορφωτικά προγράμματα, αίροντας κοινωνικές ανισότητες και ευνοώντας την ένταξη ευπαθών ομάδων σε διαδικασίες ειδίκευσης με ευοίωνες προοπτικές. Άλλωστε ο τεχνολογικός αλφαριθμητισμός και ο ψηφιακός μετασχηματισμός αποτελούν *a priori* εφόδια στην εποχή της ραγδαίας τεχνολογικής εξέλιξης που διάγουμε.

Η μεγάλη σημασία που έχει το ανθρώπινο κεφάλαιο για την ατομική και κοινωνική ευημερία φαίνεται από το γεγονός ότι ο οργανισμός: Παγκόσμιο Οικονομικό Φόρουμ (World Economic Forum) στην προσπάθειά του να συμπεριλάβει πέρα από την εκπαίδευση και τις άλλες πτυχές του ανθρώπινου κεφαλαίου κατασκεύασε το Δείκτη Ανθρώπινου Κεφαλαίου για 122 χώρες. Σύμφωνα με τους κατασκευαστές του *«Ο δείκτης επιδιώκει να εξυπηρετήσει ως ένα εργαλείο τη σύλληψη της πολυπλοκότητας της δυναμικής του εργατικού δυναμικού, έτσι ώστε τα διάφορα ενδιαφερόμενα μέρη, να είναι σε θέση να λαμβάνουν αποφάσεις με καλύτερη ενημέρωση. Επειδή το ανθρώπινο κεφάλαιο είναι ουσιαστικής σημασίας όχι μόνο για την παραγωγικότητα της κοινωνίας αλλά και για τη λειτουργία των πολιτικών, κοινωνικών και πολιτικών θεσμών, η κατανόηση του τρέχοντος αποθέματος είναι πολύτιμη σε ένα ευρύ φάσμα ενδιαφερομένων»* (World Economic Forum 2013, σ. 30 στο (Αθανασούλα-Ρέππα, Ηλιοφώτου, & Γιαβρίμης, 2015)). Ο Δείκτης Ανθρώπινου Κεφαλαίου που κατασκευάστηκε είναι ο μέσος αριθμητικός τεσσάρων άλλων δεικτών που αφορούν: 1) την Εκπαίδευση, 2) την Υγεία και Ευεξία, 3) το Εργατικό Δυναμικό και την Απασχόληση, και 4) το Κατάλληλο Περιβάλλον. Οι 4 παραπάνω δείκτες του ανθρώπινου κεφαλαίου εξατομικευμένοι κατ' άτομο αποτελούν το ατομικό κεφάλαιο καθενός. Ένα ανθρώπινο δυναμικό που ενσωματώνει υψηλό ατομικό κεφάλαιο ενέχει περισσότερες προσδοκίες για ουσιαστικότερη αποδοτικότητα

και αποτελεσματικότητα στο έργο του και στην ατομική, τοπική και κοινωνική ανάπτυξη. Δεδομένης λοιπόν της σημασίας που έχει η εκπαίδευση στην εξαγωγή του δείκτη μέτρησης του ανθρώπινου κεφαλαίου, γίνεται σαφές ότι η απόκτηση δεξιοτήτων αναφορικά με τις ΤΠΕ συνιστά βασική παράμετρο που προσαυξάνει την ποσότητα και την ποιότητα ανθρώπινου κεφαλαίου. Πέρα όμως από τη συμβολή αυτής καθαυτής της εξοικείωσης με τις ΤΠΕ στην προσαύξηση του δείκτη ανθρώπινου κεφαλαίου η ιδιότητα αυτή συνιστά και το μέσο επίτευξης μιας σειράς άλλων επιδιωκόμενων σκοπών, όπως η ένταξη και η αφομοίωση μειονοτικών ομάδων, μεταναστών, αλλά και ευαίσθητων κοινωνικών ομάδων βελτιώνοντας σημαντικά το κοινωνικό ανθρώπινο κεφάλαιο. Εξάλλου, είναι προφανές ότι με τις ΤΠΕ όλο και λιγότεροι συνάνθρωποί μας αποκλείονται από προοπτικές εκπαίδευσης, εξ' αποστάσεως κατάρτισης, αλλά και εργασίας. Αναφορικά με το ανθρώπινο κεφάλαιο στην Ελλάδα η έκθεση της Ε.Ε γράφει:

«Όσον αφορά το ανθρώπινο κεφάλαιο, οι επιδόσεις της Ελλάδας είναι αρκετά χαμηλότερες από τον μέσο όρο της ΕΕ, αλλά η Ελλάδα σημειώνει πρόοδο. Το 2017, το ποσοστό του ελληνικού πληθυσμού που χρησιμοποιούσε το διαδίκτυο σε τακτική βάση (67 %) ήταν από τα χαμηλότερα μεταξύ των ευρωπαϊκών χωρών (ο μέσος όρος της ΕΕ ήταν 81 %). Ο αριθμός των ατόμων που διαθέτουν τουλάχιστον βασικό επίπεδο ψηφιακών δεξιοτήτων έχει μείνει στάσιμος στο 46 % και η Ελλάδα παραμένει πολύ κάτω του μέσου όρου της ΕΕ (57 %). Η Ελλάδα εξακολουθεί να έχει το χαμηλότερο ποσοστό ειδικών ΤΠΕ (1,4 %) στην ΕΕ, αλλά το ποσοστό των ειδικών ΤΠΕ υπήρξε σχετικά σταθερό κατά τα τελευταία χρόνια. Η Ελλάδα εξακολουθεί να πάσχει από «διαρροή εγκεφάλων» και η αντιμετώπιση της έλλειψης ειδικών ΤΠΕ είναι ζωτικής σημασίας για τη στήριξη του ψηφιακού μετασχηματισμού της οικονομίας.»

([http://ec.europa.eu/information\\_society/newsroom/image/document/2018-20/el-desi\\_2018-country-profile-lang\\_4AA59C97-CC3B-7C259CE4F07248577AD8\\_52343.pdf](http://ec.europa.eu/information_society/newsroom/image/document/2018-20/el-desi_2018-country-profile-lang_4AA59C97-CC3B-7C259CE4F07248577AD8_52343.pdf)))

Ο ψηφιακός μετασχηματισμός αποτελεί, λοιπόν, όχι απλά μια πιθανή και προαιρετική προοπτική, αλλά μια αναγκαιότητα. Η υλοποίησή του προϋποθέτει και απαιτεί τη γνώση και χρήση των νέων τεχνολογιών σε μια διαδικασία που η έναρξή της έχει όρια, αλλά το τέλος προμηνύεται ανοριακό υπό την έννοια της διαρκούς επιμόρφωσης και εξειδίκευσης που απαιτεί η διαρκής εξέλιξη της τεχνολογίας και του συναφούς αλφαριθμητισμού. Ούτως ή άλλως η εξοικείωση με τις ΤΠΕ αποτελεί το συνδυαστικό κρίκο ανάμεσα στους όρους «ανθρώπινο κεφάλαιο» και «εκπαίδευση ενηλίκων».

Αναμφίβολα, λοιπόν, η ενσωμάτωση των ΤΠΕ στη σχολική-εκπαιδευτική διαδικασία προοιωνίζεται την βελτίωση του δείκτη ανθρώπινου κεφαλαίου μέσω της εξοικείωσης των μαθητών με τις νέες τεχνολογίες και καθιστώντας τους τεχνολογικά ικανούς ώστε να μπορούν και ως ενήλικοι να επιδιώκουν την γνωστική αναβάθμισή τους.

## **ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6. ΕΜΠΕΙΡΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ**

Το κεφάλαιο της εμπειρικής έρευνας περιέχει το σκοπό της έρευνας, τη μεθοδολογία που ακολουθήθηκε και την περιγραφική στατιστική ανάλυση των ευρημάτων.

### **6.1. Σκοπός της έρευνας**

Με την παρούσα εργασία θέλαμε να διερευνήσουμε τις προσδοκίες των φιλολόγων των δημόσιων σχολείων δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης της περιφερειακής ενότητας Φθιώτιδας αναφορικά με τα οφέλη που θα προκύψουν από την ενσωμάτωση και χρήση των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία. Συγκεκριμένα διερευνώνται τα προσδοκώμενα οφέλη για όλους τους εμπλεκόμενους στην εκπαιδευτική διαδικασία. Αρχικά το ενδιαφέρον στρέφεται στους μαθητές, που αποτελούν τον κύριο αποδέκτη της εκπαιδευτικής διαδικασίας που συντελείται στο σχολείο, εν συνεχεία διερευνώνται τα προσδοκώμενα οφέλη για το σχολείο ως θεσμό εκπαίδευσης και τέλος διερευνώνται τα οφέλη που ενδεχομένως θα προκύψουν για τον εκπαιδευτικό ως τον κύριο φορέα παροχής εκπαίδευσης.

### **6.2. Μεθοδολογία της έρευνας**

Για την εκπόνηση της εργασίας αξιοποιήθηκαν οι δυνατότητες της ποσοτικής ερευνητικής μεθόδου. Η ποσοτική έρευνα αναφέρεται στη συστηματική διερεύνηση φαινομένων με στατιστικές μεθόδους και αριθμητικά δεδομένα. Αξιοποιώντας τα δεδομένα που προκύπτουν από την συμμετοχή στην έρευνα ενός αντιπροσωπευτικού δείγματος προσπαθεί να γενικεύσει και να εξαγάγει συμπεράσματα που αφορούν στον ευρύτερο πληθυσμό. Από τα διάφορα είδη ποσοτικών μεθόδων, ως πιο πρόσφορη για την εκπόνηση της συγκεκριμένης εργασίας, επελέγη η δειγματοληπτική μέθοδος συλλογής στοιχείων μέσω δομημένου ερωτηματολογίου. Στη δεδομένη περίπτωση η επάρκεια και η αντιπροσωπευτικότητα του δείγματος είναι κυρίως το στοιχείο που επιτρέπει τον ουσιαστικό έλεγχο των ερευνητικών υποθέσεων και την συνακόλουθη εξαγωγή συμπερασμάτων με κάποια σχετική ασφάλεια. Ειδικότερα η δειγματοληπτική μέθοδος (Survey Research) αποκοπεί στη γενίκευση μέσω των παρατηρήσεων που καταγράφονται αναφορικά με κάποιες μεταβλητές του πληθυσμού αλλά και τη συνεξέταση τυχόν εξαρτήσεων, διασυνδέσεων ή και επιδράσεων μεταξύ αυτών των μεταβλητών. Η δυσκολία, αν όχι αδυναμία, καταγραφής των δεδομένων στο σύνολο του πληθυσμού υπαγορεύει την ανάγκη επιλογής ενός αντιπροσωπευτικού δείγματος, του

οποίου η παρατήρηση θα επιτρέψει την εξαγωγή γενικευτικών συμπερασμάτων. Η επιλογή του δείγματος θα πρέπει να γίνεται με τρόπο που να προοιωνίζεται την αντιπροσώπευση του πληθυσμού, πράγμα που προϋποθέτει ότι ο ερευνητής κινείται ανεπηρέαστος από προκαταλήψεις, στερεότυπα και στρατηγικές. Οι τεχνικές δειγματοληψίας διακρίνονται σε δειγματοληψία με πιθανότητες και δειγματοληψία χωρίς πιθανότητες (Φίλιας, 2001). Για την εργασία μας αξιοποιήσαμε την τεχνική της δειγματοληψίας με πιθανότητες και συγκεκριμένα το είδος της απλής-τυχαίας δειγματοληψίας που ενδείκνυται για μικρούς πληθυσμούς-υπενθυμίζω ότι η εργασία αφορά στις απόψεις των φιλόλογων του Ν. Φθιώτιδας που υπηρετούν σε δημόσια σχολεία- καθώς ο μικρός πληθυσμός συγκεντρώνει τις ιδιότητες για εφαρμογή πιθανοτήτων.

Το ερευνητικό εργαλείο που αξιοποιήθηκε είναι το δομημένο ερωτηματολόγιο. Μολονότι υπάρχουν διάφοροι ορισμοί, χρησιμοποιούμε το ερωτηματολόγιο ως ένα γενικό όρο που περιλαμβάνει τεχνικές συλλογής δεδομένων, όπου κάθε ερωτώμενος απαντά στο ίδιο σύνολο ερωτήσεων, με προκαθορισμένη σειρά. Τα κυριότερα πλεονεκτήματα των ερωτηματολογίων είναι τα εξής:

- είναι οικονομικότερα,
- μπορούν να αποσταλούν σε μεγάλο αριθμό ανθρώπων,
- είναι εύκολη η δημιουργία και η χρήση τους,
- οι ερωτώμενοι μπορούν να εκφραστούν ελεύθερα (έλλειψη άμεσης επικοινωνίας),
- οι τρόποι ανάλυσης του υλικού είναι τυποποιημένοι,
- ο ερευνητής δεν μπορεί να επηρεάσει τις απαντήσεις,
- είναι η λιγότερο χρονοβόρα μέθοδος.

Τα κυριότερα μειονεκτήματα των ερωτηματολογίων είναι τα εξής:

- ο ερευνητής δεν είναι σε θέση να αποσαφηνίσει τις ερωτήσεις ανοιχτού τύπου,
- υποχρεώνει τον ερωτηθέντα να απαντήσει με έναν συγκεκριμένο τρόπο.

Το ερωτηματολόγιο αποτελεί το μέσο επικοινωνίας μεταξύ ερευνητή και ερωτώμενων, με άμεσο ή έμμεσο τρόπο, ανάλογα με τη μέθοδο συλλογής των δεδομένων. Η δομή του ερωτηματολογίου, λόγω των ιδιοτήτων που έχει, αποτελεί την πλέον κρίσιμη και λεπτή εργασία, καθοριστικής σημασίας για την επιτυχία μιας



στατιστικής έρευνας. Σε μια έρευνα, ακόμη κι αν εφαρμοστεί αποτελεσματικό σχέδιο δειγματοληψίας ή ακόμη και η πλέον ενδεδειγμένη ανάλυση των στοιχείων, δεν είναι δυνατόν να εξάγουμε σωστά συμπεράσματα, αν λάβαμε μη συγκρίσιμες απαντήσεις από ένα ακατάλληλο ερωτηματολόγιο με ασαφείς ερωτήσεις

([https://repository.kallipos.gr/bitstream/11419/5360/1/01\\_chapter\\_04.pdf](https://repository.kallipos.gr/bitstream/11419/5360/1/01_chapter_04.pdf))

Εξάλλου από τους διάφορους τύπους ερωτηματολογίων αξιοποιήθηκε αυτός της άμεσης παράδοσης και παραλαβής, διότι κρίθηκε ο πλέον πρόσφορος για τις ανάγκες της έρευνας. Οι ερωτήσεις του ερωτηματολογίου είναι ερωτήσεις κλειστού τύπου και μάλιστα ερωτήσεις βαθμονόμησης(στις ερωτήσεις αυτές ο ερωτώμενος μπορεί να απαντήσει σε μία μόνο από τις υπάρχουσες κατηγορίες) σύμφωνα με τη κλίμακα Likert (η κλίμακα αυτή ζητάει να δείξει ο ερωτώμενος τον βαθμό συμφωνίας ή διαφωνίας του με ορισμένες προτάσεις-δηλώσεις).

Το ερωτηματολόγιο αποτελείται από δύο μέρη: στο πρώτο μέρος το δημογραφικό οι συμμετέχοντες στην έρευνα καλούνται να απαντήσουν σε πληροφορίες αναφορικά με το φύλο, την ηλικία, την οικογενειακή κατάσταση, τον τόπο διαμονής, τον τύπο σχολείου που υπηρετούν, την σχέση τους με τις ΤΠΕ και γενικά πληροφορίες που επιτρέπουν αφενός, να ερμηνεύσουμε σε κάποιο βαθμό τις απαντήσεις που έδωσαν στα ερευνητικά ερωτήματα και αφετέρου, να διατυπώσουμε εκ νέου νέα ερευνητικά ερωτήματα συνεπεία του συσχετισμού των μεταβλητών, ερωτήματα που θα αποτελέσουν ίσως αντικείμενο έρευνας άλλων εργασιών. Στο δεύτερο μέρος το ερευνητικό υπάρχουν τρεις υποενότητες που θέτουν αντιστοίχως ερωτήματα για τα προσδοκώμενα από την ενσωμάτωση των ΤΠΕ οφέλη για μαθητές, εκπαιδευτικούς και το θεσμό του σχολείου εν γένει.

Η στατιστική επεξεργασία των απαντήσεων των ερωτηματολογίων έγινε με τη χρήση του προγράμματος SPSS της IBM. Το SPSS (Statistical Package for the Social Sciences /Superior Performance Software System) είναι το πιο διαδεδομένο πρόγραμμα για τη στατιστική ανάλυση δεδομένων.

### **6.3.Περιγραφική Στατιστική Ανάλυση**

Για τη συγκέντρωση του απαιτούμενου για την εκπόνηση της εργασίας υλικού διανεμήθηκαν περίπου διακόσια ερωτηματολόγια σε φιλόλογους διαφορετικών τύπων σχολείων του νομού. Από τα διανεμηθέντα ερωτηματολόγια επεστράφησαν εκατό δύο.

Το πρώτο τμήμα του ερωτηματολογίου διερευνά τα δημογραφικά χαρακτηριστικά του δείγματος. Αρχικά, ως προς το φύλο των συμμετεχόντων στην έρευνα, οι γυναίκες αποτελούν την πλειοψηφία του δείγματος, καθώς αριθμούν 93 άτομα, ενώ οι άνδρες είναι μόνο 9, όπως φαίνεται στον παρακάτω πίνακα 6.3.1:

**Πίνακας 6.3.1: Φύλο συμμετεχόντων στην έρευνα.**

ΦΥΛΟ	Συχνότητα	Ποσοστό	Ισχύον Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
ΑΝΔΡΑΣ	9	8,8	8,8	8,8
ΓΥΝΑΙΚΑ	93	91,2	91,2	100,0
Σύνολο	102	100,0	100,0	

Πηγή: υπολογισμοί από το συγγραφέα

Όσον αφορά στην ηλικία, οι συμμετέχοντες στην έρευνα ανήκουν σε διαφορετικές ηλικιακές ομάδες όπως αποτυπώνεται στον πίνακα 6.3.2:

**Πίνακας 6.3.2: Ηλικία**

Ηλικιακή Ομάδα	Συχνότητα	Ποσοστό	Ισχύον ποσοστό	Αθροιστικό ποσοστό
36-45	20	19,6	19,6	19,6
46-55	57	55,9	55,9	75,5
56-65	25	24,5	24,5	100,0
Σύνολο	102	100,0	100,0	

Πηγή: υπολογισμοί από το συγγραφέα

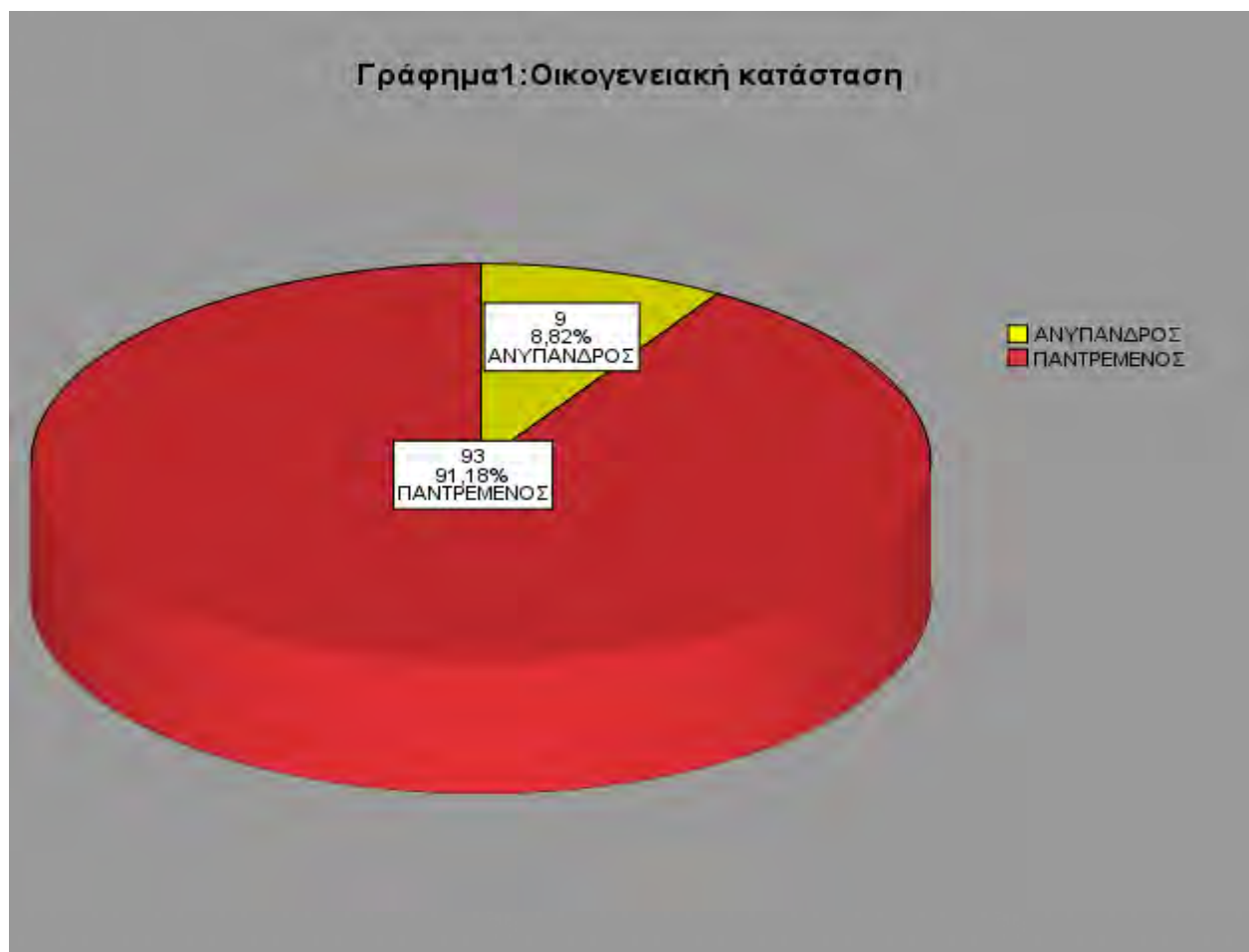
Συγκεκριμένα, στην ηλικιακή ομάδα 36-45 ανήκουν 20 άτομα, όλα γυναίκες, στην ηλικιακή ομάδα 46-55 ανήκουν 57 άτομα, 50 γυναίκες και 7 άνδρες, και στην ηλικιακή ομάδα 56-65 ανήκουν 25 άτομα, 2 άνδρες και 23 γυναίκες. Η αναλογία ανδρών και γυναικών φαίνεται στον παρακάτω πίνακα 6.3.3:

**Πίνακας 6.3.3: Αναλογία γυναικών-ανδρών ανά ηλικιακή ομάδα.**

Φύλο – Ηλικία		ΗΛΙΚΙΑ			Σύνολο
		36-45	46-55	56-65	
ΦΥΛΟ	ΑΝΔΡΕΣ	0	7	2	9
	ΓΥΝΑΙΚΕΣ	20	50	23	93
Σύνολο		20	57	25	102

Πηγή: υπολογισμοί από το συγγραφέα

Αναφορικά με την οικογενειακή κατάσταση των ερωτηθέντων παρατηρούμε ότι οι 93 είναι έγγαμοι και οι 9 άγαμοι, όπως φαίνεται και στο ακόλουθο γράφημα 1.



Γράφημα 1. : υπολογισμοί από το συγγραφέα

Ο παρακάτω πίνακας 6.3.4 καταγράφει τον τόπο κατοικίας των συμμετεχόντων στην έρευνα.

**Πίνακας 6.3.4: Τόπος κατοικίας**

Περιοχή προέλευσης	Συχνότητα	Ποσοστό	Ισχύον Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
ΑΣΤΙΚΗ	84	82,4	82,4	82,4
ΗΜΙΑΣΤΙΚΗ	15	14,7	14,7	97,1
ΟΡΕΙΝΗ	3	2,9	2,9	100,0
Σύνολο	102	100,0	100,0	

Πηγή: υπολογισμοί από το συγγραφέα

Όπως προκύπτει, η πλειονότητα των ατόμων του δείγματος κατοικεί σε αστικό περιβάλλον, συνολικά 84 άτομα, ενώ μόνο 15 ερωτηθέντες διαβιούν σε ημιαστική περιοχή και 3 σε ορεινή.

Ο επόμενος πίνακας 6.3.5 αποτυπώνει το επίπεδο σπουδών των ατόμων του δείγματος.

**Πίνακας 6.3.5: Επίπεδο σπουδών**

Επίπεδο σπουδών	Συχνότητα	Ποσοστό	Ισχύον Ποσοστό
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ	13	12,7	12,7
ΔΙΔΑΚΤΟΡΙΚΟ	4	3,9	3,9
Σύνολο	102	100,0	100,0

Πηγή: υπολογισμοί από το συγγραφέα

Παρατηρούμε, λοιπόν, ότι 13 από άτομα του δείγματος, ποσοστό 12,7% κατέχει τίτλο μεταπτυχιακών σπουδών, ενώ 4 άτομα, ποσοστό 3,9% διαθέτουν και διδακτορικό.

Ένα βασικό δημογραφικό δεδομένο που μπορεί να επηρεάζει την αξιοποίηση και την χρήση των ΤΠΕ και μπορεί, ιδιαιτέρως, να διαμορφώσει προσδοκίες αναφορικά με τα οφέλη που θα προκύψουν από την αξιοποίηση των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική πρακτική είναι ο τύπος του σχολείου στο οποίο υπηρετούν οι συμμετέχοντες στην έρευνα. Όπως φαίνεται στον παρακάτω πίνακα 6.3.6, το 46,1% υπηρετεί σε ημερήσια γυμνάσια, το 42,2% υπηρετεί σε ημερήσια γενικά λύκεια, το 3,9% σε ημερήσια επαγγελματικά λύκεια, το 1% σε εσπερινά επαγγελματικά λύκεια και το 6,9% σε στο μουσικό σχολείο.

**Πίνακας 6.3.6 : Τύπος σχολείου του δείγματος**

Τύπος σχολείου	Συχνότητα	Ποσοστό	Ισχύον Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
ΗΜΕΡ. ΓΥΜΝ.	47	46,1	46,1	46,1
ΗΜΕΡ. ΓΕΛ	43	42,2	42,2	88,2
ΗΜΕΡ. ΕΠΑΛ	4	3,9	3,9	92,2
ΕΣΠΕΡ. ΕΠΑΛ	1	1,0	1,0	93,1
ΜΟΥΣΙΚΟ	7	6,9	6,9	100,0
Σύνολο	102	100,0	100,0	

Πηγή: υπολογισμοί από το συγγραφέα

Επίσης, σημαντικό ρόλο στην προσπάθεια εξακρίβωσης των ζητούμενων της έρευνας, διαδραματίζει και το δημογραφικό στοιχείο που αφορά στη σχέση των συμμετεχόντων στην έρευνα με τους υπολογιστές και την τεχνολογία γενικότερα. Τα ευρήματα παρουσιάζονται στον παρακάτω πίνακα 6.3.7:

**Πίνακας 6.3.7: Η Σχέση των ατόμων του δείγματος με την τεχνολογία**

Τεχνολογική Κατάρτιση	Συχνότητα	Ποσοστό	Ισχύον Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
ΚΑΚΗ	6	5,9	5,9	5,9
ΜΕΤΡΙΑ	19	18,6	18,6	24,5
ΚΑΛΗ	36	35,3	35,3	59,8
ΠΟΛΥ ΚΑΛΗ	37	36,3	36,3	96,1
ΑΡΙΣΤΗ	4	3,9	3,9	100,0
Σύνολο	102	100,0	100,0	

Πηγή: υπολογισμοί από το συγγραφέα

Όπως προκύπτει από τον πίνακα, η πλειοψηφία του δείγματος παρουσιάζεται να διατηρεί καλή σχέση με την τεχνολογία, αφού σε ποσοστό 75,5% επιλέγει ως απάντηση τις βαθμίδες από «καλή» έως «άριστη», ενώ μόνο το 24,5% θα χαρακτήριζε τη σχέση με την τεχνολογία από «κακή» έως «μέτρια».

Τα πιο σχετικά όμως με την συγκεκριμένη έρευνα δημογραφικά δεδομένα είναι, αναμφίβολα, αυτά που δόθηκαν στα ακόλουθα δύο ερωτήματα. Το πρώτο αφορά στο επίπεδο επιμόρφωσης που έχουν παρακολουθήσει οι συμμετέχοντες στην έρευνα και αποτυπώνει, ίσως, σε μεγάλο βαθμό τη στάση τους απέναντι στην ΤΠΕ και τις

προσδοκίες που τρέφουν αναφορικά με τα οφέλη που θα προκύψουν από την ενσωμάτωση και αξιοποίηση τους στην εκπαιδευτική διαδικασία. Στο ερωτηματολόγιο αναφορικά με τη διερεύνηση του επιπέδου επιμόρφωσης στις ΤΠΕ δεν υπάρχει πρόβλεψη για να δηλώσει κάποιος ότι δεν έχει επιμορφωθεί καθόλου στις ΤΠΕ, διότι θεωρήθηκε αυτονόητο ότι όλοι έχουν, τουλάχιστον, επιμορφωθεί ή πιστοποιηθεί στο Α επίπεδο. Ωστόσο από τις απαντήσεις προέκυψε ότι 15 ερωτηθέντες δεν έχουν παρακολουθήσει κανένα επίπεδο επιμόρφωσης. Τα ευρήματα καταγράφονται στον παρακάτω πίνακα 6.3.8.

**Πίνακας 6.3.8: Επίπεδο επιμόρφωσης στις ΤΠΕ**

Επίπεδο επιμόρφωσης	Συχνότητα	Ποσοστό	Ισχύον Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
A	47	46,1	46,1	46,1
B	40	39,2	39,2	85,3
KANENA	15	14,7	14,7	100,0
Σύνολο	102	100,0	100,0	

Πηγή: υπολογισμοί από το συγγραφέα

Συγκεκριμένα, ποσοστό 46,1% δηλώνει ότι έχει παρακολουθήσει επιμόρφωση Α' επιπέδου και ποσοστό 39,2% ότι έχει παρακολουθήσει και Β' επίπεδο επιμόρφωσης. Ωστόσο, υπάρχει και ένα ποσοστό 14,7% που, όπως προαναφέρθηκε, δεν έχει παρακολουθήσει κανένα επίπεδο επιμόρφωσης. Το δεύτερο από τα δύο ερωτήματα δημογραφικού ενδιαφέροντος, που χαρακτηρίσαμε ως πιο σχετικά με την έρευνα, είναι η χρήση των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία από τους συμμετέχοντες στην έρευνα. Οι απαντήσεις τους αποτυπώνονται στο παρακάτω γράφημα 2.



Γράφημα 2: υπολογισμοί από το συγγραφέα

Όπως αποτυπώνεται στο γράφημα, ποσοστό 69,61% δηλώνει ότι χρησιμοποιεί ΤΠΕ στο μάθημά του και εν γένει στην εκπαιδευτική διαδικασία, ενώ το 30,39% δηλώνει ότι δεν χρησιμοποιεί τις ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία. Είναι αυτονόητο ότι τα παραπάνω στοιχεία αποκτούν ιδιαίτερο νόημα, αν συμπληρωθούν με την πληροφορία της συχνότητας χρήσης των ΤΠΕ στη σχολική πρακτική. Η συχνότητα χρήσης των ΤΠΕ φαίνεται στον παρακάτω πίνακα 6.3.9:

**Πίνακας 6.3.9: Συχνότητα χρήσης των ΤΠΕ.**

Συχνότητα χρήσης ΤΠΕ	Συχνότητα	Ποσοστό	Ισχύον Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
ΚΑΘΟΛΟΥ	31	30,39	30,39	30,39
ΕΛΑΧΙΣΤΑ	12	10,81	10,81	41,2
ΜΕΤΡΙΑ	35	34,3	34,3	75,5
ΑΡΚΕΤΑ	23	22,5	22,5	98,0
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ	2	2,0	2,0	100,0
Σύνολο	102	100,0	100,0	

Πηγή: υπολογισμοί από το συγγραφέα

Όπως καταγράφεται στον πίνακα, από τους 71 ερωτηθέντες, ποσοστό 69,61%, που δήλωσαν ότι αξιοποιούν τις ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία, οι 12, δηλαδή το 10,81% , δηλώνουν ότι τις χρησιμοποιούν «ελάχιστα», οι 35, ποσοστό 34,3% το πράττουν «μέτρια», και μόνο οι 23, ποσοστό 22,5% δηλώνουν ότι ενσωματώνουν τις νέες τεχνολογίες «αρκετά» στην εκπαιδευτική διαδικασία. Τέλος εκείνοι που αξιοποιούν τις ΤΠΕ «πάρα πολύ» στο μάθημά τους αποτελούν το 2% του δείγματος.

Ο παρακάτω πίνακας 6.3.10 απεικονίζει τη συχνότητα χρήσης των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία ανά ηλικιακή ομάδα.

**Πίνακας 6.3.10: Η συχνότητα χρήσης των ΤΠΕ ανά ηλικιακή ομάδα.**

	Πόσο συχνά χρησιμοποιείτε τις ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία;					Σύνολο
	ΚΑΘΟΛΟΥ	ΕΛΑΧΙΣΤΑ	ΜΕΤΡΙΑ	ΑΡΚΕΤΑ	ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ	
ΗΛΙΚΙΑ 36-45	7	2	7	4	0	20
46-55	12	8	22	13	2	57
56-65	12	2	6	5	0	25
Σύνολο	31	12	35	23	2	102

Πηγή: υπολογισμοί από το συγγραφέα

Στον πίνακα παρατηρούμε ότι στην ηλικιακή ομάδα 46-55 αυτοί που χρησιμοποιούν τις ΤΠΕ «αρκετά» και «πάρα πολύ» ανέρχονται σε 15 από τους 57, ποσοστό περίπου 36%. Αντιστοίχως για τους ανήκοντες στην ηλικιακή ομάδα 36-45 το ποσοστό ανέρχεται στο 20%. Τέλος για την ηλικιακή ομάδα 56-65, αυτοί που κατά δήλωσή τους χρησιμοποιούν τις ΤΠΕ «αρκετά» και «πάρα πολύ» αποτελούν επίσης, το 20% του δείγματος.



Ο ακόλουθος πίνακας 6.3.11 καταγράφει τη χρήση των ΤΠΕ ανά τύπο σχολείου:

**Πίνακας 6.3.11: Χρήση των ΤΠΕ ανά τύπο σχολείου**

Χρήση ανά τύπο σχολείου		Χρησιμοποιείτε ΤΠΕ στο μάθημά σας;		Σύνολο
		ΝΑΙ	ΟΧΙ	
ΣΧΟΛΕΙΟ	ΗΜΕΡ. ΓΥΜΝ.	27	20	47
	ΗΜΕΡ. ΓΕΛ	33	10	43
	ΗΜΕΡ. ΕΠΑΛ	4	0	4
	ΕΣΠΕΡ. ΕΠΑΛ	1	0	1
	ΜΟΥΣΙΚΟ	6	1	7
Σύνολο		71	31	102

Πηγή: υπολογισμοί από το συγγραφέα

Παρατηρούμε ότι από τους 47 φιλόλογους της Φθιώτιδας που υπηρετούν σε ημερήσια γυμνάσια οι 27 δηλώνουν ότι χρησιμοποιούν τις ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία, ενώ από τους υπηρετούντες στα ημερήσια γενικά λύκεια αξιοποιούν τις ΤΠΕ 33 από τους 43. Ωστόσο, και οι 5 φιλόλογοι που υπηρετούν σε επαγγελματικά λύκεια δηλώνουν ότι ενσωματώνουν τις ΤΠΕ, τέλος, στο μουσικό σχολείο χρησιμοποιούν τις ΤΠΕ 6 από τους 7 φιλόλογους που πήραν μέρος στην έρευνα.

Το δεύτερο μέρος, δηλαδή το καθαρά ερευνητικό τμήμα του ερωτηματολογίου αποτελείται από τρία επιμέρους τμήματα. Το πρώτο τμήμα του ερευνητικού μέρους αφορά στις προσδοκίες για τα οφέλη που θα προκύψουν για το μαθητή από την εμπλοκή των ΤΠΕ στη μαθησιακή – εκπαιδευτική διαδικασία. Ούτως ή άλλως σε ένα μαθητοκεντρικό εκπαιδευτικό σύστημα είναι αυτονόητο ότι η κύρια επιδίωξη είναι η ποσοτική και ποιοτική βελτίωση του μαθητή, η αύξηση του «ανθρώπινου» κεφαλαίου και η προετοιμασία των πολιτών του μέλλοντος, που θα συμβάλλουν στην εξέλιξη της κοινωνίας.

Το πρώτο ερώτημα αφορά στο κατά πόσο η χρήση των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία θα συμβάλλει στη μείωση τυχόν φαινομένων τεχνολογικού-ψηφιακού αναλφαριθμητισμού. Οι απαντήσεις στο παραπάνω ερώτημα αποτυπώνονται στον πίνακα 6.3.12.

**Πίνακας 6.3.12 : Η συμβολή των ΤΠΕ στη μείωση φαινομένων τεχνολογικού-ψηφιακού αναλφαριθμισμού.**

Απάντηση	Συχνότητα	Ποσοστό	Ισχύον Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
ΕΛΑΧΙΣΤΑ	8	7,8	7,8	7,8
ΜΕΤΡΙΑ	15	14,7	14,7	22,5
ΑΡΚΕΤΑ	63	61,8	61,8	84,3
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ	16	15,7	15,7	100,0
Total	102	100,0	100,0	

Πηγή: υπολογισμοί από το συγγραφέα

Συγκεκριμένα, όπως φαίνεται στον πίνακα, η πλειοψηφία των ερωτηθέντων, ποσοστό 77,5%, 79 δηλαδή άτομα, πιστεύει ότι η εφαρμογή των νέων τεχνολογιών θα συμβάλλει «αρκετά» και «πολύ» στην μείωση φαινομένων αναλφαριθμισμού, ενώ μόνο 23, ποσοστό 22,5% θεωρούν ότι η συμβολή των ΤΠΕ θα είναι από ελάχιστη ως μέτρια.

Το επόμενο ερώτημα λειτουργεί συμπληρωματικά ως προς το πρώτο και αφορά στη συμβολή της χρήσης των ΤΠΕ στη σχολική πραγματικότητα στην προσπάθεια εποικοδομητικής αντιμετώπισης της τεχνολογίας από τους νέους, αν δηλαδή και κατά πόσο ο μαθητής αξιοποιώντας τις νέες τεχνολογίες στη σχολική - εκπαιδευτική πρακτική θα αποκτήσει μια πιο λειτουργική- χρηστική αντίληψη περί τεχνολογίας. Οι απαντήσεις στο ερώτημα αυτό αποτυπώνονται στον πίνακα 6.3.13.

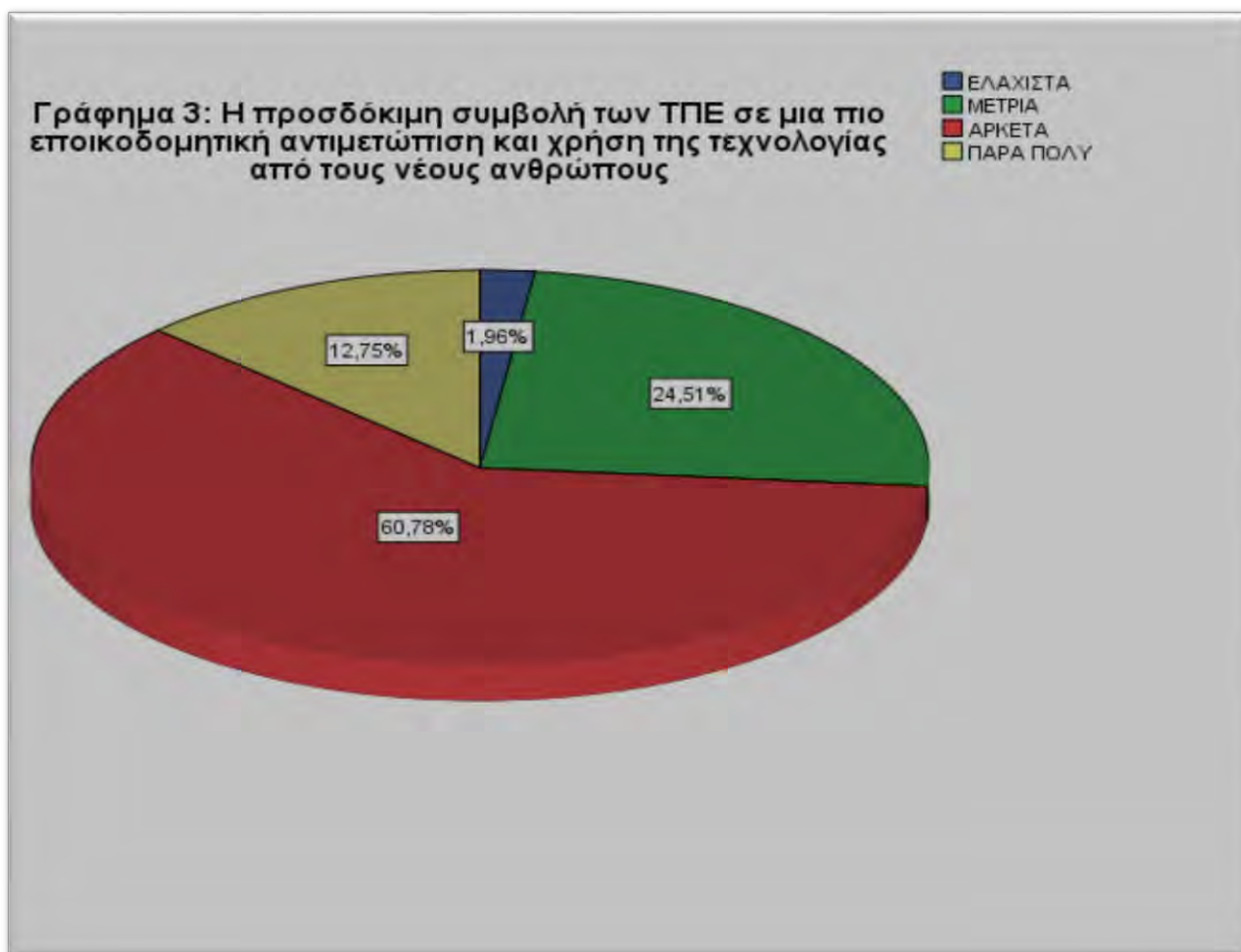
**Πίνακας 6.3.13: Η συμβολή των ΤΠΕ σε μια πιο εποικοδομητική αντιμετώπιση και χρήση της τεχνολογίας από τους μαθητές.**

Απάντηση	Συχνότητα	Ποσοστό	Ισχύον Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
ΕΛΑΧΙΣΤΑ	2	2,0	2,0	2,0
ΜΕΤΡΙΑ	25	24,5	24,5	26,5
ΑΡΚΕΤΑ	62	60,8	60,8	87,3
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ	13	12,7	12,7	100,0
Σύνολο	102	100,0	100,0	

Πηγή: υπολογισμοί από το συγγραφέα

Στον παραπάνω πίνακα παρατηρούμε ότι η συντριπτική πλειοψηφία των ερωτηθέντων θεωρεί ότι η αξιοποίηση των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία θα συμβάλλει σε μεγαλύτερο ή μικρότερο βαθμό στον εξορθολογισμό της χρήσης των

εργαλείων της τεχνολογίας από τους νέους. Αναλυτικότερα, ξεκινώντας από τις αρνητικές τοποθετήσεις, παρατηρούμε ότι από τις απαντήσεις των συμμετεχόντων στην έρευνα απουσιάζει εντελώς η απάντηση «καθόλου», πράγμα που αποτυπώνει σε πρώτη ανάγνωση την κοινή πεποίθηση των ερωτηθέντων ότι σε μικρότερο ή μεγαλύτερο βαθμό η ενσωμάτωση των ΤΠΕ στη σχολική πραγματικότητα θα οδηγήσει σε πιο εποικοδομητική αντιμετώπιση της τεχνολογίας από τους μαθητές. Όσον αφορά στο μέγεθος της συμβολής, 62 άτομα, ποσοστό 60,78% πρεσβεύουν ότι θα συμβάλει «αρκετά», 13 , ποσοστό 12,75% «πολύ» και 25, ποσοστό 24,51% «μέτρια», όπως ακριβώς αποτυπώνεται στο επόμενο γράφημα 3.



Γράφημα 3: υπολογισμοί από το συγγραφέα

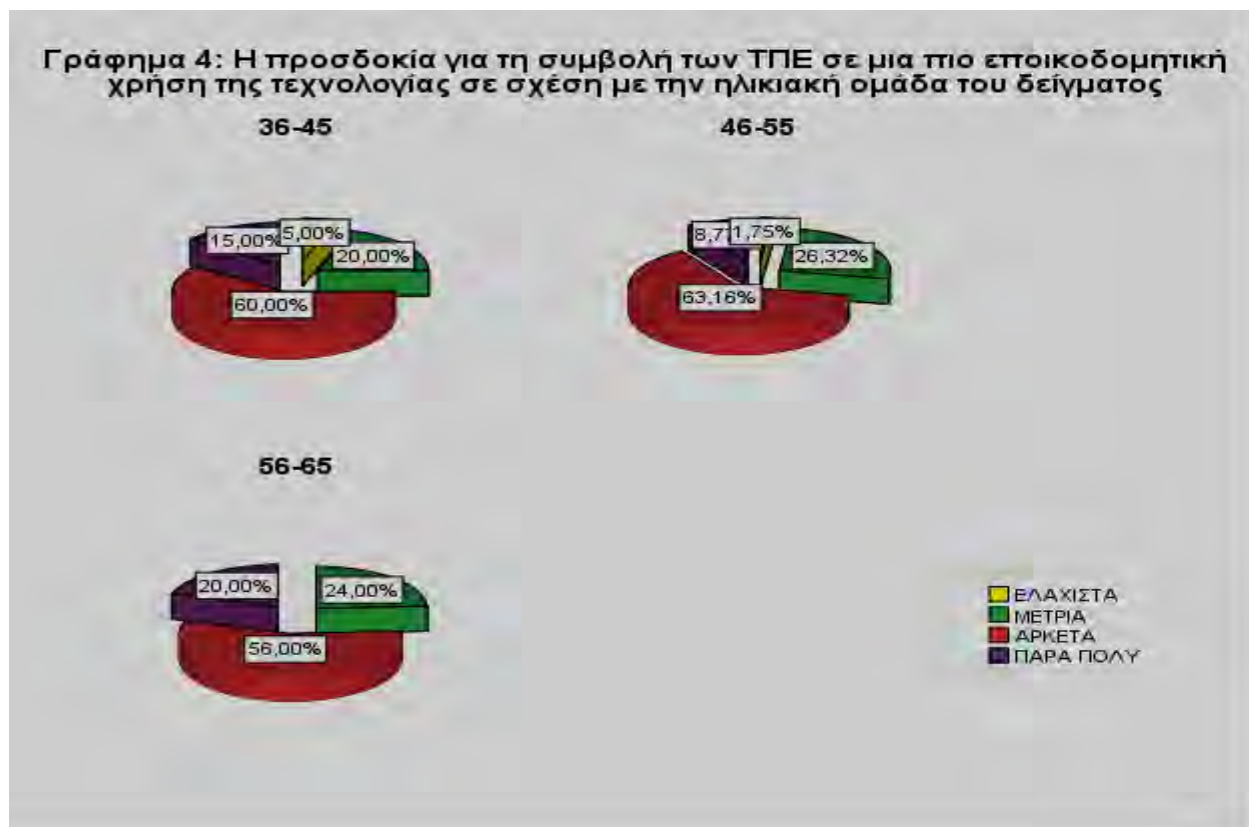
Αν εστιάσουμε στην απάντηση «αρκετά» που υπερισχύει στις προτιμήσεις των ερωτηθέντων, όπως φαίνεται στον παρακάτω πίνακα 6.3.14, η απάντηση αυτή καταγράφεται αναλογικά περισσότερο στην ηλικιακή ομάδα 46-55.

**Πίνακας 6.3.14: Η προσδοκία της πιο εποικοδομητικής αντιμετώπισης της τεχνολογίας από τους μαθητές συνεπεία της ενσωμάτωσης των ΤΠΕ σε σχέση με την ηλικία των ερωτηθέντων**

		Η χρήση ΤΠΕ στο σχολείο θα συμβάλλει σε μια πιο εποικοδομητική αντιμετώπιση και χρήση της τεχνολογίας από τους μαθητές;				Σύνολο
		ΕΛΑΧΙΣΤΑ	ΜΕΤΡΙΑ	ΑΡΚΕΤΑ	ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ	
ΗΛΙΚΙΑ	36-45	1	4	12	3	20
	46-55	1	15	36	5	57
	56-65	0	6	14	5	25
Σύνολο		2	25	62	13	102

Πηγή: υπολογισμοί από το συγγραφέα

Συγκεκριμένα, οι ανήκοντες σε αυτή την ηλικιακή ομάδα προσδοκούν σε ποσοστό 63% ότι η ενσωμάτωση των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία θα συμβάλει «αρκετά» στην πιο ουσιαστική χρήση της τεχνολογίας από τους νέους ανθρώπους, σε ποσοστό 8% πιστεύουν ότι αυτό θα συμβεί «πάρα πολύ», ενώ σε ποσοστό 26% πρεσβεύουν ότι η προσδοκία θα ικανοποιηθεί «μέτρια». Αντιστοίχως στην ηλικιακή ομάδα 36-45 η απάντηση «αρκετά» συγκεντρώνει ποσοστό 60%, η απάντηση «πάρα πολύ» 15% και η απάντηση «μέτρια» ποσοστό 20%. Τέλος στην ηλικιακή ομάδα 56-65 συναντούμε το «αρκετά» σε ποσοστό 56%, το «πάρα πολύ» σε ποσοστό 20% και το «μέτρια» σε ποσοστό σε 24%. Προσπαθώντας να αξιοποιήσουμε το δεδομένο αυτό θα μπορούσαμε, ίσως, να υποθέσουμε ότι η θέση αυτή της συγκεκριμένης ηλικιακής ομάδας αντανακλά πέρα από την αγωνία τους ως εκπαιδευτικοί και την αγωνία τους ως γονείς, αφού οι ευρισκόμενοι στις ηλικίες αυτές ενδεχομένως να έχουν παιδιά στην εφηβεία(Γράφημα 4)



Γράφημα 4: υπολογισμοί από το συγγραφέα

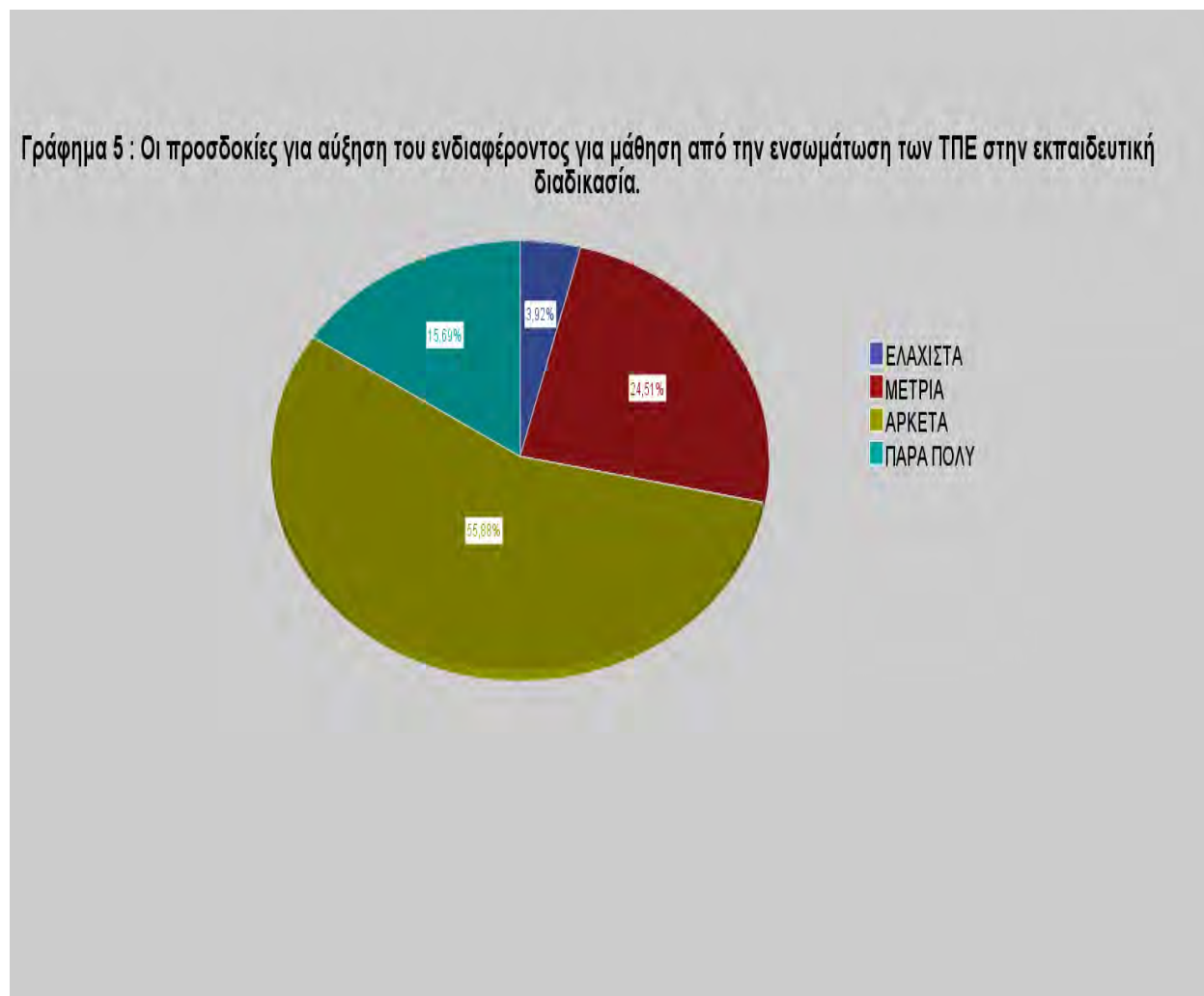
Το επόμενο ερώτημα παρουσιάζει αυξημένο ενδιαφέρον καθώς είναι κοινή η διαπίστωση ότι τα τελευταία χρόνια έχει χαθεί ουσιαστικά το ενδιαφέρον των μαθητών για την ουσία της μάθησης. Ζητούμενο λοιπόν αποτελεί να αναθερμανθεί το ενδιαφέρον για μάθηση και στην προσπάθεια αυτή οι ειδικοί επιστρατεύουν και τα εργαλεία της τεχνολογίας. Στο ερώτημα κατά πόσο η χρήση των ΤΠΕ στη σχολική πραγματικότητα θα τονώσει το ενδιαφέρον των μαθητών οι απόψεις που κατατέθηκαν αποτυπώνονται στον πίνακα 6.3.15.

**Πίνακας 6.3.15: Η προσδοκία για αύξηση του ενδιαφέροντος των μαθητών από την αξιοποίηση των ΤΠΕ**

Απάντηση	Συχνότητα	Ποσοστό	Ισχύον Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
ΕΛΑΧΙΣΤΑ	4	3,9	3,9	3,9
ΜΕΤΡΙΑ	25	24,5	24,5	28,4
ΑΡΚΕΤΑ	57	55,9	55,9	84,3
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ	16	15,7	15,7	100,0
Σύνολο	102	100,0	100,0	

Πηγή: υπολογισμοί από το συγγραφέα

Όπως παρουσιάζεται στον πίνακα, από τους 102 που πήραν μέρος στην έρευνα οι 16, ποσοστό 15,7% πιστεύουν ότι η χρήση των ΤΠΕ στη σχολική πραγματικότητα μπορεί να συμβάλει «πάρα πολύ» στην αύξηση του ενδιαφέροντος για μάθηση, 57, ποσοστό 55,9% είναι της άποψης ότι μπορεί το ζητούμενο να επιτευχθεί «αρκετά», 25 απάντησαν «μέτρια» και μόνο 4 ότι αυτό θα συμβεί «ελάχιστα», ενώ κανένας δεν έδωσε ως απάντηση το «καθόλου». Τα παραπάνω απεικονίζονται και στο ακόλουθο γράφημα 5:



Γράφημα 5: υπολογισμοί από το συγγραφέα

Εξίσου θετική ήταν η εκτίμηση των ερωτηθέντων στο ερώτημα αν και κατά πόσο η ενσωμάτωση των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία θα καταστήσει πιο λειτουργικό στη σχολική αίθουσα κάποιον αποδεδειγμένα αδιάφορο μαθητή. Οι απαντήσεις που δόθηκαν στο ερώτημα αυτό καταγράφονται στον ακόλουθο πίνακα 6.3.16.

**Πίνακας 6.3.16: Η χρήση των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία θα καταστήσει πιο λειτουργικό έναν αδιάφορο μαθητή**

Απάντηση	Συχνότητα	Ποσοστό	Ισχύον Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
ΕΛΑΧΙΣΤΑ	4	3,9	3,9	3,9
ΜΕΤΡΙΑ	29	28,4	28,4	32,4
ΑΡΚΕΤΑ	58	56,9	56,9	89,2
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ	11	10,8	10,8	100,0
Σύνολο	102	100,0	100,0	

Πηγή: υπολογισμοί από το συγγραφέα

Συγκεκριμένα, οι 11 από τους ερωτηθέντες, ποσοστό 3,9% εκτιμούν ότι η ενσωμάτωση των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία μπορεί να καταστήσει πιο λειτουργικό έναν αδιάφορο μαθητή «πάρα πολύ», οι 58, ποσοστό 56,9% η πλειοψηφία δηλαδή, πιστεύουν ότι αυτό θα συμβεί «αρκετά», οι 29, ποσοστό 28,4% «μέτρια» και μόνο οι 4, ποσοστό 3,9%, «ελάχιστα». Και στην περίπτωση αυτή απουσιάζει το «καθόλου» ως πιθανό ενδεχόμενο.

Ιδιαίτερη βαρύτητα φέρει το επόμενο ερώτημα που προσπαθεί να διερευνήσει αν η χρήση των ΤΠΕ στη σχολική πραγματικότητα μπορεί να βοηθήσει το μαθητή να αναπτύξει δεξιότητες ή να ανακαλύψει κλίσεις και δεξιότητες. Ο παρακάτω πίνακας 6.3.17 παρουσιάζει τις απαντήσεις που δόθηκαν σε αυτό το ερώτημα:

**Πίνακας 6.3.17: Η συμβολή των ΤΠΕ στην ανάπτυξη δεξιοτήτων του μαθητή.**

Απάντηση	Συχνότητα	Ποσοστό	Ισχύον Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
ΚΑΘΟΛΟΥ	1	1,0	1,0	1,0
ΕΛΑΧΙΣΤΑ	7	6,9	6,9	7,8
ΜΕΤΡΙΑ	21	20,6	20,6	28,4
ΑΡΚΕΤΑ	55	53,9	53,9	82,4
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ	18	17,6	17,6	100,0
Σύνολο	102	100,0	100,0	

Πηγή: υπολογισμοί από το συγγραφέα

Όπως προκύπτει από τον πίνακα η πλειοψηφία των ερωτηθέντων τρέφει υψηλές προσδοκίες αφού οι θετικές εκτιμήσεις «αρκετά» και «πάρα πολύ» συγκεντρώνουν αθροιστικά ποσοστό 71,5%, ενώ οι αρνητικές εκτιμήσεις «ελάχιστα» και «καθόλου» μόνο 7,9%. Το ερώτημα αυτό χαρακτηρίστηκε ιδιαίτερης βαρύτητας διότι ανταποκρίνεται σε έναν πάγιο σκοπό της εκπαιδευτικής διαδικασίας που είναι αφενός, η προσπάθεια

ολόπλευρης ανάπτυξης του μαθητή, αφετέρου η προσπάθεια ανάδειξης των ιδιαίτερων ταλέντων, δεξιοτήτων και κλίσεων του μαθητή (στην κατεύθυνση υλοποίησης της εξατομικευμένης μάθησης) με προοπτική να γνωρίσει ο μαθητής καλύτερα τον εαυτό του, να αξιοποιήσει τα εκπαιδευτικά εργαλεία που τον βοηθούν να προσεγγίσει τη γνώση και σε τελική ανάλυση να διαμορφώσει και επαγγελματικές προοπτικές.

Είναι κοινή διαπίστωση ότι συχνά η αποχή ενός μαθητή από τα δρώμενα εντός τάξης αποτελεί συνέπεια της επίγνωσης της ανεπάρκειάς του να παρακολουθήσει μαθησιακά το υπόλοιπο σύνολο, κάτι που μπορεί να δημιουργήσει συμπλέγματα κατωτερότητας. Ωστόσο, η εμπλοκή νέων τεχνολογιών, με τις οποίες ένας μαθητής μπορεί να είναι εξοικειωμένος, μπορεί να τονώσει την αυτοπεποίθησή του και να τον κάνει να εμπλακεί πιο ενεργά στη διαδικασία της μάθησης. Με δεδομένα τα παραπάνω διερευνάται το ερώτημα κατά πόσο εκτιμούν οι συμμετέχοντες στην έρευνα ότι η εμπλοκή των ΤΠΕ στη μαθησιακή διαδικασία θα αποτελέσει παράγοντα τόνωσης της αυτοεκτίμησης του μαθητή. Οι προσδοκίες των ερωτηθέντων καταγράφονται στον πίνακα 6.3.18.

**Πίνακας 6.3.18: Η προσδοκία της αύξησης της αυτοεκτίμησης του μαθητή από την εμπλοκή των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία**

Απάντηση	Συχνότητα	Ποσοστό	Ισχύον Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
ΚΑΘΟΛΟΥ	1	1,0	1,0	1,0
ΕΛΑΧΙΣΤΑ	7	6,9	6,9	7,8
ΜΕΤΡΙΑ	25	24,5	24,5	32,4
ΑΡΚΕΤΑ	54	52,9	52,9	85,3
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ	15	14,7	14,7	100,0
Σύνολο	102	100,0	100,0	

Πηγή: υπολογισμοί από το συγγραφέα

Συγκεκριμένα, από τους 102 που πήραν μέρος στην έρευνα ποσοστό 14,7%, δηλαδή οι 15, πιστεύουν ότι θα αυξηθεί η αυτοεκτίμηση του μαθητή «πάρα πολύ», ποσοστό 52,9%, ήτοι 54, απαντούν «αρκετά», το 24,5% ,που αντιστοιχεί σε 25 άτομα, επιλέγει ως απάντηση το «μέτρια», ενώ μόνο 7, ποσοστό 6,9%, θεωρούν ότι θα συμβάλλει «ελάχιστα» και 1 «καθόλου».

Στη συνέχεια διερευνάται αν η χρήση των ΤΠΕ μπορεί να συμβάλλει στην ανακαλυπτική μάθηση και στην κοινωνικοποίηση του μαθητή μέσα από την ομαδοσυνεργατική προσπάθεια, παράμετροι που και οι δύο αποτελούν στόχο ενός



σύγχρονου, δημιουργικού και αειφόρου σχολείου. Ο λόγος που οι δύο αυτοί παράμετροι τέθηκαν σε ένα κοινό ερώτημα, ενώ θα μπορούσαν να διερευνηθούν σε δύο ξεχωριστά ερωτήματα είναι ότι η διαδικασία της μάθησης μπορεί να είναι μια προσωπική συνειδητή επιλογή, πραγματώνεται όμως μέσα από μια διαλεκτική επικοινωνία με το περιβάλλον. Οι προσδοκίες των συμμετεχόντων στην έρευνα καταγράφονται στον παρακάτω πίνακα 6.3.19.

**Πίνακας 6.3.19: Προσδοκίες για τη συμβολή των ΤΠΕ στην ενίσχυση της ανακαλυπτικής μάθησης και της ομαδοσυνεργατικής προσπάθειας**

Απάντηση	Συχνότητα	Ποσοστό	Ισχύον Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
ΕΛΑΧΙΣΤΑ	8	7,8	7,8	7,8
ΜΕΤΡΙΑ	27	26,5	26,5	34,3
ΑΡΚΕΤΑ	52	51,0	51,0	85,3
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ	15	14,7	14,7	100,0
Σύνολο	102	100,0	100,0	

Πηγή: υπολογισμοί από το συγγραφέα

Όπως φαίνεται στον πίνακα, από τους 102 συμμετέχοντες στην έρευνα οι 67, ποσοστό 65,7%, είναι της άποψης ότι οι ΤΠΕ μπορούν να βοηθήσουν το μαθητή να φτάσει μόνος του στη γνώση και να δραστηριοποιηθεί ενεργότερα ως μέλος μιας ομάδας σε βαθμό ικανοποιητικό. Ωστόσο ιδιαίτερα υψηλό είναι το ποσοστό εκείνων που εκτιμούν ότι οι ΤΠΕ δεν μπορούν να υποβοηθήσουν το μαθητή να ανακαλύψει μόνος του τη γνώση, ούτε να ενισχύσουν το αίσθημα του «ανήκειν» σε μια ομάδα, αφού 35 συμμετέχοντες, ήτοι ποσοστό 34,3% πιστεύουν ότι η συμβολή των ΤΠΕ στο πεδίο αυτό κυμαίνεται από μέτρια ως ελάχιστη.

Το τελευταίο ερώτημα του μέρους που αφορά στα προσδοκώμενα για το μαθητή οφέλη από τη χρησιμοποίηση των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία αποτελεί ένα γενικότερο επιστέγασμα και επιχειρεί συνοψίζοντας τα προηγούμενα να διερευνήσει αν η χρήση των ΤΠΕ μπορεί να διευρύνει τους ορίζοντες του μαθητή. Τα ποσοστά των απαντήσεων με βάση την προηγούμενη εμπειρία είναι λίγο ως πολύ αναμενόμενα και καταγράφονται στον παρακάτω πίνακα 6.3.20.

**Πίνακας 6.3.20: Οι προσδοκίες για τη συμβολή των ΤΠΕ στη διεύρυνση των οριζόντων του μαθητή**

Απάντηση	Συχνότητα	Ποσοστό	Ισχύον Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
ΕΛΑΧΙΣΤΑ	7	6,9	6,9	6,9
ΜΕΤΡΙΑ	21	20,6	20,6	27,5
ΑΡΚΕΤΑ	62	60,8	60,8	88,2
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ	12	11,8	11,8	100,0
Σύνολο	102	100,0	100,0	

Πηγή: υπολογισμοί από το συγγραφέα

Όπως προκύπτει από τον πίνακα, και στο ερώτημα αυτό η πλειοψηφία θεωρεί ότι η συμβολή των ΤΠΕ κρίνεται θετική, καθώς 12 πιστεύουν ότι μπορεί να συμβεί αυτό «πάρα πολύ», 62 «αρκετά», 21 «μέτρια» και μόνο 7 απάντησαν «ελάχιστα», ενώ απουσιάζει εντελώς η επιλογή «καθόλου».

Το δεύτερο τμήμα του ερευνητικού μέρους του ερωτηματολογίου προσπαθεί να διερευνήσει τις απόψεις των φιλολόγων της Φθιώτιδας αναφορικά με τα οφέλη που ενδεχομένως θα προκύψουν για το σχολείο από την ενσωμάτωση και χρήση των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική-μαθησιακή διδασκαλία. Αποτελεί κοινή διαπίστωση και παραδοχή ότι ένα σύγχρονο και δημιουργικό σχολείο ανάμεσα στα άλλα οφείλει να είναι ανοικτό στην κοινωνία και να διατηρεί διαύλους επικοινωνίας με άλλους κοινωνικούς και τοπικούς φορείς επιδεικνύοντας μια εξωστρέφεια απαραίτητη τόσο για την ομαλή κοινωνικοποίηση των μαθητών, όσο και για «ανάγνωση» των αναγκών στις οποίες θα κληθεί να ανταποκριθεί.

Το πρώτο, λοιπόν, ερώτημα που ετέθη στους συμμετέχοντες στην έρευνα αφορά στο κατά πόσο το σχολείο μπορεί να αναβαθμιστεί από την αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών. Οι απαντήσεις των ερωτηθέντων καταγράφονται στον παρακάτω πίνακα 6.3.21:

**Πίνακας 6.3.21: Οι προσδοκίες για τη συμβολή των ΤΠΕ στην αναβάθμιση του σύγχρονου σχολείου.**

Απάντηση	Συχνότητα	Ποσοστό	Ισχύον Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
ΚΑΘΟΛΟΥ	1	1,0	1,0	1,0
ΕΛΑΧΙΣΤΑ	2	2,0	2,0	2,9
ΜΕΤΡΙΑ	25	24,5	24,5	27,5
ΑΡΚΕΤΑ	55	53,9	53,9	81,4
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ	19	18,6	18,6	100,0
Σύνολο	102	100,0	100,0	

Πηγή: υπολογισμοί από το συγγραφέα

Όπως παρατηρούμε η πλειοψηφία των ερωτηθέντων θεωρεί ότι πραγματικά οι ΤΠΕ μπορούν να συμβάλλουν στον εκσυγχρονισμό του σύγχρονου σχολείου, καθώς σε ποσοστό 18,6% απάντησαν ότι μπορεί να επιτευχθεί το παραπάνω «πάρα πολύ», σε ποσοστό 53,9% απάντησαν «αρκετά», ενώ το 24,5% επιλέγει ως απάντηση το «μέτρια» και μόνο σε ποσοστό 2% θεωρούν ότι «ελάχιστα» θα μπορέσει να συμβάλει η χρήση των ΤΠΕ στην αναβάθμιση του σχολείου. Τέλος, ένας ερωτηθείς φάνηκε εντελώς αρνητικός καθώς θεωρεί ότι η ενσωμάτωση των ΤΠΕ δεν πρόκειται να προωθήσει καθόλου την αναβάθμιση του σύγχρονου σχολείου

Οι επόμενες ερωτήσεις προσπαθούν να δώσουν πιο συγκεκριμένο περιεχόμενο στον όρο αναβάθμιση του σχολείου και να καταδείξουν τις αντιλήψεις των εκπαιδευτικών για την προσδοκώμενη ή μη βοήθεια των ΤΠΕ στην προοπτική εκσυγχρονισμού του σχολείου. Στο ερώτημα αν οι ΤΠΕ μπορούν να συμβάλλουν στο σχεδιασμό ενός αιεφόρου σχολείου, ενός σχολείου που θα παράγει πολιτισμό, δημοκρατία και οικονομικές προοπτικές οι απαντήσεις που δόθηκαν αποτυπώνονται στον πίνακα 6.3.22.

**Πίνακας 6.3.22: Οι προσδοκίες για τη συμβολή των ΤΠΕ στο σχεδιασμό του αιεφόρου σχολείου**

Απάντηση	Συχνότητα	Ποσοστό	Ισχύον Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
ΕΛΑΧΙΣΤΑ	4	3,9	3,9	3,9
ΜΕΤΡΙΑ	25	24,5	24,5	28,4
ΑΡΚΕΤΑ	64	62,7	62,7	91,2
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ	9	8,8	8,8	100,0
Σύνολο	102	100,0	100,0	

Πηγή: υπολογισμοί από το συγγραφέα

Από τους 102 συμμετέχοντες στην έρευνα οι 9, ποσοστό 8,8%, προσδοκούν ότι η ενσωμάτωση των ΤΠΕ θα συμβάλει «πάρα πολύ» στο σχεδιασμό του αιεφόρου

σχολείου, οι 25, ποσοστό 24,5%, αναμένουν να συμβεί το παραπάνω «μέτρια», οι 4, ποσοστό 3,9 %, «ελάχιστα» , κανείς δεν απάντησε «καθόλου» και η πλειοψηφία των ερωτηθέντων, ποσοστό 62,7%, ήτοι, 64 άτομα, έδωσε την απάντηση «αρκετά» .

Ο παρακάτω πίνακας 6.3.23 αποτυπώνει τις παραπάνω απαντήσεις σε σχέση με την αντίστοιχη ηλικιακή ομάδα των ερωτηθέντων.

**Πίνακας 6.3.23: Οι προσδοκίες για τη συμβολή των ΤΠΕ στο σχεδιασμό του αειφόρου αναλογικά με την ηλικία των ερωτηθέντων.**

		η ενσωμάτωση των ΤΠΕ προωθεί το σχεδιασμό του αειφόρου σχολείου;				Σύνολο
		ΕΛΑΧΙΣΤΑ	ΜΕΤΡΙΑ	ΑΡΚΕΤΑ	ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ	
ΗΛΙΚΙΑ	36-45	0	4	13	3	20
	46-55	2	13	38	4	57
	56-65	2	8	13	2	25
	Σύνολο	4	25	64	9	102

Πηγή: υπολογισμοί από το συγγραφέα

Στον πίνακα παρατηρούμε ότι η απάντηση «αρκετά» υπερέχει των υπολοίπων και στις τρεις ηλικιακές ομάδες και μάλιστα αναλογικά ως προς το μέγεθος του αντιστοίχου δείγματος υπάρχει μια ομοιομορφία. Η απάντηση «πάρα πολύ» υπερτερεί αναλογικά στην ηλικιακή ομάδα 36-46 καθώς προσεγγίζει το 1/7, ενώ στις άλλες ηλικιακές ομάδες το «πάρα πολύ» ως απάντηση είναι το 1/14 και 1/12 των ερωτηθέντων της αντίστοιχης ηλικιακής ομάδας. Τώρα, αν θελήσουμε να ερμηνεύσουμε την υπεροπλία του «αρκετά», θα τολμούσαμε να υποθέσουμε ότι επιδέχεται διπλή ερμηνεία: η θετική έγκειται στη διαπίστωση ότι οι οραματιστές του σύγχρονου, δημιουργικού και αειφόρου σχολείου έχουν ένα επιπλέον εργαλείο στην προσπάθεια σχεδιασμού του ιδανικού σχολείου και αυτό ονομάζεται ΤΠΕ. Από την άλλη πλευρά όμως το «αρκετά» ως απάντηση θα μπορούσε να εκληφθεί ως επιφυλακτική απάντηση που υποδηλώνει ίσως την πεποίθηση των εκπαιδευτικών ότι το όραμα του αειφόρου σχολείου δεν απαιτεί για την υλοποίησή του πρωτίστως νέα «εργαλεία», αλλά αλλαγή νοοτροπίας και στόχων.

Σε μια εποχή που η τεχνολογία είναι παρούσα σε κάθε έκφανση της ζωής του ανθρώπου και που οι νέοι άνθρωποι την ενσωματώνουν από νωρίς στην καθημερινότητά τους αποτελεί πρόκληση εκ μέρους των θεσμοθετημένων φορέων της πολιτείας η μέγιστη δυνατή αξιοποίηση της τεχνολογίας υπέρ του μαθητή και του σχολείου και ο εθισμός των νέων ανθρώπων σε συνετή και ορθολογική χρήση των μέσων της

τεχνολογίας. Στο ερώτημα αν η ενσωμάτωση των ΤΠΕ στη σχολική πρακτική καθιστά το σχολείο πιο ελκυστικό η πλειοψηφία των απαντήσεων, όπως φαίνεται και στον παρακάτω πίνακα 6.3.24 είναι θετική.

**Πίνακας 6.3.24: Οι προσδοκίες αύξησης της ελκυστικότητας του σχολείου από την ενσωμάτωση των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία.**

Απάντηση	Συχνότητα	Ποσοστό	Ισχύον Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
ΕΛΑΧΙΣΤΑ	3	2,9	2,9	2,9
ΜΕΤΡΙΑ	20	19,6	19,6	22,5
ΑΡΚΕΤΑ	60	58,8	58,8	81,4
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ	19	18,6	18,6	100,0
Σύνολο	102	100,0	100,0	

Πηγή: υπολογισμοί από το συγγραφέα

Συγκεκριμένα, όπως φαίνεται στον αντίστοιχο πίνακα, το 18,6% των ερωτηθέντων προσδοκά ότι με την ενσωμάτωση των ΤΠΕ το σχολείο καθίσταται ελκυστικότερο «πάρα πολύ», το 58,8% «αρκετά», το 19,6% θεωρεί ότι μετρίως θα συμβεί αυτό, ενώ μόνο το 2,9% εκτιμά ότι «ελάχιστα» θα καταστεί πιο ελκυστικό το σχολείο με την χρήση των ΤΠΕ. Πάντως ουδείς των ερωτηθέντων για μια ακόμη φορά δεν απάντησε «καθόλου», πράγμα που εκλαμβάνεται ως κοινή παραδοχή των συμμετεχόντων στην έρευνα ότι ουδόλως καθίσταται τουλάχιστον επιζήμια η χρήση των ΤΠΕ στη σχολική-εκπαιδευτική πραγματικότητα.

Στη συνέχεια το διερευνώμενο ερώτημα αφορά στη συμβολή των ΤΠΕ στο άνοιγμα του σχολείου στην κοινωνία και στη σύνδεσή του με την αγορά εργασίας. Τα ευρήματα αποτυπώνονται στον παρακάτω πίνακα 6.3.25.

**Πίνακας 6.3.25: Οι προσδοκίες για τη συμβολή των ΤΠΕ στο «άνοιγμα» του σχολείου στην κοινωνία και τη σύνδεσή του με την αγορά εργασίας.**

Απάντηση	Συχνότητα	Ποσοστό	Ισχύον Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
ΕΛΑΧΙΣΤΑ	12	11,8	11,8	11,8
ΜΕΤΡΙΑ	24	23,5	23,5	35,3
ΑΡΚΕΤΑ	52	51,0	51,0	86,3
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ	14	13,7	13,7	100,0
Σύνολο	102	100,0	100,0	

Πηγή: υπολογισμοί από το συγγραφέα

Όπως φαίνεται στον πίνακα, σε γενικές γραμμές η τάση βαίνει προς θετικό πρόσημο, ωστόσο θα μπορούσε κανείς να διακρίνει μια επιφυλακτικότητα. Συγκεκριμένα το 13,7 % , εκτιμά ότι με την ενσωμάτωση των ΤΠΕ στη σχολική πραγματικότητα θα προωθηθεί «πάρα πολύ» το άνοιγμα στην κοινωνία και η σύνδεση με τις απαιτήσεις της αγοράς εργασίας. Οι μισοί των ερωτηθέντων, ήτοι 52 , θεωρούν ότι οι ΤΠΕ θα συμβάλλουν στο ζητούμενο «αρκετά», ενώ πιο απαισιόδοξοι είναι το 23,5% που πιστεύουν ότι αυτό θα συμβεί «μέτρια», ενώ αρκετά υψηλό, 11,8% εμφανίζεται το ποσοστό εκείνων που πιστεύουν ότι με την ενσωμάτωση των ΤΠΕ «ελάχιστα» προωθείται το άνοιγμα στην κοινωνία και η διασύνδεση του σχολείου με τις απαιτήσεις της αγοράς εργασίας.

Μερικές επισημάνσεις πρέπει να γίνουν σε σχέση με την ηλικιακή ομάδα αλλά και τον τόπο κατοικίας των ερωτηθέντων. Έτσι αναφορικά με την ηλικιακή ομάδα, οι απόψεις για τη συμβολή ή μη των ΤΠΕ στο άνοιγμα του σχολείου στην κοινωνία καταγράφονται στον παρακάτω πίνακα 6.3.26:

**Πίνακας 6.3.26: Οι προσδοκίες για τη συμβολή των ΤΠΕ στο άνοιγμα του σχολείου στην κοινωνία και τη σύνδεσή του με την αγορά εργασίας σε σχέση με την ηλικιακή ομάδα των συμμετεχόντων στην έρευνα.**

	Με τη χρήση των ΤΠΕ το σχολείο «ανοίγεται» στην κοινωνία και συνδέεται με τις απαιτήσεις της αγοράς εργασίας;				Σύνολο
	ΕΛΑΧΙΣΤΑ	ΜΕΤΡΙΑ	ΑΡΚΕΤΑ	ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ	
ΗΛΙΚΙΑ 36-45	1	5	12	2	20
46-55	8	15	28	6	57
56-65	3	4	12	6	25
Σύνολο	12	24	52	14	102

Πηγή: υπολογισμοί από το συγγραφέα

Διαπιστώνεται ότι η απάντηση «αρκετά» συγκεντρώνει την προτίμηση του μισού περίπου πληθυσμού κάθε ηλικιακής ομάδας. Ενδιαφέρον, ωστόσο , παρουσιάζει η απάντηση «πάρα πολύ» που επιλέγουν 2 από τους 20 ανήκοντες στην ηλικιακή ομάδα 36-45, 6 από τους 57 που ανήκουν στην ομάδα 46-55- ως εδώ η αναλογία είναι περίπου 1 στους 10-, ενώ από τους ανήκοντες στην ηλικιακή ομάδα 56-65 την απάντηση «πάρα πολύ» επιλέγουν 6 από τους 25, περίπου 1 στους 4. Αυτό το τελευταίο, αν μπορούσε να επιδεχθεί μια ερμηνεία, ίσως σημαίνει ότι οι μεγαλύτερης ηλικίας εκπαιδευτικοί με σαφώς μεγαλύτερη πείρα κοινωνικής συμβίωσης και λειτουργίας της οικονομίας και της αγοράς πιστεύουν περισσότερο στη δυνατότητα των ΤΠΕ να υποβοηθήσουν το σχολείο να

συνδεθεί με τη τοπική κοινωνία και τις απαιτήσεις της τοπικής αλλά και της ευρύτερης αγοράς εργασίας.

Τώρα, όσον αφορά στον τρόπο κατοικίας των ερωτηθέντων που απάντησαν το παραπάνω ερώτημα, όπως φαίνεται στον παρακάτω πίνακα 6.3.27, προκύπτουν τα εξής:

**Πίνακας 6.3.27: Οι προσδοκίες για τη συμβολή των ΤΠΕ στο άνοιγμα του σχολείου στην κοινωνία και τη σύνδεσή του με την αγορά εργασίας σε σχέση με τον τρόπο κατοικίας των ερωτηθέντων.**

t

		Με τη χρήση των ΤΠΕ το σχολείο «ανοίγεται» στην κοινωνία και συνδέεται με τις απαιτήσεις της αγοράς εργασίας;				Σύνολο
		ΕΛΑΧΙΣΤΑ	ΜΕΤΡΙΑ	ΑΡΚΕΤΑ	ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ	
ΚΑΤΟΙΚΙΑ	ΑΣΤΙΚΗ	11	20	44	9	84
	ΗΜΙΑΣΤΙΚΗ	1	4	7	3	15
	ΟΡΕΙΝΗ	0	0	1	2	3
Σύνολο		12	24	52	14	102

Πηγή: υπολογισμοί από το συγγραφέα

Από αυτούς που πιστεύουν ότι η χρήση των ΤΠΕ θα ωφελήσει «πάρα πολύ» την προσπάθεια διασύνδεσης του σχολείου με την κοινωνία και την αγορά εργασίας 9 προέρχονται από αστικά κέντρα -από τους 84 που ανήκουν στην ίδια ομάδα- , 3 από ημιαστική περιοχή -σε σύνολο 15 της ίδιας ομάδας- και 2 από ορεινή- από τους 3 της ίδιας ομάδας. Φαίνεται, δηλαδή, ότι όσοι κατοικούν σε ημιαστικές ή ορεινές περιοχές είναι πιο αισιόδοξοι ως προς τη συμβολή των ΤΠΕ στη διασύνδεση του σχολείου με την κοινωνία και την αγορά εργασίας, εκτός αν τα ευρήματα αποδοθούν σε σύμπτωση ή συγκυρία.

Με το επόμενο ερώτημα γίνεται μια απόπειρα σύγκρισης του ελληνικού σχολείου με αντίστοιχα σε ευρωπαϊκό και παγκόσμιο επίπεδο μέσα από το πρίσμα της ενσωμάτωσης και εφαρμογής των ΤΠΕ στη σχολική πρακτική. Τίθεται λοιπόν το ερώτημα αν το ελληνικό σχολείο μπορεί να γίνει πιο ανταγωνιστικό με την χρήση των ΤΠΕ. Και στο ερώτημα αυτό οι απαντήσεις παρουσιάζουν ενδιαφέρον, αφού, καταρχάς, καλύπτουν όλο το φάσμα της κλίμακας Likert, όπως προκύπτει από τον παρακάτω πίνακα 6.3.28:

**Πίνακας 6.3.28: Η προσδοκία για την αύξηση της ανταγωνιστικότητας του ελληνικού σχολείου σε ευρωπαϊκό και παγκόσμιο επίπεδο από την αξιοποίηση των ΤΠΕ**

Απάντηση	Συχνότητα	Ποσοστό	Ισχύον Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
ΚΑΘΟΛΟΥ	1	1,0	1,0	1,0
ΕΛΑΧΙΣΤΑ	7	6,9	6,9	7,8
ΜΕΤΡΙΑ	29	28,4	28,4	36,3
ΑΡΚΕΤΑ	40	39,2	39,2	75,5
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ	25	24,5	24,5	100,0
Σύνολο	102	100,0	100,0	

Πηγή: υπολογισμοί από το συγγραφέα

Όπως αποτυπώνεται στον σχετικό πίνακα, από τους 102 ερωτηθέντες 1 απάντησε αρνητικά, καθώς θεωρεί ότι η ανταγωνιστικότητα του ελληνικού σχολείου δεν βελτιώνεται «καθόλου» με την ενσωμάτωση των ΤΠΕ, 7 απάντησαν «ελάχιστα», 29 «μέτρια», και, από τους πιο αισιόδοξους, 40, δηλ. ποσοστό 39,2%, απάντησαν «αρκετά», ενώ αυτοί που εκτιμούν ότι η ενσωμάτωση των ΤΠΕ στη σχολική πρακτική θα αυξήσει «πάρα πολύ» την ανταγωνιστικότητα του ελληνικού σε ευρωπαϊκό και παγκόσμιο επίπεδο είναι 25, δηλ. ποσοστό 24,5 % των ερωτηθέντων.

Το επόμενο ερώτημα προσπαθεί να διερευνήσει τις προσδοκίες αναφορικά με το κατά πόσο η ενσωμάτωση των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία θα βοηθούσε το σύγχρονο ελληνικό σχολείο να συμμετέχει ευκολότερα σε προγράμματα και δίκτυα σχολείων προωθώντας τον πολιτισμό και την συναδέλφωση των λαών. Οι απαντήσεις που δόθηκαν στο ερώτημα αυτό κινούνται σαφώς προς τη θετική κατεύθυνση όπως αποδεικνύεται από τον παρακάτω πίνακα 6.3.29:

**Πίνακας 6.3.29: Προσδοκίες για τη συμβολή των ΤΠΕ στη διευκόλυνση της συμμετοχής και σύμπραξης του ελληνικού σχολείου σε προγράμματα και διεθνή δίκτυα που προάγουν τον πολιτισμό και τη συναδέλφωση των λαών.**

Απάντηση	Συχνότητα	Ποσοστό	Ισχύον Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
ΕΛΑΧΙΣΤΑ	2	2,0	2,0	2,0
ΜΕΤΡΙΑ	10	9,8	9,8	11,8
ΑΡΚΕΤΑ	52	51,0	51,0	62,7
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ	38	37,3	37,3	100,0
Σύνολο	102	100,0	100,0	

Πηγή: υπολογισμοί από το συγγραφέα



Όπως φαίνεται στον πίνακα με εξαίρεση δύο συμμετέχοντες που επιλέγουν ως απάντηση το «ελάχιστα», η συντριπτική πλειοψηφία, 90 στους 102, δηλαδή ποσοστό 88,3%, εκτιμά ως σημαντική τη συμβολή της τεχνολογίας στην διευκόλυνση της επικοινωνίας μεταξύ σχολείων διαφορετικών χωρών και τη δημιουργία ενός πλαισίου προσέγγισης και οικοδόμησης φιλικών σχέσεων μεταξύ μαθητών διαφορετικών εθνικοτήτων, καθώς επιλέγει ως απάντηση το «αρκετά» και το «πάρα πολύ».

Το επόμενο προς διερεύνηση ερώτημα αφορά στη δυνατότητα των ΤΠΕ να υποβοηθήσουν στη μεγιστοποίηση της αξιοποίησης των δυνατοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού του σχολείου. Στο ερώτημα αυτό η πλειοψηφία των απαντήσεων κινείται μεταξύ του «μέτρια» και του «αρκετά». Οι απαντήσεις παρατίθενται στον ακόλουθο πίνακα 6.3.30:

**Πίνακας 6.3.30: Προσδοκίες για την καλύτερη αξιοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού του σχολείου ως συνέπεια της ενσωμάτωσης και χρήσης των ΤΠΕ στο ελληνικό σχολείο.**

Απάντηση	Συχνότητα	Ποσοστό	Ισχύον Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
ΕΛΑΧΙΣΤΑ	7	6,9	6,9	6,9
ΜΕΤΡΙΑ	29	28,4	28,4	35,3
ΑΡΚΕΤΑ	62	60,8	60,8	96,1
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ	4	3,9	3,9	100,0
Σύνολο	102	100,0	100,0	

Πηγή:: υπολογισμοί από το συγγραφέα

Συγκεκριμένα, 7 από τους ερωτηθέντες, ποσοστό 6,9%, θεωρούν ότι «ελάχιστα» η χρήση των ΤΠΕ επιτρέπει στο σχολείο να αξιοποιήσει τις δυνατότητες του ανθρώπινου δυναμικού του, άλλοι 4, ποσοστό 3,9% θεωρούν ότι μπορεί να το πετύχει «πάρα πολύ», ενώ 29, ποσοστό 26,4% εκτιμούν ότι είναι σε θέση να το πράξει «μέτρια», και τέλος, 62 ερωτηθέντες, πάνω δηλαδή από το 60% των συμμετεχόντων είναι της άποψης ότι οι ΤΠΕ μπορούν «αρκετά» να βοηθήσουν το σχολείο να αξιοποιήσει τις δυνατότητες του ανθρώπινου δυναμικού του.

Κλείνοντας τον τομέα του ερωτηματολογίου που αφορά στα προσδοκώμενα οφέλη για το σχολείο από την ενσωμάτωση και χρήση των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία τίθεται προς διερεύνηση ένα τελευταίο ερώτημα σχετικά με το εάν η χρήση των ΤΠΕ θα μπορούσε να ενισχύσει το δημοκρατικό χαρακτήρα του σχολείου. Τα ευρήματα αυτού του αποτυπώνονται στον παρακάτω πίνακα 6.3.31.

**Πίνακας 6.3.31: Οι προσδοκίες για την ενίσχυση του δημοκρατικού χαρακτήρα του σχολείου συνεπεία της ενσωμάτωσης και αξιοποίησης των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία.**

Απάντηση	Συχνότητα	Ποσοστό	Ισχύον Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
ΚΑΘΟΛΟΥ	4	3,9	3,9	3,9
ΕΛΑΧΙΣΤΑ	12	11,8	11,8	15,7
ΜΕΤΡΙΑ	38	37,3	37,3	52,9
ΑΡΚΕΤΑ	42	41,2	41,2	94,1
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ	6	5,9	5,9	100,0
Σύνολο	102	100,0	100,0	

Πηγή: υπολογισμοί από το συγγραφέα

Παρατηρούμε ότι δοθείσες απαντήσεις στο παραπάνω ερώτημα μοιράστηκαν ανάμεσα στις επιλογές «μέτρια» και «αρκετά». Συγκεκριμένα 38 ερωτηθέντες τείνουν στην άποψη ότι «μέτρια» μπορεί να συμβάλλει η ενσωμάτωση των ΤΠΕ στην ενίσχυση του δημοκρατικού χαρακτήρα του σχολείου, ενώ 42 εκτιμούν ότι μέσω των ΤΠΕ προάγεται και ενισχύεται η δημοκρατικότητα του σχολείου «αρκετά», προφανώς δια της πολυφωνίας και της ελεύθερης διακίνησης ιδεών και απόψεων που επιτρέπει η χρήση των ΤΠΕ.

Το τελευταίο τμήμα του ερωτηματολογίου περιλαμβάνει ερωτήματα που αφορούν στα οφέλη που προσδοκείται ότι θα μπορούσαν να αποκομίσουν οι εκπαιδευτικοί –τόσο ως άνθρωποι, όσο και ως επαγγελματίες- από την ενσωμάτωση και χρήση των ΤΠΕ στη σχολική –εκπαιδευτική διαδικασία. Το πρώτο ερώτημα στο οποίο κλήθηκαν να απαντήσουν οι συμμετέχοντες στην έρευνα, αφορά στο κατά πόσο προσδοκούν ότι ο εκπαιδευτικός θα μπορούσε με τη χρήση των νέων τεχνολογιών να καταστήσει τη διδασκαλία του πιο ελκυστική. Οι απαντήσεις καταγράφονται στον πίνακα 6.3.32.

**Πίνακας 6.3.32: Οι προσδοκίες για τη συμβολή των ΤΠΕ στην προσπάθεια του εκπαιδευτικού να καταστήσει πιο ελκυστική τη διδασκαλία του.**

Απάντηση	Συχνότητα	Ποσοστό	Ισχύον Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
ΕΛΑΧΙΣΤΑ	5	4,9	4,9	4,9
ΜΕΤΡΙΑ	19	18,6	18,6	23,5
ΑΡΚΕΤΑ	61	59,8	59,8	83,3
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ	17	16,7	16,7	100,0
Σύνολο	102	100,0	100,0	

Πηγή: υπολογισμοί από το συγγραφέα

Όπως φαίνεται στον πίνακα, οι μισοί ακριβώς ερωτηθέντες, 61 ως προς τον αριθμό, ποσοστό 50% δήλωσαν την πεποίθησή τους ότι η αξιοποίηση των ΤΠΕ στο σχολείο θα μπορούσε να καταστήσει τη διδασκαλία ελκυστική «αρκετά», οι 17, ποσοστό 16,7%, είναι πιο αισιόδοξοι, καθώς θεωρούν ότι το ζητούμενο μπορεί να συμβεί «πάρα πολύ», επιπλέον, 19 απάντησαν «μέτρια» και 5 μόνο «ελάχιστα», ενώ κανείς δεν εκφράστηκε αρνητικά ως προς το ενδεχόμενο να γίνει η διδασκαλία πιο ελκυστική μέσα από την αξιοποίηση των ΤΠΕ.

Στη συνέχεια τίθεται ένα ερώτημα κομβικής σημασίας, αφού μπορεί να προσεγγίσει αρκετούς παράγοντες που επηρεάζουν τη σχέση των εκπαιδευτικών με την τεχνολογία γενικότερα και τις ΤΠΕ στη σχολική διαδικασία ειδικότερα. Το ερώτημα έχει ως εξής: η χρήση των ΤΠΕ επιτρέπει στον εκπαιδευτικό να εντρυφήσει στον τεχνολογικό αλφαριθμητισμό; Η διερεύνηση αυτού του ερωτήματος αντανακλά σε ψυχολογικές παραμέτρους του τύπου: οι εκπαιδευτικοί ως λειτουργοί καλούνται να αντιμετωπίσουν το πρόβλημα του οργανικού και λειτουργικού αναλφαριθμητισμού. Με τα νέα δεδομένα που δημιουργεί η τεχνολογία και την απαίτηση να προσαρμοστεί το εκπαιδευτικό σύστημα σε αυτά, το ερώτημα που προκύπτει είναι μήπως αυτοί που προσπαθούν να καταπολεμήσουν τον αναλφαριθμητισμό βρεθούν οι ίδιοι τεχνολογικά αναλφάβητοι. Αυτό, όπως είναι φυσιολογικό, προκαλεί μια σύγχυση. Η αποδοχή ή μη του προβλήματος θα μπορούσε να επηρεάσει την αξία ή την απαξία που δίνεται την αξιοποίηση των ΤΠΕ ως εκπαιδευτικό εργαλείο. Παράλληλα η συνειδητοποίηση, ίσως, της αδυναμίας του εκπαιδευτικού έναντι των νέων τεχνολογιών θα μπορούσε να καταστήσει τις ΤΠΕ στο σχολείο ως ένα κίνητρο για να ασχοληθεί ουσιαστικότερα με την αξιοποίηση των εργαλείων που παρέχει η τεχνολογία. Οι προσδοκίες των συμμετεχόντων ως προς τη δυνατότητα των ΤΠΕ να υποβοηθήσουν τον εκπαιδευτικό να εντρυφήσει στον τεχνολογικό αλφαριθμητισμό αποτυπώνονται στον πίνακα 6.3.33.

**Πίνακας 6.3.33: προσδοκίες για τη συμβολή των ΤΠΕ στην ενίσχυση του τεχνολογικού αλφαριθμητισμού του εκπαιδευτικού.**

Απάντηση	Συχνότητα	Ποσοστό	Ισχύον Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
ΕΛΑΧΙΣΤΑ	2	2,0	2,0	2,0
ΜΕΤΡΙΑ	15	14,7	14,7	16,7
ΑΡΚΕΤΑ	63	61,8	61,8	78,4
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ	22	21,6	21,6	100,0
Σύνολο	102	100,0	100,0	

Πηγή: υπολογισμοί από το συγγραφέα

Παρατηρούμε ότι η συντριπτική πλειοψηφία των ερωτηθέντων εκτιμά ότι με την αξιοποίηση των ΤΠΕ ο εκπαιδευτικός μπορεί να ενισχύσει ουσιαστικά τον τεχνολογικό αλφαριθμητισμό του, αφού 63, ποσοστό 61,8% απάντησαν «αρκετά» και 22, ποσοστό αντιστοίχως 21,6%, απάντησαν «πάρα πολύ», ενώ 15 τρέφουν μικρότερες προσδοκίες επιλέγοντας ως απάντηση το «μέτρια» και μόνο 2 το «ελάχιστα».

Αν δούμε τις απαντήσεις συγκριτικά με τις ηλικιακές ομάδες των ερωτηθέντων παρατηρούμε ότι η θετική άποψη αναφορικά με το διερευνώμενο ερώτημα υπερτερεί αναλογικά σε όλες τις ηλικιακές ομάδες, όπως καταδεικνύει ο πίνακας 6.3.34 που ακολουθεί.

**Πίνακας 6.3.34: Οι προσδοκίες για τη συμβολή των ΤΠΕ στην ενδυνάμωση του τεχνολογικού αλφαριθμητισμού του εκπαιδευτικού κατά ηλικιακή ομάδα.**

		Πόσο θεωρείτε ότι η χρήση των ΤΠΕ επιτρέπει στον εκπαιδευτικό να εντρυφήσει στον τεχνολογικό αλφαριθμητισμό;				Σύνολο
		ΕΛΑΧΙΣΤΑ	ΜΕΤΡΙΑ	ΑΡΚΕΤΑ	ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ	
ΗΛΙΚΙΑ	36-45	1	2	13	4	20
	46-55	1	11	35	10	57
	56-65	0	2	15	8	25
Σύνολο		2	15	63	22	102

Πηγή: υπολογισμοί από το συγγραφέα

Σε μια εποχή που η πλειοψηφία των εμπλεκόμενων με την εκπαίδευση φορέων, αλλά και ενός μεγάλου τμήματος της κοινωνίας συμφωνούν στην ανάγκη αναβάθμισης του ρόλου του δασκάλου χρήζει διερεύνησης το κατά πόσο η αξιοποίηση των ΤΠΕ από τους εκπαιδευτικούς στη σχολική πραγματικότητα θα μπορούσε να συμβάλει στην επιδιωκόμενη αναβάθμιση. Στο ερώτημα αυτό οι απόψεις και οι προσδοκίες των ερωτηθέντων αποτυπώνονται στον ακόλουθο πίνακα 6.3.35.

**Πίνακας 6.3.35: Προσδοκίες για τη συμβολή των ΤΠΕ στην αναβάθμιση του ρόλου του εκπαιδευτικού.**

Απάντηση	Συχνότητα	Ποσοστό	Ισχύον Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
ΕΛΑΧΙΣΤΑ	7	6,9	6,9	6,9
ΜΕΤΡΙΑ	28	27,5	27,5	34,3
ΑΡΚΕΤΑ	56	54,9	54,9	89,2
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ	11	10,8	10,8	100,0
Σύνολο	102	100,0	100,0	

Πηγή: υπολογισμοί από το συγγραφέα

Παρατηρούμε ότι οι απαντήσεις παρουσιάζουν μια ευρεία διακύμανση, καθώς 11 από τους ερωτηθέντες, ποσοστό 10,8%, προσδοκούν ότι η χρήση των ΤΠΕ μπορεί να συμβάλει στο ζητούμενο «πάρα πολύ» και άλλοι 56, ποσοστό 54,9%, επιλέγουν ως απάντηση το «αρκετά»-αυτές οι απαντήσεις αποτελούν το θετικό πρόσημο- ενώ οι τείνουσες προς αρνητικό πρόσημο απαντήσεις ανέρχονται στον αριθμό των 35, αφού 28 ερωτηθέντες, ποσοστό 27,5%, θεωρούν ότι «μέτρια» μπορούν οι ΤΠΕ να συμβάλουν στην αναβάθμιση του ρόλου του εκπαιδευτικού, ενώ οι υπόλοιποι 7, ποσοστό 6,9% απάντησαν «ελάχιστα». Προσπαθώντας να δώσουμε μια ερμηνεία στις αρνητικές τοποθετήσεις θα μπορούσαμε ίσως να παρατηρήσουμε ότι, ενδεχομένως, αρκετοί εκπαιδευτικοί οραματίζονται τον νέο ρόλο τους ανεξάρτητα από την αξιοποίηση των επιτευγμάτων της τεχνολογίας στην εκπαιδευτική πρακτική.

Στη συνέχεια τίθεται το ερώτημα αν η αξιοποίηση των ΤΠΕ ως εκπαιδευτικού εργαλείου θα μπορούσε να ενισχύσει τη σχέση του εκπαιδευτικού με τους μαθητές του. Τα ευρήματα του ερωτήματος αυτού παρατίθενται στον παρακάτω πίνακα 6.3.36.

**Πίνακας 6.3.36: Προσδοκίες για τη συμβολή των ΤΠΕ στην ενίσχυση της σχέσης του εκπαιδευτικού με τους μαθητές του.**

Απάντηση	Συχνότητα	Ποσοστό	Ισχύον Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
ΚΑΘΟΛΟΥ	3	2,9	2,9	2,9
ΕΛΑΧΙΣΤΑ	4	3,9	3,9	6,9
ΜΕΤΡΙΑ	33	32,4	32,4	39,2
ΑΡΚΕΤΑ	52	51,0	51,0	90,2
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ	10	9,8	9,8	100,0
Σύνολο	102	100,0	100,0	

Πηγή: υπολογισμοί από το συγγραφέα

Η επεξεργασία των δεδομένων δείχνει η πλειοψηφία των συμμετεχόντων στην έρευνα εκτιμά ότι το παραπάνω ισχύει «αρκετά» -έτσι απάντησαν 52 άτομα-, ποσοστό

51%, το «πάρα πολύ» ως απάντηση επέλεξαν 10 άτομα, ενώ το «μέτρια» αποτέλεσε την προτίμηση 33 ατόμων, ποσοστό 32,45% και μόνο σε ποσοστό 6,8% αθροιστικά επελέγησαν ως απάντηση το «ελάχιστα και το «καθόλου».

Ο παρακάτω πίνακας 6.3.37 αποτυπώνει τις προσδοκίες για την ενίσχυση της σχέσης του εκπαιδευτικού με τους μαθητές του συνεπεία της ενσωμάτωσης και χρήση των ΤΠΕ στη στην εκπαιδευτική διαδικασία ανά ηλικιακή ομάδα.

**Πίνακας 6.3.37: Προσδοκίες για τη συμβολή των ΤΠΕ στην ενίσχυση της σχέσης εκπαιδευτικού – μαθητών ανά ηλικιακή ομάδα.**

		Με την αξιοποίηση των ΤΠΕ ενισχύεται η σχέση του εκπαιδευτικού με τους μαθητές του;					Σύνολο
		ΚΑΘΟΛΟΥ	ΕΛΑΧΙΣΤΑ	ΜΕΤΡΙΑ	ΑΡΚΕΤΑ	ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ	
ΗΛΙΚΙΑ	36-45	2	0	4	9	5	20
	46-55	1	3	23	26	4	57
	56-65	0	1	6	17	1	25
Σύνολο		3	4	33	52	10	102

Πηγή: υπολογισμοί από το συγγραφέα

Στον πίνακα παρατηρούμε ότι, ενώ στις ηλικιακές ομάδες 36-45 και 46-55 το «αρκετά» , ως απάντηση, αποτελεί επιλογή των μισών περίπου ερωτηθέντων της αντίστοιχης ηλικιακής ομάδας, στην ηλικιακή ομάδα 56-65 την ίδια απάντηση επιλέγουν οι 17 από τους 25 ερωτηθέντες, δηλαδή περισσότεροι από τους μισούς, εκδηλώνοντας μια πιο έντονη προσδοκία ως προς το ενδεχόμενο ενίσχυσης της σχέσης εκπαιδευτικού-μαθητή μέσω της ενσωμάτωσης των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία. Μια πρώτη απόπειρα ερμηνείας αυτού του ευρήματος, αν αποκλείσουμε τον παράγοντα του τυχαίου γεγονότος, θα ήταν ότι οι εκπαιδευτικοί αυτής της ηλικιακής ομάδας βιώνουν εντονότερα το «χάσμα γενεών» στην τάξη και προσδοκούν στη βοήθεια που μπορεί να παράσχει η αξιοποίηση της τεχνολογίας στη σχολική διαδικασία.

Το επόμενο ερώτημα αφορά στη δυνατότητα που προσφέρει η χρήση των ΤΠΕ στον εκπαιδευτικό να αυξήσει το «ανθρώπινο κεφάλαιό» του, δηλαδή το σύνολο των γνώσεων, δεξιοτήτων και ικανοτήτων του. Οι προσδοκίες των ερωτηθέντων καταγράφονται στον παρακάτω πίνακα 6.3.38.

**Πίνακας 6.3.38: Η προσδοκία για την αύξηση του «ανθρώπινου κεφαλαίου» του εκπαιδευτικού από την χρήση των ΤΠΕ.**

Απάντηση	Συχνότητα	Ποσοστό	Ισχύον Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
ΚΑΘΟΛΟΥ	4	3,9	3,9	3,9
ΕΛΑΧΙΣΤΑ	11	10,8	10,8	14,7
ΜΕΤΡΙΑ	32	31,4	31,4	46,1
ΑΡΚΕΤΑ	47	46,1	46,1	92,2
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ	8	7,8	7,8	100,0
Total	102	100,0	100,0	

Πηγή: υπολογισμοί από το συγγραφέα

Παρατηρούμε ότι η πλειοψηφία των απαντήσεων κινείται γύρω από τις τιμές «αρκετά» και «μέτρια», ενώ οι αποκλίσεις από τις δύο αυτές τιμές είναι περιορισμένες. Συγκεκριμένα «αρκετά» απάντησαν 47 άτομα, ποσοστό 46,1%, το «μέτρια» επέλεξαν ως απάντηση 32 άτομα, ποσοστό 31,4%, ενώ το «καθόλου» επιλέγεται ως προσδοκία μόνο από 4 ερωτηθέντες, επιπλέον, το «ελάχιστα» αποτελεί επιλογή 11 ατόμων, ποσοστό 10,8% και τέλος, «πάρα πολύ» απαντούν οι 8, ποσοστό 7,8%.

Η επόμενη ερώτηση προσπαθεί να διερευνήσει τις απόψεις των φιλολόγων σχετικά με το αν οι ΤΠΕ μπορούν να βοηθήσουν τον εκπαιδευτικό να αυξήσει τη δημιουργικότητά του. Οι απαντήσεις που δόθηκαν καταγράφονται στον πίνακα 6.3.39.

**Πίνακας 6.3.39: Οι προσδοκίες αναφορικά με τη δυνατότητα των ΤΠΕ να αυξήσουν τη δημιουργικότητα του εκπαιδευτικού.**

Απάντηση	Συχνότητα	Ποσοστό	Ισχύον Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
ΕΛΑΧΙΣΤΑ	3	2,9	2,9	2,9
ΜΕΤΡΙΑ	30	29,4	29,4	32,4
ΑΡΚΕΤΑ	48	47,1	47,1	79,4
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ	21	20,6	20,6	100,0
Σύνολο	102	100,0	100,0	

Πηγή: υπολογισμοί από το συγγραφέα

Όπως φαίνεται από τον πίνακα και στο ερώτημα αυτή η πλειοψηφία των απαντήσεων στρέφεται γύρω από την επιλογή «αρκετά» -48 απαντήσεις- και την επιλογή «μέτρια» - 30 απαντήσεις. Δυναμικά εμφανίζεται και η επιλογή «πάρα πολύ» που καταγράφει 21 προτιμήσεις. Πιο αναλυτικά το «αρκετά» επιλέγεται ως απάντηση από

47,1% των συμμετεχόντων στην έρευνα, το «πάρα πολύ» αποτελεί επιλογή του 20,8%, ενώ το 29,4% πρεσβεύει ότι η χρήση των ΤΠΕ μπορεί να αυξήσει τη δημιουργικότητα του εκπαιδευτικού «μέτρια» και τέλος, μόνο σε ποσοστό 2,9 υπάρχει η πεποίθηση ότι η παραπάνω προσδοκία μπορεί να ευοδωθεί «ελάχιστα».

Στον παρακάτω πίνακα 6.3.40 παρουσιάζονται τα παραπάνω δεδομένα σε σχέση με την ηλικιακή ομάδα των ερωτηθέντων.

**Πίνακας 6.3.40: Οι προσδοκίες αναφορικά με τη δυνατότητα των ΤΠΕ να αυξήσουν τη δημιουργικότητα του εκπαιδευτικού ανά ηλικιακή ομάδα.**

		Οι ΤΠΕ μπορούν να αυξήσουν τη δημιουργικότητα του εκπαιδευτικού;				Σύνολο
		ΕΛΑΧΙΣΤΑ	ΜΕΤΡΙΑ	ΑΡΚΕΤΑ	ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ	
ΗΛΙΚΙΑ	36-45	0	4	11	5	20
	46-55	3	20	24	10	57
	56-65	0	6	13	6	25
Σύνολο		3	30	48	21	102

Πηγή: υπολογισμοί από το συγγραφέα

Παρατηρούμε ότι το «πάρα πολύ» ως απάντηση δίδεται αναλογικά περισσότερο από τους ανήκοντες στην ηλικιακή ομάδα 36-46, 5 στους 20, και την ηλικιακή ομάδα 56-65, 6 στους 25, περίπου δηλαδή 1 στους 4 εκτιμά ότι η προσφορά των ΤΠΕ στον τομέα αύξησης της δημιουργικότητας του εκπαιδευτικού θα είναι μεγάλη. Αντιθέτως οι ανήκοντες στη ομάδα 46-55 εκφράζουν λιγότερο θετική άποψη, καθώς μόνο 1 στους 6 περίπου ενστερνίζεται την παραπάνω θετική προοπτική.

Η προτελευταία ερώτηση του ερωτηματολογίου αφορά στην προσδοκώμενη συνεισφορά των ΤΠΕ στην αύξηση της παραγωγικότητας και της αποδοτικότητας του εκπαιδευτικού. Μολονότι οι όροι δεν ταυτίζονται, η συνάφειά τους επιτρέπει για λόγους οικονομίας την συνεξέτασή τους. Οι απαντήσεις που δόθηκαν στο ερώτημα αυτό φαίνονται στον παρακάτω πίνακα 6.3.41.



**Πίνακας 6.3.41: Η προσδοκώμενη συνεισφορά της αξιοποίησης των ΤΠΕ στην αύξηση της αποδοτικότητας και της παραγωγικότητας του εκπαιδευτικού.**

Απάντηση	Συχνότητα	Ποσοστό	Ισχύον Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
ΕΛΑΧΙΣΤΑ	6	5,9	5,9	5,9
ΜΕΤΡΙΑ	29	28,4	28,4	34,3
ΑΡΚΕΤΑ	53	52,0	52,0	86,3
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ	14	13,7	13,7	100,0
Σύνολο	102	100,0	100,0	

Πηγή: υπολογισμοί από το συγγραφέα

Παρατηρούμε ότι και σε αυτό το ερώτημα οι απαντήσεις ακολουθούν την αναλογικότητα των προηγούμενων απαντήσεων. Συγκεκριμένα από τους 102 ερωτηθέντες οι 53, ποσοστό 52%, απάντησαν «αρκετά», οι 29, δηλαδή ποσοστό 28,4%, «μέτρια», οι 14, ποσοστό 13,7% επέλεξαν να απαντήσουν «πάρα πολύ» και μόνο οι 6, το 5,9% του δείγματος, απάντησαν «ελάχιστα», ενώ για μια ακόμη φορά απουσιάζει ως απάντηση το «καθόλου».

Στο τέλος του ερωτηματολογίου τίθεται ένα ερώτημα που σχετίζεται άμεσα με το προηγούμενο σχετικά με το «ανθρώπινο κεφάλαιο» αλλά και με πιο μετρήσιμα οφέλη για τον εκπαιδευτικό, όπως η συμβολή των ΤΠΕ στην απόκτηση εφοδίων που αυξάνουν τα προσόντα του εργαζόμενου και ενισχύουν τη θέση του σε μια ενδεχόμενη αξιολόγηση, διαδικασία που αγχώνει και συγκεντρώνει την αντίδραση και την άρνηση του μεγαλύτερου ποσοστού των εκπαιδευτικών όλων των βαθμίδων. Έτσι, λοιπόν, στο ερώτημα «Πόσο νομίζετε ότι με την πιστοποιημένη χρήση των ΤΠΕ ο εκπαιδευτικός αποκτά επιπλέον προσόντα και «ενισχύει» τη θέση του σε μια ενδεχόμενη αξιολόγηση ή μπορεί να χρησιμοποιήσει αυτό το εφόδιο στην προσπάθεια ικανοποίησης φιλοδοξιών;» οι ερωτηθέντες τοποθετήθηκαν όπως φαίνεται στον πίνακα 6.3.42.

**Πίνακας 6.3.42: Προσδοκίες αναφορικά με τη δυνατότητα που προσφέρουν στον εκπαιδευτικό οι ΤΠΕ να αποκτήσει επιπλέον προσόντα και «ενισχύει» τη θέση του σε μια ενδεχόμενη αξιολόγηση ή στην προσπάθεια ικανοποίησης προσωπικών φιλοδοξιών.**

Απάντηση	Συχνότητα	Ποσοστό	Ισχύον Ποσοστό	Αθροιστικό Ποσοστό
ΚΑΘΟΛΟΥ	3	2,9	2,9	2,9
ΜΕΤΡΙΑ	27	26,5	26,5	29,4
ΑΡΚΕΤΑ	50	49,0	49,0	78,4
ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ	22	21,6	21,6	100,0
Σύνολο	102	100,0	100,0	

Πηγή: υπολογισμοί από το συγγραφέα

Παρατηρούμε ότι 22 από τους ερωτηθέντες, ποσοστό 21,6%, εκτιμούν ότι η πιστοποιημένη επιμόρφωση στην αξιοποίηση και χρήση των ΤΠΕ στη σχολική πραγματικότητα, τόσο την καθαρά εκπαιδευτική, όσο και τη γενικότερη που σχετίζεται με δράσεις που ανοίγουν το σχολείο στην κοινωνία και τον κόσμο, ικανοποιεί «πάρα πολύ» τη συνθήκη απόκτησης προσόντων και εφοδίων και ενισχύουν τη θέση του εκπαιδευτικού στην προσπάθεια ικανοποίησης προσωπικών στόχων και φιλοδοξιών. Η πλειοψηφία των ερωτηθέντων σε ποσοστό 49%, 50 δηλαδή άτομα, θεωρεί ότι η παραπάνω συνθήκη ικανοποιείται «αρκετά» και 27, ποσοστό 26,5%, είναι της γνώμης ότι το ζητούμενο μπορεί να ευοδωθεί «μέτρια». Απουσιάζει από τα ευρήματα εντελώς η άποψη «ελάχιστα», ενώ το «καθόλου» ως προοπτική απαντά 3 φορές, ήτοι σε ποσοστό μόνο 2,9%.

## ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ-ΠΡΟΤΑΣΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Στο κεφάλαιο αυτό επιχειρείται η αξιοποίηση των ευρημάτων για την εξαγωγή συμπερασμάτων και τη διατύπωση πρότασης πολιτικής.

### 7.1. Συμπεράσματα

Οπωσδήποτε η προσπάθεια εξαγωγής καθολικών συμπερασμάτων είναι μια διαδικασία εξ ορισμού δύσκολη και ριψοκίνδυνη κατά τη διαδικασία αποδελτίωσης και ερμηνείας των ευρημάτων μιας έρευνας. Το εύρος του δείγματος, η φύση του, η διάθεση και η ειλικρίνεια κατά τη συμπλήρωση του ερωτηματολογίου, ο βαθμός κατανόησης των ερωτήσεων και άλλοι παράγοντες σχετικοποιούν την αλήθεια των αποτελεσμάτων. Ωστόσο επιβάλλεται να επιχειρηθεί μια προσπάθεια προσέγγισης της «αλήθειας» που αναδύεται μέσα από τις απόψεις των συμμετεχόντων.

Ως προς το δημογραφικό μέρος τα συμπεράσματα που εξάγονται είναι τα ακόλουθα:

1. Η πλειοψηφία των φιλόλογων της Φθιώτιδας δηλώνει ότι διατηρεί καλή σχέση με την τεχνολογία, ωστόσο, αυτό δεν αποτυπώνεται στην αξιοποίηση εκ μέρους τους των ΤΠΕ στη εκπαιδευτική διαδικασία, αφού μόνο σε ποσοστό 24,5% κατά δήλωσή τους χρησιμοποιούν τις νέες τεχνολογίες από «αρκετά» έως «πάρα πολύ»
2. Ένα σημαντικό ποσοστό του δείγματος, 14,7%, δεν έχει παρακολουθήσει κανένα επίπεδο επιμόρφωσης στις ΤΠΕ.
3. Οι φιλόλογοι που υπηρετούν σε επαγγελματικά λύκεια χρησιμοποιούν, αναλογικά, τις ΤΠΕ πιο συχνά από εκείνους που υπηρετούν σε άλλου τύπου σχολεία.
4. Συχνότερη χρήση των ΤΠΕ παρατηρείται στην ηλικιακή ομάδα 46-55, καθώς τα μέλη της σε ποσοστό περίπου 36% δηλώνουν ότι χρησιμοποιούν τις ΤΠΕ «αρκετά» και «πάρα πολύ».

Εν συνεχεία παρουσιάζονται τα συμπεράσματα που προέκυψαν ως προς τα 3 σκέλη του ερευνητικού μέρους. Όσον αφορά στις προσδοκίες σχετικά με τα οφέλη που ενδεχομένως θα προκύψουν από τη χρήση των ΤΠΕ για τους μαθητές εξάγονται τα εξής συμπεράσματα:

1. Αποτελεί κοινή προσδοκία των φιλόλογων της περιφερειακής ενότητας Φθιώτιδας ότι η γενικευμένη ενσωμάτωση των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία θα

συμβάλει στην αύξηση του τεχνολογικού αλφαριθμητισμού των μαθητών και θα τους βοηθήσει να αποκτήσουν μια πιο εποικοδομητική αντίληψη περί τεχνολογίας

2. Προσδοκία αποτελεί επίσης και η συμβολή των ΤΠΕ στην αύξηση του ενδιαφέροντος για μάθηση, καθώς και η ανάπτυξη δεξιοτήτων και κλίσεων των μαθητών
3. Επιπλέον, σύμφωνα με τους συμμετέχοντες στην έρευνα η αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών θα συμβάλλει στην αύξηση του ενδιαφέροντος και της αυτοεκτίμησης του μαθητή, θα ενισχύσει την κοινωνικοποίησή του μέσω της ομαδοσυνεργατικής διαδικασίας και θα διευρύνει τους ορίζοντές του .

Επιπρόσθετα, αναφορικά με τα προσδοκώμενα για το σχολείο οφέλη οδηγούμαστε στα εξής συμπεράσματα:

1. Οι φιλόλογοι των σχολείων της Φθιώτιδας προσδοκούν ότι η χρήση των ΤΠΕ θα συμβάλλει στην αναβάθμιση του σύγχρονου σχολείου που θα το καταστήσει αιεφόρο και πιο ανταγωνιστικό σε ευρωπαϊκό και παγκόσμιο επίπεδο
2. Παράλληλα, προσδοκία αποτελεί και η δυνατότητα των ΤΠΕ να συμβάλουν στην ενίσχυση του δημοκρατικού χαρακτήρα του σχολείου και στον εφοδιασμό του με τα κατάλληλα μέσα για την πολιτισμική πρόοδο
3. Επιπλέον, υπάρχει η προσδοκία ότι οι ΤΠΕ θα βοηθήσουν το σχολείο να αξιοποιήσει καλύτερα τις δυνατότητες του ανθρώπινου δυναμικού του.

Τέλος, αναφορικά με τα οφέλη που μπορούν να προκύψουν για τους εκπαιδευτικούς συμπεραίνουμε τα εξής:

1. Χρησιμοποιώντας τις ΤΠΕ οι εκπαιδευτικοί προσδοκούν την αύξηση του ανθρώπινου κεφαλαίου τους μέσω της απόκτησης επιπλέον προσόντων με απώτερο στόχο την ενδυνάμωση της θέσης της σε ενδεχόμενη αξιολόγηση
2. Επιπλέον, μέσω της ενσωμάτωσης των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία οι συμμετέχοντες στην έρευνα προσδοκούν ότι η διδασκαλία τους θα καταστεί πιο ελκυστική, θα ενισχυθεί η σχέση καθηγητή-μαθητή και θα αναβαθμιστεί ο ρόλος τους ως εκπαιδευτικών.
3. Εν κατακλείδι, από τις τοποθετήσεις των ερωτηθέντων στα αντίστοιχα ερωτήματα, μπορεί να εξαχθεί το συμπέρασμα ότι από την ενσωμάτωση των ΤΠΕ στη σχολική πραγματικότητα υπάρχει η προσδοκία για αύξηση τόσο της δημιουργικότητας του εκπαιδευτικού, όσο και της παραγωγικότητας και της αποδοτικότητάς του.

## 7.2. Πρόταση Πολιτικής

Με βάση τα παραπάνω συμπεράσματα θα μπορούσαμε να προβούμε σε ορισμένες προτάσεις, αφού πρώτα επισημάνουμε μια αντίφαση που παρατηρείται ανάμεσα στις προσδοκίες που διατυπώνονται αναφορικά με τα οφέλη που θα προκύψουν από την ενσωμάτωση των ΤΠΕ από τη μία, και τη χρησιμοποίηση των ΤΠΕ στη διδακτική πρακτική από τους συμμετέχοντες στην έρευνα από την άλλη. Αν και η προσδοκίες από τη χρήση των ΤΠΕ είναι θετικές, η χρησιμοποίησή τους στην πράξη από τους φιλολόγους της Φθιώτιδας δεν είναι ανάλογη.

Έχοντας υπόψη τα παραπάνω θεωρούμε ότι αποτελεί επιβεβλημένη προτεραιότητα η πιο γενικευμένη και ουσιαστική ενσωμάτωση των ΤΠΕ στο ελληνικό σχολείο της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Οι επιφορτισμένοι με το σχεδιασμό της εκπαιδευτικής πολιτικής αρμόδιοι φορείς θα πρέπει να εντοπίσουν και να εξαλείψουν τους παράγοντες εκείνους που δυσχεραίνουν ή και αναστέλλουν την ουσιαστική ενσωμάτωση των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία. Παράλληλα θα πρέπει να υπάρχει ουσιαστική και διαρκής επιμόρφωση των εκπαιδευτικών, αλλά και η εξασφάλιση της απαραίτητης υλικοτεχνικής υποδομής. Επιπρόσθετα, προτείνεται να υπάρχει μεγαλύτερη ευελιξία των προγραμμάτων σπουδών που να αφήνουν περιθώρια ελευθερίας στον εκπαιδευτικό αναφορικά με τη διαχείριση της διδακτέας ύλης. Επιπλέον, για να υλοποιηθούν οι προσδοκίες που αποτυπώθηκαν, ίσως θα μπορούσε να αποτελέσει πρόταση η αποδέσμευση του λυκείου από την εισαγωγή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Τέλος μια τολμηρή πρόταση θα μπορούσε να αποτελεί η ενσωμάτωση στη διαδικασία αξιολόγησης του μαθητή εργασιών που θα απαιτούν τη συνεχή, ουσιαστική και αποτελεσματική αξιοποίηση των ΤΠΕ τόσο από τον ίδιο, όσο και από τον καθοδηγητή εκπαιδευτικό.

## ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- (n.d.). Ανάκτηση από [http://www.agogygeias.gr/cti\\_education](http://www.agogygeias.gr/cti_education).
- (n.d.). Ανάκτηση από [http://ec.europa.eu/information\\_society/newsroom/image/document/2018-20/el-desi\\_2018-country-profile-lang\\_4AA59C97-CC3B-7C25\\_9CE4F07248577AD8\\_52343.pdf](http://ec.europa.eu/information_society/newsroom/image/document/2018-20/el-desi_2018-country-profile-lang_4AA59C97-CC3B-7C25_9CE4F07248577AD8_52343.pdf)).
- (n.d.). Ανάκτηση από [www.pi-schools.gr](http://www.pi-schools.gr).
- (n.d.). Ανάκτηση από <http://odysseia.cti.gr/about.htm> .
- (n.d.). Ανάκτηση από <http://www.eyepth.gr/epimorfosi/> .
- (n.d.). Ανάκτηση από <http://www.eduportal.gr/tpe-dap/>.
- (n.d.). Ανάκτηση από [http://europa.eu/rapid/press-release\\_PRES-00-196\\_el.htm](http://europa.eu/rapid/press-release_PRES-00-196_el.htm).
- (n.d.). Ανάκτηση από <https://eur-lex.europa.eu/eli/dec/2003/2318/oj>.
- (n.d.). Ανάκτηση από [https://repository.kallipos.gr/bitstream/11419/5360/1/01\\_chapter\\_04.pdf](https://repository.kallipos.gr/bitstream/11419/5360/1/01_chapter_04.pdf).
- (n.d.). Ανάκτηση από <http://odysseia.cti.gr/about.htm> .
- (n.d.). Ανάκτηση από [https://www.ucy.ac.cy/hr/documents/2012/SPSS\\_13.pdf](https://www.ucy.ac.cy/hr/documents/2012/SPSS_13.pdf).
- Gardner, H. (2004). *Frames of mind : the theory of multiple intelligences*. New York: Basic Books.
- Anderson, J., & van Weert, T. (2002). *Information and Communication Technology in Education: A Curriculum for Schools and Programme of Teacher Development*. Paris: UNESCO.
- Phillip, R., & Nicholls, J. (2009). Group blogs: Documenting collaborative drama processes. *Australasian Journal of Educational Technology*, 25(5), 683-699.
- Αθανασούλα-Ρέππα, Α., Ηλιοφώτου, Μ., & Γιαβρίμης, Π. (2015, 8 12). Η ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΤΟ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΩΣ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΠΟΥ ΣΥΝΤΕΛΟΥΝ ΣΤΗΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ. «*Εκπαίδευση Ενηλίκων και Πολιτισμός στην Κοινότητα*».
- Αντύπα, Σ. (2008). Η εκπαίδευση των εκπαιδευτικών στη διδασκαλία με τις Τεχνολογίες της Πληροφορίας και της Επικοινωνίας: η περίπτωση του προγράμματος εξειδίκευσης του Πανεπιστημίου Μακεδονίας (. Θεσσαλονίκη.
- Βοσνιάδου, Σ. (2006). *Σχεδιάζοντας περιβάλλοντα μάθησης υποστηριζόμενα από τις σύγχρονες τεχνολογίες*. Αθήνα: Gutenberg.

- Ευσταθίου - Καραγεωργάκη, Μ. (2007). *Σύγχρονες μεθοδολογικές προσεγγίσεις στη διδασκαλία της ιστορίας : Εφαρμογές στο γυμνάσιο και στο λύκειο*. Θεσσαλονίκη: Αφοί Κυριακίδη.
- Ίδρυμα Μελετών Λαμπράκη . (2001). *Νέες Τεχνολογίες της Πληροφορίας στη Σχολική Εκπαίδευση*. Αθήνα: Λαμπράκη.
- Καψάλης, Α., & Παπασταμάτης, Α. (2013). *Εκπαίδευση Ενηλίκων – Γενικά Εισαγωγικά Θέματα*. . Σιδέρης.
- Κιτάντη, Φ. (2018). ΟΙ ΤΠΕ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΠΡΑΚΤΙΚΗ.
- Κόμης, Β. (2004). *Εισαγωγή στις Εκπαιδευτικές Εφαρμογές των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και Επικοινωνιών*. Αθήνα: Εκδόσεις Νέων Τεχνολογιών.
- Κοντογιαννοπούλου-Πολυδωρίδη, Γ. (1992, Δεκέμβριος). "Οι εκπαιδευτικές και κοινωνικές διαστάσεις της χρήσης των νέων τεχνολογιών στο σχολείο". *ΣΥΓΧΡΟΝΑ ΘΕΜΑΤΑ* τεύχος 46-47.
- Κουτσούκου, Π. (2014). Διερεύνηση των Αντιλήψεων Εκπαιδευτικών του Δημοτικού αναφορικά με τη Διδακτική Αξιοποίηση των Νέων Τεχνολογιών στη Διδασκαλία του Μαθήματος της Ιστορίας. π, άτρα: Πάτρα.
- Κυνηγός, Χ. (1995). *Η ευκαιρία που δεν πρέπει να χαθεί: Η υπολογιστική τεχνολογία ως εργαλείο έκφρασης και διερεύνησης στη γενική παιδεία*. Στο Καζαμιάς, Α., & Κασσωτάκης, Μ. (επιμέλεια), *Ελληνική Εκπαίδευση: Προοπτικές ανασυγκρότησης και εκσυγχρονισμού* (σελ. 396-416). . Αθήνα: Σείριος.
- Μακράκης, Β., & Κοντογιαννοπούλου-Πολυδωρίδου, Γ. (1995). *Υπολογιστές στην Εκπαίδευση: μια κριτική επισκόπηση στο διεθνή χώρο και την Ελλάδα*. Αδημοσίευτη έκθεση στο Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών.
- Ματσαγγούρας, Η. (2000). *Ομαδοσυνεργατική Διδασκαλία*. Αθήνα: Γρηγόρης.
- Μπαλκίζας, Ν. (2008). Ανάκτηση από Τοποθεσία του ΠΣΔ: <http://users.sch.gr>
- Πανιτσίδου, Ε. (2013). *Δια Βίου Εκπαίδευση: Μια σύγχρονη «Πανάκεια»;* Ευρύτερα Ατομικά και Κοινωνικά Οφέλη. Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Πανεπιστημίου Μακεδονίας.
- Παπαγεωργίου, Γ. (1998). *Μέθοδοι στην Κοινωνιολογική Έρευνα*. . Αθήνα: Τυπωθήτω.
- Παππάς, Θ. (2002). *Η ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ ΣΤΙΣ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ*. Αθήνα: Καρδαμίτσα.

- Ράπτης, Α., & Ράπτη, Α. (2007). *Μάθηση και Διδασκαλία στην εποχή της πληροφορίας. Ολική προσέγγιση. Τόμος, Α΄*. Αθήνα: Αυτοέκδοση.
- Σβολόπουλος, Β. (2002). *Οι Τεχνολογίες της πληροφορίας και της επικοινωνίας στην ελληνική εκπαίδευση. Αναδρομή και προοπτικές*.
- Τζόκας, Σ. (2002). *Διδακτικές στρατηγικές στο μάθημα της ιστορίας : Εικαστικές και οπτικοακουστικές πηγές*. Αθήνα: Σαββάλας.
- Τσαμαδιάς, Κ., & Χανής, Σ. (2011). «Τα Οφέλη από την Εκπαίδευση: Επισκόπηση υπό την Οπτική της Οικονομικής». *MENTOPAS, Περιοδικό Επιστημονικών και Εκπαιδευτικών Ερευνών, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο*, σσ. Τεύχος 13, σ.5-21.
- Φίλιας, Β. (2001). *Εισαγωγή στη Μεθοδολογία και τις Τεχνικές των Κοινωνικών Ερευνών*. Αθήνα: Gutenberg.
- Ψαχαρόπουλος, Γ. (1999). *Οικονομική της εκπαίδευσης*. Αθήνα: Παπαζήσης.



## ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

### ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

( Το παρόν ερωτηματολόγιο απευθύνεται σε καθηγητές κλάδου ΠΕ02 του Ν. Φθιώτιδας και προσπαθεί να διερευνήσει τις απόψεις τους σχετικά με τα προσδοκώμενα οφέλη από την ενσωμάτωση και τη χρήση των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία. Το ερωτηματολόγιο συμπληρώνεται ανώνυμα σημειώνοντας X στο αντίστοιχο πεδίο)

#### Μέρος Ι: Δημογραφικά

##### Ερώτηση Ι.1 Φύλο:

Ανδρας	
Γυναίκα	

##### Ερώτηση Ι.2 Σε ποια ηλικιακή κατηγορία ανήκετε:

26-35	
36-45	
46-55	
56-65	
66 και άνω	

##### Ερώτηση Ι.3 Ποια είναι η οικογενειακή σας κατάσταση:

Ανύπαντρος-η	
Παντρεμένος-η	

##### Ερώτηση Ι.4 Το μορφωτικό σας επίπεδο σε ποια από τις παρακάτω κατηγορίες ανήκει:

- ☐ Απόφοιτος ΑΕΙ
  - ☐ Κάτοχος μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών (Master)
  - ☐ Κάτοχος διδακτορικού διπλώματος
  - ☐ Άλλο (παρακαλούμε προσδιορίστε) .....
- .....

##### Ερώτηση Ι.5 Η μόνιμη κατοικία σας βρίσκεται σε περιοχή:

Αστική	
Ημιαστική	
Ορεινή	

**Ερώτηση I.6 Το σχολείο που υπηρετείτε είναι :**

Ημερήσιο Γυμνάσιο	
Ημερήσιο Λύκειο	
Εσπερινό Γυμνάσιο	
Εσπερινό Λύκειο	
Ημερήσιο ΕΠΑΛ	
Εσπερινό ΕΠΑΛ	
Μουσικό Σχολείο	
Εκκλησιαστικό Σχολείο	
Σχολείο Δεύτερης Ευκαιρίας	

**Ερώτηση I.7 Θα χαρακτηρίζατε τη σχέση σας με τους Η/Υ και την τεχνολογία εν γένει:**

ΚΑΚΗ	ΜΕΤΡΙΑ	ΚΑΛΗ	ΠΟΛΥ ΚΑΛΗ	ΑΡΙΣΤΗ

**Ερώτηση I.8 Ποιο ή ποια από τα παρακάτω επίπεδα επιμόρφωσης στις ΤΠΕ έχετε παρακολουθήσει:**

**Α'ΕΠΠΕΔΟ** ☐

**Β'ΕΠΠΕΔΟ** ☐

**Ερώτηση I.9 Χρησιμοποιείτε ΤΠΕ στο μάθημά σας;** ΝΑΙ ☐ ΟΧΙ ☐

**Ερώτηση I.10 Αν απαντήσατε ΝΑΙ στην προηγούμενη ερώτηση πόσο συχνά χρησιμοποιείτε τις ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία;**

ΚΑΘΟΛΟΥ	ΕΛΑΧΙΣΤΑ	ΜΕΤΡΙΑ	ΑΡΚΕΤΑ	ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ

## Μέρος II: Ερευνητικό

### 1.ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΑ ΟΦΕΛΗ ΑΠΟ ΤΗ ΧΡΗΣΗ ΤΩΝ ΤΠΕ

#### 1.1.ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΑ ΟΦΕΛΗ ΓΙΑ ΤΟ ΜΑΘΗΤΗ

1. Κατά πόσο θεωρείτε ότι η χρήση των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία θα συμβάλλει στη μείωση τυχόν φαινομένων τεχνολογικού-ψηφιακού αναλφαριθμητισμού;

ΚΑΘΟΛΟΥ	ΕΛΑΧΙΣΤΑ	ΜΕΤΡΙΑ	ΑΡΚΕΤΑ	ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ

2. Κατά πόσο νομίζετε ότι η χρήση ΤΠΕ στο σχολείο θα συμβάλλει σε μια πιο εποικοδομητική αντιμετώπιση και χρήση της τεχνολογίας από τους μαθητές και τους νέους/νέες γενικότερα;

ΚΑΘΟΛΟΥ	ΕΛΑΧΙΣΤΑ	ΜΕΤΡΙΑ	ΑΡΚΕΤΑ	ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ

3. Πόσο πιστεύετε ότι η χρήση των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία θα αυξήσει το ενδιαφέρον των μαθητών για μάθηση;

ΚΑΘΟΛΟΥ	ΕΛΑΧΙΣΤΑ	ΜΕΤΡΙΑ	ΑΡΚΕΤΑ	ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ

4. Πόσο πιστεύετε ότι η χρήση των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία θα καταστήσει πιο λειτουργικό έναν αδιάφορο μαθητή;

ΚΑΘΟΛΟΥ	ΕΛΑΧΙΣΤΑ	ΜΕΤΡΙΑ	ΑΡΚΕΤΑ	ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ

5. Κατά πόσο θεωρείτε ότι οι ΤΠΕ επιτρέπουν σε έναν μαθητή να ξεδιπλώσει ή να αναπτύξει δεξιότητες;

ΚΑΘΟΛΟΥ	ΕΛΑΧΙΣΤΑ	ΜΕΤΡΙΑ	ΑΡΚΕΤΑ	ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ

6. Πόσο πιστεύετε ότι συμβάλλει στην αύξηση της αυτοεκτίμησης του μαθητή η εμπλοκή των ΤΠΕ στη μαθησιακή διαδικασία;

ΚΑΘΟΛΟΥ	ΕΛΑΧΙΣΤΑ	ΜΕΤΡΙΑ	ΑΡΚΕΤΑ	ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ

7. Κατά πόσο θεωρείτε ότι με την χρήση των ΤΠΕ προάγεται η ανακαλυπτική μάθηση από το μαθητή και ενισχύεται η ομαδοσυνεργατική διαδικασία και η αίσθηση «του ανήκειν» σε μια ομάδα;

ΚΑΘΟΛΟΥ	ΕΛΑΧΙΣΤΑ	ΜΕΤΡΙΑ	ΑΡΚΕΤΑ	ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ

8. Πόσο πιστεύετε ότι προάγει τους ορίζοντες του μαθητή η χρήση των ΤΠΕ;

ΚΑΘΟΛΟΥ	ΕΛΑΧΙΣΤΑ	ΜΕΤΡΙΑ	ΑΡΚΕΤΑ	ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ

## 1.2.ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΑ ΟΦΕΛΗ ΓΙΑ ΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

1. Πόσο πιστεύετε ότι η χρήση των ΤΠΕ μπορεί να συμβάλλει στην αναβάθμιση του σύγχρονου σχολείου;

ΚΑΘΟΛΟΥ	ΕΛΑΧΙΣΤΑ	ΜΕΤΡΙΑ	ΑΡΚΕΤΑ	ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ

2. Κατά πόσο θεωρείτε ότι η χρήση των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία προωθεί το σχεδιασμό του αειφόρου σχολείου;

ΚΑΘΟΛΟΥ	ΕΛΑΧΙΣΤΑ	ΜΕΤΡΙΑ	ΑΡΚΕΤΑ	ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ

3. Η χρήση των ΤΠΕ καθιστά το σχολείο πιο ελκυστικό :

ΚΑΘΟΛΟΥ	ΕΛΑΧΙΣΤΑ	ΜΕΤΡΙΑ	ΑΡΚΕΤΑ	ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ

4. Πόσο θεωρείτε ότι με την αξιοποίηση των ΤΠΕ το σχολείο «ανοίγεται» στην κοινωνία και συνδέεται με τις απαιτήσεις της αγοράς εργασίας;

ΚΑΘΟΛΟΥ	ΕΛΑΧΙΣΤΑ	ΜΕΤΡΙΑ	ΑΡΚΕΤΑ	ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ

5. Πόσο πιστεύετε ότι με την χρήση των ΤΠΕ το ελληνικό σχολείο γίνεται πιο ανταγωνιστικό σε ευρωπαϊκό και παγκόσμιο επίπεδο;

ΚΑΘΟΛΟΥ	ΕΛΑΧΙΣΤΑ	ΜΕΤΡΙΑ	ΑΡΚΕΤΑ	ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ

6. Κατά πόσο θεωρείτε ότι ενσωματώνοντας τις ΤΠΕ το σύγχρονο ελληνικό σχολείο μπορεί ευκολότερα να συμμετέχει σε προγράμματα και δίκτυα σχολείων προωθώντας τον πολιτισμό και την συναδέλφωση των λαών;

ΚΑΘΟΛΟΥ	ΕΛΑΧΙΣΤΑ	ΜΕΤΡΙΑ	ΑΡΚΕΤΑ	ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ

7. Θεωρείτε ότι η χρήση των ΤΠΕ επιτρέπει στο σχολείο να αξιοποιήσει τις δυνατότητες του ανθρώπινου δυναμικού του:

ΚΑΘΟΛΟΥ	ΕΛΑΧΙΣΤΑ	ΜΕΤΡΙΑ	ΑΡΚΕΤΑ	ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ

8. Κατά πόσο πιστεύετε ότι η χρήση των ΤΠΕ θα μπορούσε να ενισχύσει το δημοκρατικό χαρακτήρα του σχολείου;

ΚΑΘΟΛΟΥ	ΕΛΑΧΙΣΤΑ	ΜΕΤΡΙΑ	ΑΡΚΕΤΑ	ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ

### 1.3.ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΑ ΟΦΕΛΗ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ

1. Η χρήση των ΤΠΕ βοηθά τον εκπαιδευτικό να καταστήσει πιο ελκυστική τη διδασκαλία του:

ΚΑΘΟΛΟΥ	ΕΛΑΧΙΣΤΑ	ΜΕΤΡΙΑ	ΑΡΚΕΤΑ	ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ

2. Πόσο θεωρείτε ότι η χρήση των ΤΠΕ επιτρέπει στον εκπαιδευτικό να εντρυφήσει στον τεχνολογικό αλφαριθμητισμό;

ΚΑΘΟΛΟΥ	ΕΛΑΧΙΣΤΑ	ΜΕΤΡΙΑ	ΑΡΚΕΤΑ	ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ

3. Κατά πόσο θεωρείτε ότι οι ΤΠΕ συμβάλλουν στην αναβάθμιση του ρόλου του εκπαιδευτικού;

ΚΑΘΟΛΟΥ	ΕΛΑΧΙΣΤΑ	ΜΕΤΡΙΑ	ΑΡΚΕΤΑ	ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ

4. Κατά πόσο πιστεύετε ότι με την ενσωμάτωση των ΤΠΕ ενισχύεται η σχέση του εκπαιδευτικού με τους μαθητές του;

ΚΑΘΟΛΟΥ	ΕΛΑΧΙΣΤΑ	ΜΕΤΡΙΑ	ΑΡΚΕΤΑ	ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ

5. Πιστεύετε ότι με την αξιοποίηση των ΤΠΕ αυξάνεται το «ανθρώπινο κεφάλαιο» του εκπαιδευτικού;

ΚΑΘΟΛΟΥ	ΕΛΑΧΙΣΤΑ	ΜΕΤΡΙΑ	ΑΡΚΕΤΑ	ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ

6. Πόσο θεωρείτε ότι οι ΤΠΕ μπορούν να αυξήσουν τη δημιουργικότητα του εκπαιδευτικού;

ΚΑΘΟΛΟΥ	ΕΛΑΧΙΣΤΑ	ΜΕΤΡΙΑ	ΑΡΚΕΤΑ	ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ

7. Θεωρείτε ότι η χρήση των ΤΠΕ επιτρέπει στον εκπαιδευτικό να αυξήσει την παραγωγικότητά του και την αποδοτικότητά του;

ΚΑΘΟΛΟΥ	ΕΛΑΧΙΣΤΑ	ΜΕΤΡΙΑ	ΑΡΚΕΤΑ	ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ

8. Πόσο νομίζετε ότι με την πιστοποιημένη χρήση των ΤΠΕ ο εκπαιδευτικός αποκτά επιπλέον προσόντα και «ενισχύει» τη θέση του σε μια ενδεχόμενη αξιολόγηση ή μπορεί να χρησιμοποιήσει αυτό το εφόδιο στην προσπάθεια ικανοποίησης φιλοδοξιών;

ΚΑΘΟΛΟΥ	ΕΛΑΧΙΣΤΑ	ΜΕΤΡΙΑ	ΑΡΚΕΤΑ	ΠΑΡΑ ΠΟΛΥ